

ADLI BİLİMLER VE SUÇ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Turkish Journal of Forensic Sciences and Crime Studies

Cilt / Vol: 5

Sayı / Issue: 1

ISSN: 2687-3397

Yıl / Year: 2023

Prisoners' Experiences of Police Intervention in the Reality of Social Capital

Merve Reyhan Baygeldi, Yusuf Şahin

Adli Davranış Genetiği ve Bağırsak Florası İlişkisi

Murat Ögdür, Simge Varlık

Kent ve Suç İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme

Harika Uçar Altınışik

Çocuk ve Genç Suçluluğu Örneğinde Aile Kurumunun Suç Önleyici Etkisi

İbrahim Ataç

Uluslararası Suç Faillerinin Yargılamasında "Öncelik" Sorunu: Tamamlayıcılık İlkesinin Aşılması

Müberra Öztürk

ADLI BİLİMLER VE SUÇ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Turkish Journal of Forensic Sciences and Crime Studies

ISSN: 2687-3397 | Cilt / Volume: 5 | Sayı / Issue: 1 | Mart / March 2023

Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi

ISSN: 2687-3397 • Yıl: 2023 • Cilt: 5 • Sayı: 1 • Mart 2023

İmtiyaz Sahibi

Prof. Dr. Yılmaz ÇOLAK, Polis Akademisi Başkanlığı adına

Editör

Doç. Dr. Hasan Sencer PEKER, Polis Akademisi

Danışma Kurulu

- Prof. Dr. Ilkka Ojanperä, University of Helsinki, Finlandiya
Prof. Dr. Cem Şafak Çukur, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Cemgiz Şahin, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. H. Sinan Süzen, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Nergis Cantürk, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Ruiqin Yang, People's Public Security University of China, Çin
Prof. Dr. Sibel Özkan, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Faruk Aşıcıoğlu, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Prof. Dr. Nuray Ögün Şatıroğlu, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Thomas Keller, University of Salzburg, Avusturya
Prof. Dr. H. H. Sevil Atasoy, Üsküdar Üniversitesi
Prof. Dr. Erdal Dinç, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Bengi Uslu, Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. O. P. Jasuca, RIMT University, Hindistan
Prof. Dr. Zafer Üstündağ, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Prof. Dr. Lokman Uzun, Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Rakhi Agarwal, Gujarat University, Hindistan
Prof. Dr. Yusuf Dilgin, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Işık Perçin Demirçelik, Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. M. Oğuzhan Çağlayan, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Doç. Dr. Miraç Burak Gönültaş, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Doç. Dr. Zhenjun Jia, People's Public Security University of China, Çin
Doç. Dr. Nebile Dağlıoğlu, Çukurova Üniversitesi
Doç. Dr. Nikola Milašinović, University of Criminal Investigation and Police Studies, Sırbistan
Doç. Dr. Onur Erdem, Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Doç. Dr. Engin Tutkun, Bozok Üniversitesi
Doç. Dr. Harun Artuner, Hacettepe Üniversitesi
Doç. Dr. Smilja Teodorovic, University of Criminal Investigation and Police Studies, Sırbistan
Doç. Dr. Halit Arslan, Gazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi M. Bedii Kaya, Bilgi Üniversitesi
Dr. Maria A. Martinez, National Institute of Toxicology and Forensic Sciences, İspanya

- Yazı İşleri Müdürü** : Arş. Gör. Niyazi Umud Akıncıoğlu
Yardımcı Editör : Arş. Gör. Simge Varlık
Sekreteryacı : Polis Akademisi Adli Bilimler Enstitüsü, Eğit. ve Yön. Şube Müd.
Tasarım : Polis Akademisi Tasarım Ekibi

Her hakkı saklıdır. Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi yılda iki kez yayınlanan hakemli ve süreli bir yayındır. Yayın dili Türkçe ve İngilizcedir. Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisinde yayınlanan makalelerdeki görüş ve düşünceler yazarların kendi kişisel görüşleri olup, hiçbir şekilde Polis Akademisi'nin ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nün görüşlerini ifade etmez. Makaleler sadece dergiye referans verilerek akademik amaçla kullanılabilir. Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi'ne gönderilen makaleler ıade edilmezler.

Yazışma Adresi: Polis Akademisi Başkanlığı Adli Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü, Yücepete Mah. Necatibey Cad. No: 108, 06570, Anıttepe-Çankaya-Ankara / TÜRKİYE Tel: +90 (312) 462 90 43.
E-posta: absad@pa.edu.tr

Baskı: Polis Akademisi Başkanlığı, Basım ve Yayım Şube Müdürlüğü, Fatih Sultan Mehmet Bulvarı, No: 218, Yenimahalle-Ankara.

Sertifika No: 45724

www.absad.pa.edu.tr

Turkish Journal of Forensic Sciences and Crime Studies

ISSN: 2687-3397 • Year: 2023 • Volume: 5 • Issue: 1 • March 2023

Published by

Prof. Dr. Yılmaz ÇOLAK, on behalf of Presidency of Turkish National Police Academy

Editor-in-Chief

Assoc. Prof. Dr. Hasan Sencer PEKER, Turkish National Police Academy

Advisory Board

- Prof. Dr. Ilkka Ojanperä, University of Helsinki, Finland
Prof. Dr. Cem Şafak Çukur, Yıldırım Beyazıt University
Prof. Dr. Cengiz Şahin, Ankara Hacı Bayram Veli University
Prof. Dr. H. Sinan Süzen, Ankara University
Prof. Dr. Nergis Cantürk, Ankara University
Prof. Dr. Ruiqin Yang, People's Public Security University of China
Prof. Dr. Sibel Özkan, Ankara University
Prof. Dr. Faruk Aşıcıoğlu, İstanbul University-Cerrahpaşa
Prof. Dr. Nuray Ögün Şaturoğlu, Hacettepe University
Prof. Dr. Thomas Keller, University of Salzburg, Austria
Prof. Dr. H. H. Sevil Atasoy, Üsküdar University
Prof. Dr. Erdal Dinç, Ankara University
Prof. Dr. Bengi Uslu, Ankara University
Prof. Dr. O. P. Jasuca, RIMT University, India.
Prof. Dr. Zafer Üstündağ, Kütahya Dumlupınar University
Prof. Dr. Lokman Uzun, Hacettepe University
Prof. Dr. Rakhi Agarwal Gujarat University, India
Prof. Dr. Yusuf Dilgin, Çanakkale Onsekiz Mart University
Assist. Prof. Dr. Işık Perçin Demirçelik, Hacettepe University
Assoc. Prof. Dr. M. Oğuzhan Çağlayan, Bilecik Şeyh Edebali University
Assist. Prof. Dr. Miraç Burak Gönültaş, Sivas Cumhuriyet University
Assoc. Prof. Dr. Zhenjun Jia People's Public Security University of China, Çin
Assoc. Prof. Dr. Nebile Dağlıoğlu, Çukurova University
Assoc. Prof. Dr. Nikola Milašinović, University of Criminal Investigation and Police Studies, Serbia.
Assoc. Prof. Dr. Onur Erdem, Sağlık Bilimleri University
Assoc. Prof. Dr. Engin Tutkun, Bozok University
Assoc. Prof. Dr. Harun Artuner, Hacettepe University
Assoc. Prof. Dr. Smilja Teodorovic, University of Criminal Investigation and Police Studies, Serbia
Assoc. Prof. Dr. Halit Arslan, Gazi University
Assist. Prof. Dr. M. Bedii Kaya, Bilgi University
Dr. Maria A. Martinez, National Institute of Toxicology and Forensic Sciences, Spain

Publication Manager: Res. Assist. Niyazi Umüt Akıncıoğlu

Assistant Editor : Res. Assist. Simge Varlık

Secretarial : Turkish National Police Academy, Institute of Forensic Sciences,
Section of Education and Management

Design : Turkish National Police Academy Design Team

All rights reserved. Turkish Journal of Forensic Sciences and Crime Studies is a peer-reviewed and periodical publication published twice a year. The language of publication is Turkish and English. The ideas and opinions in the articles published in Turkish Journal of Forensic Sciences and Crime Studies are the authors' own personal opinions and in no way express the views of Turkish National Police Academy and the General Directorate of Security. Articles can only be used for academic purposes with reference to the journal. Articles submitted to Turkish Journal of Forensic Sciences and Crime Studies are not returned.

Correspondence Address: Turkish National Police Academy, Institute of Forensic Sciences, Yücepete Mah. Necatibey Cad. No: 108, 06570, Anıttepe-Çankaya-Ankara / TÜRKİYE Tel: +90 (312) 462 90 43.

E-mail: absad@pa.edu.tr Print: Turkish National Police Academy, printing and publishing Branch Directorate, Fatih Sultan Mehmet Bulvarı, No: 218, Yenimahalle-Ankara.

Certificate No: 45724

www.absad.pa.edu.tr

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Önsöz/Preface.....	1
Merve Reyhan Baygeldi, Yusuf Şahin Prisoners' Experiences of Police Intervention in the Reality of Social Capital.....	3
<i>Sosyal Sermaye Gerçekliğinde Hükümlülerin Polis Müdahalesine Yönelik Deneyimleri</i> <i>(Araştırma/Research)</i>	
Murat Öğdür, Simge Varlık Adli Davranış Genetiği ve Bağırsak Florası İlişkisi.....	23
<i>Relationship Between Forensic Behavioral Genetics and Gut Microbiota</i> <i>(Derleme/Review)</i>	
Harika Uçar Altınışık Kent ve Suç İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme.....	37
<i>An Assessment on The Relationship of the City and Crime</i> <i>(Derleme/Review)</i>	
İbrahim Ataç Çocuk ve Genç Suçluluğu Örneğinde Aile Kurumunun Suç Önleyici Etkisi.....	51
<i>On The Example of Juvenile Delinquency The Anti-Crime</i> <i>Effect of the Family</i> <i>(Derleme/Review)</i>	
Müberra Öztürk Uluslararası Suç Faillerinin Yargılamasında “Öncelik” Sorunu:	
Tamamlayıcılık İlkesinin Aşılması.....	62
<i>The “Priority” as a Question in the Prosecution of Perpetrators of International Crimes:</i> <i>Exceeding the Complementarity Principle</i> <i>(Derleme/Review)</i>	

Editörden,

Değerli Okurlarımız,

Sizlere Adli Bilimler ile ilgili bir dergi sunmanın heyecanı içerisindeyiz. Adli Bilimler, suç olaylarına ve adli vakalara bilimsel bir yaklaşım getiren disiplinler arasında yer alır. Bu disiplinler, suç sahnelerinde toplanan delillerin incelenmesi, tanımlanması ve yorumlanması gibi konularda uzmanlaşmıştır.

Adli Bilimler, suçluların tespiti ve suç mahallindeki olayların aydınlatılması için oldukça önemlidir. Ancak, bu disiplinlerin doğru bir şekilde kullanılması da son derece önemlidir. Bu nedenle, dergimizde bu konulara da değinilecektir. Adli Bilimler uzmanlarının, delillerin toplanması, korunması ve analizi konusunda doğru bir şekilde eğitilmesi ve yetiştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, Adli Bilimlerin güncel teknolojilerle birlikte nasıl ilerlediği ve suçluların yakalanmasında nasıl etkili olduğu da dergimizde ele alınacaktır.

Adli Bilimlerin çeşitli alt dalları bulunmaktadır. Bunlar arasında, parmak izi analizi, DNA analizi, balistik inceleme, diş hekimliği, toksikoloji ve patoloji gibi konular yer alır. Bu dallar, suçluların tespiti ve suç mahallindeki olayların aydınlatılması için oldukça önemlidir.

Dergimiz, Adli Bilimler alanında çalışan uzmanlar, öğrenciler ve ilgili diğer kişiler için bir kaynak olmayı amaçlamaktadır. Adli Bilimlerin farklı dallarına dair güncel araştırmalar, teknikler ve yaklaşımlar hakkında bilgi sahibi olmak isteyen herkes için yararlı bir kaynak olacaktır.

Son olarak, dergimizin hazırlanmasında emeği geçen tüm yazarlarımıza ve editörlerimize teşekkür etmek istiyoruz. Adli Bilimler alanındaki bilgi birikimlerini bizlerle paylaşarak, bu derginin hazırlanmasına katkıda bulundular.

From the Editor-in-Chief...

We are excited to present you a journal on Forensic Sciences. Forensic Sciences is among the disciplines that bring a scientific approach to criminal and forensic cases. These disciplines specialize in the study, description and interpretation of evidence collected at crime scenes.

Forensic Sciences is very important for detecting criminals and illuminating the events at the crime scene. However, it is extremely important to use these disciplines correctly. For this reason, these issues will also be addressed in our journal. Forensic Science experts need to be properly trained and trained in the collection, preservation and analysis of evidence. In addition, how Forensic Sciences advances with current technologies and how it is effective in catching criminals will also be discussed in our journal.

There are various sub-branches of Forensic Sciences. These include topics such as fingerprint analysis, DNA analysis, ballistics, dentistry, toxicology and pathology. These branches are very important for the identification of criminals and for illuminating the events at the crime scene.

Our journal aims to be a resource for experts, students and other interested persons working in the field of Forensic Sciences. It will be a useful resource for anyone who wants to learn about current research, techniques and approaches in different branches of Forensic Science.

Finally, we would like to thank all our authors and editors who contributed to the preparation of our journal. They contributed to the preparation of this journal by sharing their knowledge in the field of Forensic Sciences with us.

Prisoners' Experiences of Police Intervention in the Reality of Social Capital

Merve Reyhan Baygeldi*, Yusuf Şahin**

Abstract: One of the most important roles falls to the police in maintaining law and order in the face of the ever-changing forms of crime in the world. Methods and practices aimed at maintaining the relationship of trust between human rights and the state during the operation occupy a large space in the social science literature. In this context, it can be said that a transition from a reactive policing to a proactive policing model has taken place in Turkey. This transition also includes the evolution from force exercise to service delivery. Our study attempts to consider the policing experiences of convicts who define themselves as religious within the context of these discussions. All the participants identified themselves as religious, Muslim. Convicts' religiosity and feelings of guilt were examined from the perspective of social and cultural capital. From the viewpoint of this problematization, the convicts' police experiences were subjected to qualitative phenomenological analysis. As a result of the research, it was found that religious teachings, as an element of cultural capital, do not prevent the commission of crimes, but have a formative effect in the process of police intervention.

Key words: Police intervention, police, social capital, cultural capital, prisoners.

---

* Dr., Polis Akademisi Başkanlığı, mervereyhan.baygeldi@pa.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2935-2723>

** Dr., Dumlupınar Üniversitesi, Sosyoloji, yusuf.sahin@dpu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6575-3949>

Sosyal Sermaye Gerçekliğinde Hükümlülerin Polis Müdahalesine Yönelik Deneyimleri

Merve Reyhan Baygeldi, Yusuf Şahin

Özet: Dünyada sürekli değişen suç biçimleri karşısında asayişin sağlanmasında en önemli rollerden biri polise düşmektedir. Suça müdahale sırasında, insan hakları ile devlet arasındaki güven ilişkisini sürdürmeye yönelik yöntem ve uygulamalar sosyal bilimler literatüründe geniş yer tutmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de reaktif polislikten proaktif polisliğe geçişin gerçekleştiği söylenebilir. Bu geçiş aynı zamanda güç kullanımından hizmet sunumuna evrimi de içerir. Çalışmamız, hükümlülerin polislik deneyimlerini bu tartışmalar bağlamında değerlendirmeye çalışmaktadır. Tüm katılımcılar kendilerini dindar, Müslüman olarak tanımlamıştır. Hükümlülerin dindarlıkları ve suçluluk durumları sosyal ve kültürel sermaye açısından incelenmiştir. Bu sorunsallaştırma açısından hükümlülerin polislik deneyimleri niteliksel fenomenolojik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda, kültürel sermayenin bir unsuru olarak dini öğretilerin suç işlenmesini engellemediği ancak polis müdahalesini anlama ve deneyimleme sürecinde biçimlendirici bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Polis müdahalesi, polis, sosyal sermaye, kültürel sermaye, tutuklu, hükümlü.

Introduction

The definition of the police profession may vary depending on the ideological approach. Today there are those who see the police as an instrument of control by the state, and those who see them as a mediating class that imposes the capitalist order on the working class. In our study, policing is not viewed ideologically or philosophically but is evaluated as a social reality. There are many models of policing in the world. In this study, we discuss policing in the view of prisoners' experiences.

In the past, many different models of policing have been presented. However, based on these different backgrounds, two models emerge: The classical and the modern. These two different and interrelated models reflect the different relationships between the state and the citizen, as well as public policy. The first is about improving the internal management of the police, controlling crime, collecting physical evidence at the scene, and scientifically improving crime detection, responding quickly to incidents, and responding quickly to reports (Jiao, 1997). This is the model described for the adventure of policing in the modernization process around the world. In the 1964 Kitty Genovese murder case in New York, the fact that neighbors did not testify or file charges because of their distrust of the police and fear of being implicated in the case is said to have brought about the breakthrough. It is argued that with the advent of foot patrol teams in the 1970s, the relationship between police and citizens began to change. As technology developed and modern life became more self-structured, police also became aware of the reality of the community in which they live (Trojanowicz & Bucqueroux, 1998, pp. 22-26). Bayley and Shearing (1996) emphasize that the identity crisis of policing also has implications for the relationship between society and citizens. Accordingly, private security services, personal security, etc., are becoming more widespread. With the increase of alternatives, the monopoly of policing in homeland security has come to an end. It emphasizes that the police no longer only hunt a crime, but understand it, are aware of the risks in the society in which they live, and focus on a model that puts society first. In addition to this, concepts such as human rights, democracy, and security are coming to the forefront of today's policing debate. Community policing, the modern model, is the result of such a process (Bayley & Shearing, 1996). In this model of policing, a culture-based approach to security is adopted. Therefore, many community-oriented policing models can be mentioned (Bayley, 1996, pp. 101-105). In Turkey, community-oriented policing has developed along with the community-supported policing model and under the influence of international agreements. In the late 1990s and early 2000s, a model of policing that focuses on the community-citizen relationship emerged (Kara, 2021, p. 82). Today, we can speak of the concept of policing in Turkey evolving from the use of force to a service mentality (Toplum Destekli Polislik, 2020).

This study examines how policing experienced by convicts who describe themselves as religious in the realities of social capital stands in the aforementioned policing models. To find this out, the study consists of four parts. In the first part, the relationship between religiosity, crime and social capital is discussed theoretically. In the second part, the reality of convicts and prisoners in Turkey is presented in a general statistical framework. In the third part, the methodology of the research, phenomenological analysis, is presented in order to understand it from the participants' perspective. The last part consists of the findings, in which the data were coded according to the experiences.

Crime, Social Capital, and Religion

The participants in our study describe themselves as patriotic Muslim and have committed crimes against public order, such as theft, threats, extortion, homicide, and assault. These crimes are a range of phenomena in which the individual and social contexts are intertwined. While there are social and religious sanctions, the question of why the individual commits a crime is at the nexus of religious, cultural, economic, social, psychological, and myriad contexts. We can look at this node from four different theoretical perspectives: Conflict between cultural and social capital, decoupling of bonding, bridging and linking social capital, marginalization of cultural capital by social capital, the spatial dimension of capital.

Cultural capital consists of the accumulation of knowledge, skills, and related behaviors passed down or acquired by individuals' families, and the translation of that accumulation into preferences and lifestyles. Social capital, on the other hand, consists of interpersonal relationships that people build, with an emphasis on trust (Bourdieu, 1986). Tension theories explain the strain and criminality between these two types of capital that individuals possess. According to this theory, criminality is due to the inability of individuals to obtain the necessary resources from their social capital to achieve the goals constructed by their cultural capital. While, on the one hand, families set wealth as a goal for their children, individuals do not find legal educational, employment, or monetary opportunities to achieve this in their work, friend, or other trust-based relationships. Crime consists of illegal alternative ways to achieve these goals (Cohen, 1994, pp. 201-206; Merton, 1938). According to this point of view, the source of the crime committed by the convicts is socio-economic inequalities comes from strain between social capital and cultural capital, not cultural transmission or religious background.

The bonding, bridging, and linking social capital represent different levels of the individual's attachment to the society. The bonding social capital includes close relationships and trust building. The bridging social capital is the circle that connects the individual to society. The last one contains broader and professional relationships of trust. Accordingly, the linking social capital means people carrying bonding and bridging social capital to broader environment like entrepre-

neurship, etc. (Putnam, 2001, pp. 20-21,327,386). If the individual experiences a break in these connections when committing a crime, s/he will not commit a crime according to social control theories of crime (Hirschi & Stark, 1969; Reckless, 2016; Tittle, 2001). Therefore, religious people raised in religious families are not expected to commit crimes for fear that it will damage the trust relationship considering sin dimension of crime. Although all of the participants in our study described themselves and their families as religious, all of them committed crimes.

In the context of aforementioned framework, labelling theories explain crime as marginalization of cultural capital by social capital. Accordingly, individuals who are not accepted into relationships of trust in social life because of their cultural background are more likely to commit crimes for labelling theorists. This is largely due to the incompatibility of cultural and social capital. If s/he does not conform to the norms of the trust relationships in which the individual wishes to participate, s/he is defined as an outsider. This outsider identity brings him close to deviant behavior (Becker, 1997, pp. 1-8). Goffman, on the other hand, addresses these relationships by labelling the individual (Goffman, 2014, pp. 30-33). Lemert, on the other hand, explains this exclusion with primary and secondary deviance. Accordingly, with primary deviance, there is no exclusion from social trust relationships. In secondary deviance, where serious crime occurs, individuals form a new subculture by associating with other deviants who are like themselves. The crime continues here (Lemert, 1951, p. 77,325). Cloward and Ohlin point to the building of criminal trust relationships in this culture. Accordingly, they argue that there is a class and inequality situation in criminal trust relationships (Dhanagare, 1967, pp. 39-59).

Another social capital dimension of crime shows the class dimension of place. Accordingly, crime originates in transitional areas where circulation and immigration are high in the class-structural urban distribution, or in suburban areas displaced from the city (Burgess, 1967, pp. 47-63).

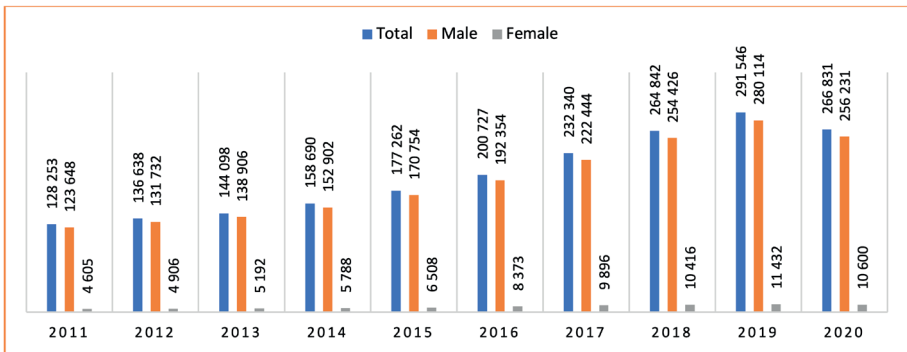
In this framework, the commission of a crime by a person takes place together with the social, cultural, and economic reality of which s/he is the bearer. While this reality sometimes leads to crime, it sometimes provides self-control to prevent crime. What is the role of religion in this context? Religion can be considered as one of the norms within social capital (Smidt, 2003). Considering that there are countless forms of social capital and religion, it is not possible to speak of a necessary relationship between religion and crime. There can be four different possibilities. First, religion can cause crime. Terrorist crimes can occur when trust-based social relationships are established with religious extremist groups. The main source here is not religion, but the religious interpretations of extremist groups. Second, religion can prevent crime (Brauer vd., 2013; Ellis, 1985; Pettersson, 1991). Religion provides self-control within itself. When moral norms are internalized among religious people, they prevent crime. In Islam, crimes against public order are considered sins because they violate public rights and harm pub-

lic order (Bassiouni, 1997). A third possibility is that the relationship between religion and crime is relative in nature (Albrecht vd., 1977). In other words, although religiosity may be effective in another situation, it may not be effective in preventing crime. Moreover, crimes caused by alcohol etc. may be the healing power of religion (Grant Weinandy & Grubbs, 2021; Grim & Grim, 2019). In the fourth possibility, there is no relationship between religion and crime under any circumstances (Olson, 1990).

The convicts in our study are both religious and criminal, and it appears that they do not develop a conflict or tension-oriented relationship with the state. That is, religion did not prevent crime, but it does determine the direction of post-criminal behaviors constructed on a cognitive level that accepts crime as illegal and the law as justice. Police intervention makes sense in this context. It is reasonable to assume that these participants accepted police intervention and experienced it on a harmonious basis.

Inmates in Türkiye

All prisons in Turkey are state institutions under the Ministry of Justice. There are 396 prisons, including 277 high-security prisons, 88 open prisons, 4 youth education centers, 10 high-security women's prisons, 8 open women's prisons, and 9 high security children's prisons. The capacity of these prisons is 286,787 people (*Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü, 2022*). These prisons are either highly protected or open prisons, depending on the level of punishment and execution (*Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü, 2021*). Again, there are textile, automobile, leather and so on work places in each prison (*Ceza İnfaz Kurumları İle Tutukevleri İşyurtları Kurumu, 2021*). There are also education and certificate programs (*Eğitim Servisi Faaliyetleri, 2021*).

Chart 1: Number of prisoners by years and gender (Source: TÜİK, Adalet İstatistikleri)

The number of prisoners in Turkey has steadily increased until 2019. In 2020, this number has decreased. The majority of them are male prisoners (96%). The percentage of women is very low (4%) (Chart 1). The most common crime committed by convicts is assault (15.7%). It is followed by theft with 15.2%. 5.9% of convicts committed traffic offences, 5.3% of convicts defied the law on enforcement and bankruptcy, and 4.7% of convicts manufactured and trafficked drugs or stimulants (*TÜİK Kurumsal, 2021*).

The majority of inmates, 31.4%, hold a high school diploma or an equivalent vocational school qualification. This category is followed by high schools and primary schools. Furthermore, the vast majority of prisoners (119,332) are between the ages of 25 and 34. With 104,251 prisoners, the age bracket of 18 to 24 years old comes in second. The provinces with the highest number of prisoners are: Istanbul, Zmir, and Ankara (*Adalet İstatistikleri, 2019*). In short, the bulk of offenders in Turkey come from the lower socioeconomic classes. They commit crimes in large cities when they reach the age when they can work full-time.

Methodology

Design

This research aims to analyze inmates' police intervention experience through the lens of their social capital, which can be seen as the social footprint of each individual. Through the trust relationships they have established, we have sought to make visible the social, cultural, and economic realities of inmates before and during their incarceration. This context will guide our understanding of their experiences on police intervention. To explore individual experiences in this context, we have used qualitative research patterns and techniques.

Researchers are unable to spend much time with convicts in jail. To make the data intelligible in this study, the researcher will be directed by the convicts' experiences. As a result, we used a phenomenological research approach to answer our study topic (Creswell, 2007). Therefore, this study's analytic design is centered on the research question, "What are inmates' experiences with police response to them in relation to their social capital?" Our objectives in order to answer the research question are as follows:

- 1- Understanding the social capital of the convicts
- 2- Understanding the experiences of the convicts towards police response
- 3- Uncovering the codes of the social capital of the convicts' experiences towards police response they face

Participants

Semi-structured individual interviews were conducted to obtain data that shed light on the experiences of the convicts. The interview questionnaire consisted mainly of two phases: participants' trust-based social relationships (reflecting on

these relationships in their economic/social/cultural background) and experiences police intervention.

The data of the study comes from male inmates sentenced in Bursa H and E type penitentiaries between November and December 2019. The participants in the study are between 22 and 70 years old and their average age is 39. Eight of the participants have a primary school degree, three among them have a secondary school degree, four participants have a secondary school degree, and three of them have a university degree. One of the university graduates indicated that he already had a primary school diploma when he entered prison. The household size of the participants ranged from 1 to 7 persons. Prior to incarceration, participants worked as lorry drivers, recyclables collectors, bookkeepers, cashiers, furniture makers, cooks, construction workers, parking lot managers, and in marketing. In addition, one participant is a student (Table 1). All of them introduced themselves as religious and patriotic.

There are three types of crime in three different groups, namely illegal fundraising, violence and negligence. The first group involves theft and drug/stimulant trafficking, resistance to the bankruptcy law; the second group contains assault, homicide, sexual offences, threats; and violation of probation is the third group. At the time of the interview, the time Elapsed from the time the convicts entered prison to their current sentence varied from 2 months to 17 years. Twelve of the participants had previous prison experience. For 5 of them, it was their first experience; one participant did not want to provide information. Participants' names were not specified; coded as P1, P2,...P18 (Table 1).

Participant Code Number	Age	Marital Status	Education	Occupation Before Prison	Household	Execution /Penalty	Crime	Number of Conviction
1	42	Married	Primary	Truck Driver	5	2 m/15 m	Opposition to the Enforcement Bankruptcy Law-violation of probation	2
2	22	Single	High School	Student	5	4y/18 y	Murder	1
3	38	Married	High School	Construction Worker	5	2 m / 10 m	Drug trafficking and use	2
4	26	Single	High School	scrap-recycle	4	4 m/ 11 m	Not Specified	4
5	39	Single	University	not specified	6	13 y/ 9y	Murder	2
6	29	Single	University	accountant	3	2 m/ 8 m	Drug trafficking and use	2
7	26	Single	Primary	parking lot operator	7	19 m/not specified	Injury, attempted murder	2
8	24	Single	Primary	market staff	5	6y/15y	Murder	1
9	70	Single	Primary	Taxi Driver	3	11y/20 y	Qualified embezzlement	-
10	24	Single	Jr. High School	Furniture production, manufacturing	5	1 y/ 3 y	Theft, drug use and trafficking	2
11	53	Single	Primary	Construction Worker	Alone	9/20 y	Sexual Crime, Detention	1
12	43	Single	Primary-University	Unemployment	5	18/60 y	Theft, Skilled embezzlement	4
13	30	Single	Primary	Stadium Staff	4	1/2 y	Injury	2
14	67	Single	High School	Decoration	Alone	1/6 y	Opposition to the Enforcement Bankruptcy Law	1
15	42	Single	Primary	Recycling	2	1/5 y	Threat, insult, simple injury, escape	2
16	39	Married	Primary	Cook	5	2/5 y	Injury, attempted murder	5
17	48	Married	Primary	Cook	5	1/ 2 y	injury, theft	3
18	29	Married	Primary	Marketer	4	3/ 4 y	Drug trafficking and use	2

Table 1: Participant information

Analyze

The data obtained were subjected to a phenomenological analysis, which was carried out as a result of the exploratory coding technique using the MAXQDA program. The codes, categories and themes in which these experiences are concentrated were identified (Huberman vd., 2016; Saldana, 2011). In this context, three themes have been determined: social capital before incarceration, police

intervention experience before the prison, current perception towards polices. The first includes the participants' family, labor force participation, education, neighborhood, and preprison crime experiences. The second examines the social relationships of the convicts based on trust in prison at the time of the study. The last one is about their experiences of police officers and their perception accordingly.

Findings

Policing Experience Before Crime

Pre-crime policing experiences in social capital fall into two distinct categories: indirect and direct. These two categories interact to each other. Indirect policing experience consists of religious doctrines, neighbors/peers' narratives, and media news. Although this is an indirect phase of contact with the police, it can be said to have a direct impact by forming the basis of the police experience. Second, there are experiences based on direct encounters with police officers. The codes that form this category are police relatives/neighbors and confrontation on the street.

The conception of the police conveyed by religious teaching is shaped by the manner of religiosity of the participants' family, which is not determined by the religion itself. Therefore, the religious education they received in their family is crucial to understand their indirect experiences with the police. The sources from which the participants in the study received and reflected on their religious education can be summarized into four subcodes: Mother, father and father's relatives, school, and neighborhood mosque. Religious education by mother, memorizing short prayers, sleeping, eating, etc. This also includes fulfilling rituals in daily life, such as participants seeing the father and the father's relatives as domestic authorities in prayer and learning the Quran. They perform prayer at times and places where the father and relatives are under supervision. Similarly, encouraged by the father, the participants received their training in reading the Quran at the mosque in the neighborhood or village. The participants see the mosque in the neighborhood as a means of religious education set as a goal by the father, and in this context, they refer to their fathers as the main source of motivation for religious education. In addition, they believe that such acts of worship have a positive impact on people's worldly lives. In other words, the higher the level of religiosity, the more religious education, which includes the message that prayers are accepted, resulting in enrichment. Religious education here is not a systematic educational model that provides continuity. Here we can speak of religious education instrumentalized before prison:

My uncle is a religious teacher, also he has a field, where he raises silkworms. He lives in good [monetary] conditions. He was a well-known, reliable person, [my father] looked at him and always said, "Be like him," he does see him spiritually... He

thought that if I became a Hafız[memorizing Quran], my livelihood would open up and I would become rich. P12

As a child, I was trying worshipping, but what can you do as a child? The fear of God has always been in our hearts. Even when we had this restaurant business, we had the bitterness to sin. We went to the Quran course, to the mosque of the village, we did not learn, there was field work or something. We have completed them here[prison], we have had a chance here. I received my [basic] religious education from my grandparents, my grandfather, and my father. When I think of religious education, I think of my grandmother, I had a large family in the village, we used to sleep together, she always read before going to bed, her Rabbi yassir wala tu'assir [Arabic pray]... she had prayers before going to sleep: I will sleep, God! You wake me up. P5

The idea of policing, which is evaluated as indirect police experience, is also based on such a religious framework. In other words, it is based on ensuring comfort and order in daily life. The structure of these teachings is a mixture of religiosity, patriotism, and the pursuit of order. In this context, we have identified two codes in the transmission of idea of police through religious channels: The understanding of sin and martyrdom.

Among the types of crimes defined as sin, the police are one of the various forms for which God pays. Incurable diseases in the family of those who are rich by enriching themselves in an unjust way (P10), an accident that happens to a person who gets his right by frightening someone with violence (P7), poor people who do not pray (P4), etc., were conveyed as different types of costs for sins. The police catching the criminal, rather than the police themselves, is seen as the cost of sin:

For example, my family used to say, 'I'll give you to the police!' when I made a mistake when I was little. They taught us mistakes, it's not their fault.. I used to like cops but I was shy too... If I commit a crime, the police will think I'm a bad person. Because the police know what sin you have committed. I stole chocolate from a grocery. My mother saw it. We did it with my friends. She said to us, 'I will give you to the police, this is a big sin, you have stolen, the sinners will be revealed sooner or later.' Then I was embarrassed as if the police saw what I did, I would be disgraced to everyone. I've always shied away from the cops by justifying them because stealing is a sin, beating someone is a violation of the right of the servant, swearing is a sin, using drugs is a sin. P7

In another indirect policing approach, the religious teachings of the family are intertwined with patriotism: Martyrdom. It is both patriotic and religiously revered. Thus, the fact that police officers have died as martyrs in the line of duty gives the police a sacred significance. It is obvious, then, that the convicts in this study do not develop a culturally confrontational relationship with policing:

We are a religious family. They taught us to love our country and our nation... Among my grandfathers, there is a martyr from Çanakkale. When we hear the news about martyrs, our heart burns. When my mother sees these kinds of news, she cries, my father rails against terrorists, he cannot stand it... I have always respected the police. I have never caused them any problems, I respect. They live a clean life while we pollute the world, become a burden. They become martyrs, their sins are forgiven when they become martyrs, and... you see... we[prisoners] commit sins. P18

The third indirect policing experience is narratives from neighbors and relatives. Neighbors' police narratives revolve around two codes: Police deception and reporting. The first is about neighbors' police manipulating police during traffic stops and routine operations. There is also a subtext that they are clever in these manipulations. In other words, "evading the police" is both an adventure and a sign of intelligence.

Another code for the indirect experiences of convicts with policing is the news in the media and social media. Here, we can speak of three sub-codes: police news, martyr news, and police series. It indicates that they pay attention to the news about police intervention and related regulations. Martyr news, on the other hand, expresses that their attachment to the police is strengthened in the context of emotions, religion, and patriotism. This subcode is also related to the family teachings mentioned above. Finally, crime shows are a genre that captures the attention of participants. They report what they saw not only before the crime, but also in prison. Series mostly about hero of polices.

Relatives and neighbors are also directly involved in the policing experience. Accordingly, relatives and neighbors who are known to the police are included in this code. They report that this experience allows them to observe and understand the daily life of the police, their relationships with their families, and their habits in civilian life. There is an assessment of relative police through the lens of the crime situation:

My uncle's son is a cop. He had two children. We used to see it on the way to and from work. Sometimes he goes on a picnic with his children and wife. He has a serious position among relatives, but he is a good person. He's not that bad. My father used to set him an example. I would have a regular life, too, if such a thing had not happened to me. But when it's out, I'll set it up. P6

In the direct police relationship on the street, there is a classification according to the type of crime. Drugs, theft and murder crimes. In the first and second, there is the thought that sooner or later he will be caught if he sees the police on the street. Accordingly, participants in this group (Table 1) indicated that they began to think about what kind of treatment they would be subjected to because of the actions and style of speech of the police officers they saw on the street. Those convicted of murder indicated that they did not notice or think about anything when they saw police on the street.

Intervention Experience

It is possible to divide the participants who share their experiences with police intervention into three groups: Unplanned, Planned, and Negligent Crimes. Each of these codes is strong enough to reveal participants' social capital and experiences with police intervention. The social capital elements of each code and, accordingly, the experiences with police intervention vary.

All participants who are indicated in this research as the first groups developed unplanned stated that they were in prison for homicide or assault (P2,5,8,7,13,15,16). This group did not plan the crime, but is in a criminal social environment. The crime is the result of these social relationships. The point in which these seven participants differ from each other is the relationship of trust they have established with this environment. One participant stated that there is no trust relationship with this environment (P2). They have an environment that is prone to violent crime that results from neighborhoods and kinship relationships. Crime occurs as a result of disagreements based on these insecure relationships.

We were at enmity, our neighbors. They said, 'You go out, we will sit here', of course, there was enmity because of this. One day I was lying in bed, I looked outside, they came in front of the house, there was a fight, they attacked my father with sticks. I took the fruit knife and went downstairs. He was standing at the table. They attacked me and my father, so I shook the knife randomly and desperately, it hit someone in the vein. They came into our house, they were always so tyrannical, they came and messed with us at the end... P2

Those who have established a relationship of trust with the criminal environment are divided into two groups: Those who are outside and those who are inside the crime. There are two participants in the first group (P8,7). These participants state that they has a relationship of trust with his friend who constantly commits crimes, and that the resulting crimes are due to their way of life. In other words, they have participated in the codes of conduct provided by the social capital of which they are the bearers. Both participants have the crime weapon at the scene, they have no acquaintance with the victim. One of them expressed the situation as follows:

I'm here with my first case, we got involved in murder, because of a friend's case. I was driving around in my father's car, [my friend] was with me, debtors followed me, personal debt, we went into debt because the car had an accident. The friend next to me had a loan from the boss. We waited for him in the morning, three friends, there was a fight, I had nothing to do with it, but when the fight started, I went in to break up, I got a knife when I got scared, the knife was a market knife, it was there, my friend hit him on the head with an iron [stick], of course, I didn't mean to kill, but my friends are used to such things... My mother used to say, 'You are always so gullible'. Looking at it now, she was right. P8

Other participants have social circles in which they have criminal trust relationships, even if an immediate crime has been committed. Therefore, the crime tool, the victim, and the crime itself are seen as something possible and expected, even if the crime happens suddenly. Participants' experiences with police intervention are also meaningful in this context.

The participant (P2), who did not establish a relationship of trust with people have tendency of crime, did not run away after the crime and waited for the police. All learned from the police that the victim had died. The fact that he sees himself as the actual victim of the crime scene also affects how he understands the police intervention. He stated that he was understanding and compassionate during the police intervention:

The police arrived not long after that. Everything occurred so quickly. We were all taken to the police station by them. I had no idea the man had passed away. Even the injuries didn't seem like it would be anything major to me. Even after the police informed me that the man was dead, I still believed he had died of another cause. They apparently took pity on me after seeing my child's age. They spoke to me with tenderness. They thought, I think, anyone can experience it, including me. P2

Participants living in, but excluding themselves from, crime-prone social environments indicated that their police experiences developed in the context of "shock," "confusion," and "fear." In such crimes, they expected to overcome shock and develop in a place they knew far from their family. They indicated that the police experience was standard and professional:

When the man fell to the ground, I ran away, and then my friend came. We went to his [friend's] house. I didn't say anything to my family. I was expecting what was going to happen. I didn't understand what was going on. I tried to understand that I'd committed a crime. Then the police came to our door. He as-

ked us our name. They said we'd go to the police station, there would be a report. I found myself in a vacuum. The police told the story, they took our statement. Then I already confessed. My friend denied everything and blamed me. But they arrested him as a suspect. Fingerprints were found on the iron he was holding, and camera records were evaluated which contained a lot of evidence. They removed all the lies that the man had told. The police are uncovering everything. I thought they couldn't do it. P8

This group includes the surrender and confession to the police. The police experience also develops in this context. Another group of participants forms another subcode of this study: Those who commit planned crimes (P3,6,14, 11,10,12,17). This group primarily includes crimes such as drug dealing and theft. Participants indicated that they had a specific plan or program before committing the crime. There are two types of crimes to distinguish here. We can say that in the case of theft and sex crimes, criminal solidarity is very limited and the individual aspect of the crime is the main focus (P11,12). In the case of theft, the police is an institution that catches the guilty. In this case, there is an admission of guilt. It is also possible to evaluate the intervention of the police as correct and right. Moreover, in the case of theft, there is also a perceived rivalry with the police in terms of criminal techniques:

You know you are going to get caught one day. If you make a mistake, you are going to get caught. So you are going to get caught, that does not mean you are an idiot... I became as rich as my uncle, but I was sentenced to 60 years. That's not when you commit murder, that's what happens when you meet at home, that's extortion, the plaintiff does not say he escaped. I have been arrested, you know it will be at least 10 years. The police learned a lot of technique from me. I explained everything, how I did not get caught, how I cheated. I think they are very well informed [by me about techniques] P12

The convict who is in prison for a sexual offense denies in some sense that he has committed a crime. He thinks that it was brought to the caliper. He evaluates the intervention of the police, emphasizing the plot without blaming:

I would also say rape if I were police. You were caught in the woman's house. I called the woman, I went there. The neighbors complained. The evidence points to me [in terms of] breaking door and entering. I would think like a police officer if I were them. Finally, the court said it was rape. They took me to the police station; I had no trouble. P11

Other participants (3, 6, 14, 10, 17) of planned crimes state that they have expected the police to catch them and that the intervention experience is to accept the crime and follow the procedures. In this social context, the police are the people to consider in the criminal process. The reason for his confession during the intervention was that he was caught in the act. It was noted that the evidence-oriented nature of the police intervention also blocked the way to building personal ties with the police:

Coming is because of drugs. Here's what happened. My fiancé and I rented an apartment to spend the weekend. We used drugs, and she used them, too. I didn't get her used to it, she was already taking... But in the apartment, there was a precision scale or something. We did not use it, the blood tests etc. showed drugs, now I can't say anything. We were there to spend time together. We couldn't say anything because the police talked about everything with evidence. P6

The last code in the experience with police intervention is crimes due to negligence (P1,9). Accordingly, participants perceive the experience of police intervention as unfair and cruel. While one participant states that he missed some signatures during the probation process and was arrested as a result, he criticizes that this is a crime. Other states that he was found guilty for signing documents without reviewing them within the company. Their assessments of police intervention are shaped in these contexts:

I forgot to sign. The police also brought papers because you have a court. How cruel! To go to jail for this makes me very sad. This is so unjust. The police said to me, 'We cannot do anything, you should have signed' They could do something. They know I am not a dangerous person. My family is outside. P1

They tricked me. I signed the company's papers without checking them. It turned out that fraudulent actions were done with my signature. I told the police and said that I did not know. The police investigated and checked it. They said, 'If you made these signatures without being pressured, we cannot do anything if there is no threat or force or if you do not prove'. They sent the case to the court. The court also found me guilty. It was not my fault. P9

They do not blame the police, but the legal system, the court, caused by such crimes are recognized. This accusation is not a criticism of intervention, but is directed at the way the crime is defined. Police intervention is evaluated in this context.

Conclusion

This study examined the police experiences of convicts who identify themselves as religious. The social and cultural capital of convicts and how they interpret their experiences with policing have essential role in this context. Accordingly, the religious convicts in our study do not enter into an adversarial relationship with the state, even when they decide to commit crimes individually.

According to all participants' reports, the police arrive at the scene, confirm their identities, explain the crime, and initiate the process and investigation. The pre-crime encounter with the police is not part of the community policing program, but is realized as part of cultural and social accumulation. In the context of this social accumulation, it can be said that the sense of respect for the police is paramount because the families are religious and patriotic. Religion has no influence on the decision on crime but through the cultural capital it produces and through which it is produced, it causes them to behave respectfully toward the police. The police, then, are a profession with a religious significance. The fact that police officers die as martyrs in the line of duty and that terrorist incidents in Turkey reinforce nationalist sentiments causes the convicts not to have a confrontational relationship with the police when they commit a crime. Evkuran (2017) emphasizes that in Islamic culture, authority over the state is described as a religious obligation. Accordingly, the authority of the head of state is necessary for the continuity of religion (Evkuran, 2017). The harmony of authority between state and religion is also discussed in different religions and cultures (Ataman & Vaughan, 2017; Coleman, 1970; Fröhlich, 2017; Zuo, 1991). As a result of our research, the meaning that participants attribute to the state and the police becomes understandable in this way.

This research includes convicts who self-identify as religious and are not guilty of terrorism. Thus, there is no conflict with the identity of a Turkish citizen. This situation affects police intervention and attitudes towards the police. According to Kurttaş (2018), the functional area of the nation-state increases in times when the types and numbers of terrorists increase. Similar consequences of terrorist attacks around the world are discussed (Gupta, 2004; Juergensmeyer, 1996; McCartney, 2004; Prinz & Schetter, 2016).

Within this general framework, it can be said that national and religious codes effectively shape the relationship between police and citizens in Turkey, especially for our participants. It can be said that this is provided by the citizens in the trust relationship that should be established between the police and the citizens under the community-oriented policing model. The research of this situation should also be addressed for the police side.

Cultural and social realities must be taken into account in community-oriented policing models. In cultures where national and religious sentiments are strong, cooperation between citizens and police may increase and crime may be preven-

ted in terrorist offenses. However, the model for preventing other crimes against public order should be developed in this context. The tendency of society to compromise with the state should be developed to prevent crime types against public order such as murder, theft, drug crimes.

References

- Adalet İstatistikleri. (2019). Türkiye İstatistik Kurumu. <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=kategorist>
- Albrecht, S. L., Chadwick, B. A., & Alcorn, D. S. (1977). Religiosity and deviance: application of an attitude-behavior contingent consistency model. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 16(3), pp. 263-274. <https://doi.org/10.2307/1385697>
- Ataman, K., & Vaughan, K. (2017). Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 58(2), Art. 2. https://doi.org/10.1501/Ilhfak_0000001475
- Bassiouni, M. C. (1997). Crimes and the criminal process. *Arab Law Quarterly*, 12(3), pp.269-286.
- Bayley, D. H. (1996). *Police for the future*. Oxford University Press.
- Bayley, D. H., & Shearing, C. D. (1996). The future of policing. *Law & Society Review*, 30(3), pp.585-606. <https://doi.org/10.2307/3054129>
- Becker, H. S. (1997). *Outsiders: studies in sociology of deviance*. The Free Press.
- Brauer, J. R., Antonaccio, O., & Tittle, C. R. (2013). Does religion suppress, socialize, soothe, or support? exploring religiosity's influence on crime. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 52(4), pp.753-774.
- Burgess, E. (1967). *The growth of the city: an introduction to a research project*. İçinde R. E. Park, E.
- Burgess, & R. D. McKenzie (Ed.), *The City: Suggestions for Investigation of Human Behavior in the Urban Environment*, the University of Chicago Press, pp. 47-63..
- Ceza infaz kurumları ile tutuklevleri işyurtları kurumu. (2021). <https://iydb.adalet.gov.tr/>
- Ceza ve tevkifevleri genel müdürlüğü. (t.y.). Geliş tarihi 02 Mayıs 2018, gönderen <http://www.cte.adalet.gov.tr/>
- Cohen, A. (1994). The content of the delinquent subculture. İçinde *Classics of Criminology*, Waveland Press. pp. 201-206
- Coleman, J. A. (1970). Civil religion. *Sociological Analysis*, 31(2), pp.67-77. <https://doi.org/10.2307/3710057>
- Creswell, J. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing Among Five Approaches*. Sage.
- Dhanagare, D. N. (1967). Delinquency and opportunity theory in the context of justification. *Sociological Bulletin*, 16(2), pp.39-59.
- Eğitim servisi faaliyetleri. (t.y.). Geliş tarihi 27 Ocak 2021, gönderen <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/egitim-servisi-faaliyetleri>
- Ellis, L. (1985). Religiosity and criminality: evidence and explanations of complex relationships. *Sociological Perspectives*, 28(4), pp.501-520. <https://doi.org/10.2307/1389231>
- Evkur, M. (2017). İslam düşüncesinde otoritenin tarihsel ve teolojik kuruluşu: allah'ın ve sultân'ın mutlaklığı üzerine tartışma. *Milel ve Nihal*, 14(1), pp.36-62.

- Fröhlich, T. (2017). Civil religion on a confucian basis. *İçinde Tang Junyi Brill*, pp. 240-249. <https://www.jstor.org/stable/10.1163/j.ctt1w8h0ph.13>
- Genel Bilgi. (2022). <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/cik-genel-bilgi>
- Goffman, E. (2014). Damga: örselenmiş kimliğin idare edilişi üzerine notlar (L. Ünsaldı, Ş. Geniş, & S. N. Ağırmaslı, Çev.). Heretik Yayıncılık.
- Grant Weinandy, J. T., & Grubbs, J. B. (2021). Religious and spiritual beliefs and attitudes towards addiction and addiction treatment: A scoping review. *Addictive Behaviors Reports*, 14, 100393. <https://doi.org/10.1016/j.abrep.2021.100393>
- Grim, B. J., & Grim, M. E. (2019). Belief, behavior, and belonging: how faith is indispensable in preventing and recovering from substance abuse. *Journal of Religion and Health*, 58(5), p.1713. <https://doi.org/10.1007/s10943-019-00876-w>
- Gupta, S. (2004). The changing dimensions of international terrorism and the role of the united states: a comprehensive and multilateral approach to combat global terrorism. *The Indian Journal of Political Science*, 65(4), pp.556-587.
- Hirschi, T., & Stark, R. (1969). Hellfire and delinquency. *Social Problems*, 17(2), pp.202-213. <https://doi.org/10.2307/799866>
- Huberman, A. M., Miles, M. B. (2016). Nitel veri analizi. Kolektif.
- Jiao, A. Y. (1997). Factoring policing models. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 20(3), pp.454-472. <https://doi.org/10.1108/13639519710180015>
- Juergensmeyer, M. (1996). The worldwide rise of religious nationalism. *Journal of International Affairs*, 50(1), pp.1-20.
- Kara, Y. (2021). Vatandaş odaklı yönetim anlayışı ekseninde toplum destekli polislik uygulaması. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi.
- Kurdaş, M. Ç. (2018). Küresel terör çağında ulus devletin artan önemi. *TESAM Akademi Dergisi*, 5(2), Art. 2. <https://doi.org/10.30626/tesamakademi.456010>
- McCartney, P. T. (2004). American nationalism and u.s. foreign policy from september 11 to the iraq war. *Political Science Quarterly*, 119(3), pp.399-423. <https://doi.org/10.2307/20202389>
- Merton, R. K. (1938). Social structure and anomie. *American Sociological Review*, 3(5), pp.672-682.
- Olson, J. K. (1990). Crime and religion: a denominational and community analysis. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 29(3), pp.395-403. <https://doi.org/10.2307/1386471>
- Pettersson, T. (1991). Religion and criminality: structural relationships between church involvement and crime rates in contemporary sweden. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 30(3), pp.279-291.
- Lemert, E. M. (1951). *Social pathology: a systematic approach to the theory of sociopathic Behavior*. McGraw-Hill. /10.2307/1386973
- Prinz, J., & Schetter, C. (2016). Conditioned sovereignty: the creation and legitimation of spaces of violence in counterterrorism operations of the “war on terror”. *Alternatives: Global, Local, Political*, 41(3), pp.119-136.
- Reckless, W. C. (2016). The sociologist looks at crime: The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science. <https://doi.org/10.1177/000271624121700110>
- Saldana, J. (2011). *Fundamentals of qualitative research*. Oxford University Press.
- Smidt, C. E. (Ed.). (2003). *Religion as social capital: producing the common good*. Baylor University Press.

- Tittle, C. (2001). Control balance. İçinde R. Paternoster & R. Bachman (Ed.), *Explaining Criminals and Crime*, Oxford University Press, pp. 315-335.
- Toplum destekli polislik. (2020). <https://www.egm.gov.tr/toplum-destekli-polislik>
- Trojanowicz, R. C., & Bucqueroux, B. (1998). *Community policing: how to get started* (2nd edition). Routledge.
- TÜİK kurumsal. (2021). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2020-37251>
- Zuo, J. (1991). Political religion: The case of the cultural revolution in china. *Sociological Analysis*, 52(1), pp. 99-110. <https://doi.org/10.2307/3710718>

Adli Davranış Genetiği ve Bağırsak Florası İlişkisi

Murat Öğdür*, Simge Varlık**

Özet: Davranışların genetik temeli, psikiyatri, nöroloji, biyoloji, adli bilimler, sosyoloji ve birçok farklı disiplinde çalışılmakta ve bilimsel yayınlar ile çalışmaların sonuçları paylaşılmaktadır.

Son yıllarda, beyin – bağırsak arasındaki sinirsel uyarıların fazlalığından dolayı iki organ arasındaki ilişkinin sanılandan çok daha kapsamlı boyutta olduğu saptanmıştır. Bağırsakların bir diğer önemli yanının, içerdii mikroorganizmaların insan metabolizmasına, hormonlara, psikolojiye ve davranış durumlarına olan etkileri olduğu düşünölmektedir.

İnsan bağırsağı içerisinde bulunan mikroorganizmaların her birinin kendine ait metabolizması, bağırsakla besin alışverişi ve çeşitli mikrobiyal salgıları vardır. Bu salgılar çeşitli özelliklerde olup, bağırsak duvarından diğer sindirilmiş besinlerle beraber metabolizmaya karışmaktadırlar. Bu da insan fizyolojisi üzerinde çeşitli etkilere sebep olmakta, bu etkiler kişinin psikolojik durumuna da yansiyabilmektedir. Adli açıdan değerlendirildiğinde, kişinin mikrobiyotasındaki mikroorganizma sayı ve tür çeşitidinin, beyin fonksiyonları üzerindeki etkisinin kişinin davranışlarına yansiyabileceği ve bu davranışların olumsuz olması durumunda kişinin suça meyilli olabileceği sonucuna varmak mümkün olabilir.

Çalışmamızda, insan bağırsak florasının suça fail veya mağdur olarak karışabilecek kişilerin davranışları üzerindeki etkileri, adli bilimler yönünden tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Davranış Genetiği, Suç, Mikrobiyota, Bağırsak, Beyin

* PhD, Biyolog, Olay Yeri İnceleme Uzmanı, Kriminal Daire Başkanlığı, murat.ogdur@egm.gov.tr, ORCID No: 0000-0001-9788-521X

** MSc, Biyolog, Doktorant, Hacettepe Üniversitesi, simgeakademi@gmail.com, ORCID No: 0000-0001-7664-0037

Relationship Between Forensic Behavioral Genetics and Gut Microbiota

Murat Ögdür, Simge Varlık

Abstract: Genetic basis of human behavior is investigated in psychiatry, neurology, biology, forensic science, sociology and many different disciplines, and results of studies are shared with scientific publications.

In recent years, it is founded the correlation between brain and gut microbiome is more different and complicated than it should be. That differences come from excess of nerve impulses between the intestine and brain. Another important aspect of the intestine is the effects of the microorganisms it contains on human metabolism, hormones, psychology and behavioral states.

Each microorganisms present in human gut microbiota has its own metabolism, exchange nutrients and various microbial secretions. These secretions have various properties and are involved in metabolism with other digested nutrients from the intestinal wall. This causes various effects on human physiology, and these effects can also be reflected in the psychological state of a person. From a forensic perspective, it may be thought that the effect of the type and type of microorganism in a person's microbiome on brain functions may be reflected in the behavior of the person, and if these behaviors are negative, the person may be prone to crime.

In our study, it is discussed impact of the human intestinal flora on the behavior of people that can be involved to crimes as victims or crime perpetrators in terms of forensic science.

Keywords: Behavior Genetics, Crime, Microbiota, Gut, Brain.

Giriş

Kişinin fenotipik özelliklerini, hastalıklarını ve benzeri birçok yaşamsal özelliklerini belirleyen en önemli faktörlerin kişinin genetik yapısı ve çevresel faktörler olduğu belirtilmektedir. Genetik özellikler bazı çevresel faktörlerin etkisiyle ifade edilebilir veya baskılanabilir. Çevresel faktörler genetik ifadenin ortaya çıkması ve alan bulması için önemli bir kriterdir. Genlerin çevresel etkilere cevabını ifade eden epigenetik modifikasyonlar, memeli hücrelerinin genetik kodunu değiştirmeden gen ekspresyonunu değiştirmesine olanak tanımakta ve böylece, memeli hücrelerinin transkripsiyonel programlarını çevresel değişimlere adapte edebilen temel bir mekanizmayı temsil etmektedirler (Allis ve Jenuwein, 2016). Dolayısıyla, çevresel faktörlerin, fenotipik özellikler, hastalıklar ve davranışların ortaya çıkması üzerinde etkili olabileceği söylenebilir. Gen ifadesini etkileyen çevresel faktörler; psikolojik ve fizyolojik faktörler, beslenme ve spor alışkanlığı, iklim, mevsim, ekolojik özellikler, kullanılan ilaçlar, kişinin mesleği, toksik maddelere maruziyet gibi durumlar olabilmektedir. (Crews, 2011;Cura ve Çankaya, 2017; Gülşah, 2018)

Kişinin fizyolojik ve psikolojik özellikleri, genetik yapının belirlediği sınırlar içerisinde ve izin verdiği ölçüde açığa çıkmaktadır. Bu açığa çıkma olayı, gen ifadesi olarak tanımlanır. Gen ifadesi, genlerdeki kalıtsal bilgilerin mRNA ve proteinlere aktararak çeşitli makromoleküllerle biyolojik süreçlerin ilerleyişini, mekanizmasını kapsamaktadır. Bu etkinlik meydana gelirken genetik yapı önemli olmakla beraber çevresel etkenler de çok önemlidir. Bu iki faktör o kadar iç içe girmiştir ki, bunların hangisinin önemli olduğunu tartışmak oldukça zordur. Çünkü genetik faktörler ve çevresel etkenler birbirinin tamamlayıcısıdır. Diyet, bağırsak mikrobiyotası ve enfeksiyonlar gibi çevresel faktörlerin bu epigenetik modifikasyonlarda önemli rolü vardır. Çalışmalar, biyoaktif besinlerin ve bağırsak mikrobiyotasının, çeşitli mekanizmalar yoluyla DNA metilasyonuna ve histon modifikasyonları gibi epigenetik değişikliklere yol açabileceğini göstermektedir (Alam vd., 2017).

Son yıllarda mikrobiyota ve beyin arasındaki ilişki konusunda yapılan araştırmalar, bu iki yapının bağlantılı olabileceğini gözler önüne sermiştir (O'Hara, A. M., & Shanahan, 2006; MacQueen ve Surette, 2017). Günümüzde hem insan genomunun hem de bağırsak mikrobiyotası genomunun (genetik materyali mikrobiyom olarak ifade edilmektedir) insan sağlığını korumak için gerekli olduğu bilinmektedir. Bunun nedeni, her iki genomun, beyin gelişimi ve işlevi de dahil olmak üzere konakçı fizyolojisinin önemli yönlerini düzenlemede çok önemli bir rol oynamasıdır (Stilling vd, 2013). Organizmadaki mikroorganizmaların, merkezi sinir sistemi de dahil olmak üzere, çeşitli organları ve organ sistemlerini içeren, en küçük canlı birimi hücreler arası sinyal iletiminden daha kapsamlı sistemik sinyal iletimine kadar iletişim ve koordinasyon içinde olduğuna dair kanıtlar giderek artmaktadır (Jandhyala, vd., 2015; Fung vd., 2017). Mikrobiyom konakçı mik-

roorganizmaları desteklemekte ve metabolik kaynak sağlamaktadır. Aksi halde birçoğu konak ve hücrelerde var olamaz (Zhu vd., 2010).

Mikroorganizmalar arasındaki bu sinyal iletiminin konak canlı üzerinde etkileri olabileceği düşünülerek bu alanda birçok araştırma yapılmaya devam etmektedir. Bu konuda yapılan araştırma alanlarından biri, bağırsak florasında yer alan mikroorganizma miktar ve çeşitliliğinin, psikoloji ve fizyoloji üzerinde değişiklik yaratıp yaratmayacağı konusudur. Bu da adli bilimler alanına bir bakış açısı kazandıracak olan bir konuyu gündeme getirmektedir. Adli vakalarda suça karışan kişilerin fizyolojik ve psikolojik durumunun mikrobiyota profilinden etkilenebileceği konusu bu noktada tartışılabilmektedir.

Bu tür araştırmaların, ruh sağlığını iyileştirmek amacıyla bağırsak mikrobiyotasını ve işlevlerini modüle etmeye yönelik stratejilerin tasarımına katkıda bulunması ve böylece psikiyatrik hastalıkların yönetimini iyileştirme fırsatları sağlaması beklenmektedir. Dolayısıyla psikolojik sorunlar nedeniyle işlenen suçları, bu konuda yapılabilecek önleyici girişimler ve tedavilerle bertaraf edilmesi mümkün olabilecektir.

Adli Davranış Genetiği

Canlıların genetik yapısının davranışlara etkisi uzun yıllardır bilinmekte ve bu konuda birçok çalışma bulunmaktadır (Bouchard, 2001; DiLalla, 2004; Smeeth vd.,2021). Genel davranış özelliklerinin yanında bir davranış biçimi olan şiddete yatkınlık ve genel asabiyet de bir davranış biçimidir. Suç işlenmesi ile yakından ilişkisi olduğu düşünölen şiddet ve asabiyetin sebepleri hakkında çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalardan biri, gen-çevre etkileşiminde bir rol oynayan “monoaminoksidaz-A” (veya “MAO-A”) adlı bir gendir. Bu gen, beyinde dopamin, noradrenalin ve serotonin gibi nörotransmitterleri parçalayan bir enzimi yapan genetik kod sağlamaktadır. Bu nörotransmitterler, değişen derecelerde, saldırganlık ve dürtüsellik ile ilişkilidir (Walton, 2021). Bazıları daha düşük bazıları daha yüksek aktivite gösteren farklı tipte MAO-A genotipleri vardır. Düşük aktiviteli bir MAOA genotipinin daha az verimli bir şekilde kopyalandığı ve bunun sonucunda da enzimin daha düşük seviyelerde bulunmasına neden olduğu görölmüştür. Caspi ve ark. (2002) tarafından yapılan bir çalışmada, düşük aktiviteli MAO-A genotipinin erkeklerde antisosyal kişilik ve saldırganlık ile ilişkili olduğunu bildirmiştir.

Davranış genetiği alanına adli bakış açısıyla bakarsak, şiddet eğiliminde en iyi bilinen DNA polimorfizmi triptofan hidroksilaz (TPH) genindedir. TPH, serotonin sentezinde sınırlayıcı bir enzimdir (Abay, 2000). Aşağıda, “Adli Davranış Genetiği” ile ilgisi olduğu bilinen birtakım hormonların davranışlara etkilerinden bahsedilmiştir.

Hormonların Davranışlara Etkileri

Hormonların, duygu ve davranışlar üzerinde ilişkisi çok uzun yıllardır bilinmektedir. Steroid bir cinsiyet hormonu olan testosteron, saldırganlık ve şiddet içerikli davranışlarda rol oynamaktadır. Rekabet ve baskın olma ile ilişkilendirilen testosteronun sosyal davranışlar üzerindeki etkisi büyüktür (Book vd., 2001; Yang vd., 2021). Serotonin, agresyon üzerine inhibitör etki gösterir. Serotonin sentezinde hız sınırlayıcı enzim TPH geni 11. kromozomun kısa kolundadır. Dürtüsel suçlarda beyin omurilik sıvısı (BOS) 5-HIAA (serotonin metaboliti) seviyeleri TPH genotipi ile ilişkilidir (Abay, 2000). Dopamin, memeli hayvanların, merkezi sinir sisteminde önemli bir nörotransmitterdir. Kişinin istemli hareketlerini ve hipofizden peptid salınımını sağlar (Yarar, 2003). Beyin omurilik sıvısı (BOS) vasopressin seviyeleri antisosyal kişilik bozukluklarındaki agresyon düzeyleri ile bağlantılıdır (Coccaro, 1998). Vasopressin vücutta su tutucu bir hormon olduğundan, susuzluk durumunda yükseldiğinden dolayı, agresyonu tetikleyici bir etkiye sahip olabileceği düşünülmektedir. Yapılan birçok çalışma insan sosyal etkileşimlerini düzenlemede vazopressin ve oksitosin arasında antagonistik bir ilişki olduğunu öne sürmektedir. Kooperatif ve yardımsever bazı davranış özelliklerinin, plasebo ile kıyaslandığında, vazopressin uygulaması ile bastırıldığı görülmüştür. (Feng vd., 2015; Chen vd., 2016) Gama amino bütirik asit (GABA) agonistleri saldırganlığı azaltır. GABA antagonistleri (pikrotoksin) saldırganlığı artırır (Uhde, 1995).

Glukoz metabolizmasında, kan glikoz seviyesi ile şiddete meyil arasında ilişki bulunmuştur. Ciddi hipoglisemide sinir sistemi bozulur ve bu da istenmeyen uyarılara aşırı tepki verme durumunu meydana getirir (Virkkunen, 1994). İnsanda saldırganlıkla ilgili beyin alanları amigdala, temporal lob ve limbik sistemden oluşmaktadır. Dürtüsel eylemlerin kontrolünde ve önlenmesinde orbitomedial prefrontal korteks rol almaktadır. Bu alanda meydana gelebilecek hasarlar, saldırgan ve intihara yönelik davranışlara sebebiyet verebilmektedir (Abay, 2000).

Gıdaların ve Uyarıcı Maddelerin Davranışlara Etkileri

Canlıların bedensel yapısını beslendikleri gıdalar oluşturur. Gıdaların tat ve içerikleri gibi; besin değerleri, organik ve inorganik yapıları, metabolizmaya etkileri ve kişiye psikolojik katkıları oldukça farklılık göstermektedir. Gıdalar, vücuda alındıktan sonra sindirilmeye ve metabolizma ile etkileşime başlarlar. Alınan gıdaların fiziksel ihtiyaçları karşılama durumları ile beraber kişinin davranışlarına olan etkisi de bilinmektedir.

Kriminoloji ve ilgili çalışma alanları, diyetin davranış üzerinde bazı önemli etkilerinin belirlenmesine yardımcı olmuştur. Vitamin ve mineral eksikliklerinin, doğum öncesi ve perinatal dönemden çocukluk ve ergenliğe kadar olan davranışsal sonuçların belirlenmesinde önemli bir rol oynadığı bulunmuştur. (Choy ve Raine, 2021; Portnoy vd., 2021). Ayrıca, saldırgan ve antisosyal davranışlar üzerin-

deki diyet etkisi gözlemsel olarak kanıtlanmakla beraber, farklı diyetlerle yapılan randomize kontrollü çalışmaların sonuçları da bağlantıyı doğrulamaktadır. Bazı çalışmalarda, bağırsak mikrobiyomunun, diyet-saldırganlık bağlantısı için olası bir açıklayıcı mekanizma olduğu ileri sürülmektedir. Beslenme eksikliklerinin beyin anomalileri üzerinde etkisi olabileceği ve bu durumunun mikrobiyota-bağırsak-beyin eksenini boyunca sorunlu davranışlara neden olabileceği düşünülmektedir (Tcherni-Buzzeo, 2022).

Tüm canlıların ve özellikle duygusal zekası yüksek olan insanların aldığı uyarıcı-uyuşturucu maddelerin, kişinin duygusal ve dolayısıyla davranışsal durumunu etkilediği bilinmektedir. Tükettiğimiz gıdaların, ilaç ve uyuşturucu maddelerin fizyolojik sistemimizle etkileşimleri hayatın bütün süreçlerini etkilemektedir. Beynin gelişmesi süreci ve bunun fonksiyonel bir sonucu olan davranışlar da aynı etkiyi yaratmaktadır (Rosales, 2009).

Hipoglisemik hastalar (düşük kan şekeri), depresyona ve zayıf zihinsel konsantrasyona meyillidirler. Düşük tiroidli hastaların depresyona girme ihtimalleri daha fazladır. Buna karşın yüksek tiroidli hastalar heyecanlı ve asabidirler. Ayrıca uykusuzluk problemi yaşamaktadırlar. Düşük kortizonlu hastalar (Edison hastalığı) şiddetli depresyona uğrayabilirler, buna karşın yüksek kortizonlu hastalar halüsinasyon ve psikoz rahatsızlıkları ile karşılaşabilirler (Yang vd, 2021).

Madde kullanımının davranış üzerine etkisi yapılan çalışmalarla gösterilmektedir. Eroin kullanan bireylerde risk alma fazlalığı ve cinsel aktivitelerde artış görülmektedir (Evren, 2000). Madde kullanımı ile öfke durumu, fiziksel şiddete maruziyet, fiziksel şiddet uygulama ve çeşitli şiddet davranışları gösterme arasında ilişki bulunmuştur (Altuner, 2009). Ayrıca, madde kullanımı; panik ataklar, intihar teşebbüsü ve birçok kronik davranış bozukluğuna neden olmaktadır.

Alkol kullanımı intihar riskini artırmaktadır. Alkolün depresiflik üzerine etkisi vardır. İntihar düşünceleri, umutsuzluk, ölüm ve kendinden nefret gibi düşüncelere ek olarak aile halkı, iş arkadaşları ve çevresiyle ilişkilerin bozulmasına neden olmaktadır (Yüksel, 2001).

Besinlerin fizyoloji üzerindeki etkileri, çocukluktan yetişkinliğe gelişimin bütün süreçlerini etkilemektedir. Dolayısıyla, beynin gelişmesi ve bunun fonksiyonel bir sonucu olan davranışların oluşumu da aynı etkiye maruz kalmaktadır (Rosales, 2009). Afrika'da yapılan bir çalışmada, beslenme yetersizliği olan çocukların 8 yaşında daha saldırgan veya hiperaktif oldukları, 11 yaşında kendilerini ifade etme problemleri yaşadıkları, 17 yaşında ise hiperaktivite ve davranış bozukluklarına sahip oldukları gözlenmiştir (Liu, 2004).

Bunun dışında, çikolata ve benzeri şekerli gıdaların tüketiminin depresyon gibi rahatsızlıklar üzerinde etkili olabileceği gösterilmiştir (Small, 2001). Kakao flavanollerinin beyne doğrudan etkisinin olduğu ve bilişsel işlevler üzerinde olumlu katkı sağlayabileceği desteklenmiştir (Karabay vd.,2018; Karataş 2022).

Bağırsak ve Beyin Arasındaki İlişki

İnsan gastrointestinal (GI) yolu, insan vücudundaki konakçılar, çevresel faktörler ve antijenler arasındaki en büyük araçlardan biridir (250-400 m²). Ortalama bir yaşam süresinde, insan GI sisteminden yaklaşık 60 ton gıda geçmekte olup, bağırsak bütünlüğü üzerinde büyük bir tehdit oluşturan bol miktarda mikroorganizma barındırmaktadır (Thursby ve Juge, 2017).

Klinik gözlemler ve hayvan deneyleri, beyin ile bağırsak arasında güçlü bir bağlantı olduğu yönünde çok sayıda kanıt ortaya koymuştur (Borre, 2014; Hooks vd.,2019;Raimondi vd.,2020).

Bağırsaklarda ortalama 1000 farklı türde olmak üzere yaklaşık 100 trilyon mikroorganizma vardır. Bu sayı toplam insan hücresinden fazladır. Ayrıca bu mikroorganizmaların toplam genetik materyalleri insan genomundan onlarca kat daha fazla gen içermektedir. Memelilerin gastrointestinal sistemi, toplu olarak mikrobiyota olarak adlandırılan trilyonlarca kommensal bakteri, mantar, arkea ve virüs tarafından yoğun bir şekilde doldurulan karmaşık bir ekosistem oluşturmaktadır (Woo ve Alenghat, 2022).

Antimikrobiyal tedaviler, kemoterapi, çeşitli hastalık ve ameliyatlar, toksik maddelere maruziyet gibi durumlar bağırsak florası üzerinde ciddi değişiklikler yaparlar. Bağırsak mikrobiyotasındaki değişiklikler hızlı kilo değişiklikleri, obezite ve metabolik bozukluklar ile nöropsikiyatrik bozukluklara neden olmaktadır (Hornig, 2013).

Bağırsakta yaşayan mikroorganizmaların ürettikleri metabolitler ve genetik materyaller insan sistemik dolaşımına katılmakta, epigenetik mekanizmalarla inaktif genlerin aktive olmasına, sağlık durumunun değişmesine ve birtakım hastalıkların oluşmasına neden olmaktadır (Rook, 2014).

Sampson ve Mazmanian (2015) tarafından yapılan derleme çalışmasına göre, bağırsak mikrobiyomunun yokluğu durumunda beynin normal şekilde çalışmadığı gösterilmiştir. Burada yer alan çalışmalardan birine göre, mikrobiyom yokluğunda farelerin amigdala ve hipokampuslarında daha düşük seviyelerde BDNF(Beyin Kaynaklı Nörotrofik Faktör) , serotonin ve 5HT1A reseptörleri rapor edilmiştir (Sampson & Mazmanian, 2015).

Farede mikrobiyotanın etkilerini inceleyen başka bir hayvan araştırması, mikrobiyomsuz bir farenin, özellikle kaygı ve sosyal davranışın kontrolünde yer alan prefrontal kortekste daha kalın bir miyelin tabakası üreten artmış bir miyelin gen ekspresyonuna sahip olacağını göstermiştir. Aynı çalışma, mikroorganizma içermeyen fareye bir mikrobiyota verilirse, etkilenen nöronların yeniden şekillenebileceğini ve normal durumlarına geri dönebileceğini göstermiştir (Hoban ve diğerleri, 2016).

Son yıllarda yapılan benzer çalışmalara bakıldığında, hayvanlarla yapılan araştırmalar, bağırsak mikrobiyota naklinin davranışsal fenotipi değiştirebileceğini göstermiştir. Bu da bağırsak florasındaki değişimlerin davranış fenotipi üzerinde değiştirici bir etkisi olabileceğini göstermektedir (Cenit vd.,2017).

Mikrobiyal Hormonlar ve Bağırsak Florasının Davranışlara Etkileri

Son yıllarda yapılan araştırmalar, sindirim ve besin alımı, metabolizma, doku gelişimi ve bağışıklık dâhil olmak üzere normal bağırsak gelişimi ve fizyolojisinin geliştirilmesi ve sürdürülmesinde mikrobiyotanın ve yol açtığı fizyolojik değişimlerin önemini vurgulamıştır (Woo ve Alenghat, 2022).

Yapılan çalışmalar, bağırsakta bulunan sinirlerin etkinliğinin çok fazla olduğu, nörotransmitter ağının çok geniş olduğu ve beyinden daha fazla sayıda sinir impulslarının bağırsak faaliyetleriyle üretildiğini göstermiştir. Bu etkileşimde bağırsakta bulunan mikroorganizma faaliyetlerinin de önemli olduğu görülmüştür. Hatta bu yoğunluk o kadar fazla seviyeye ulaşmıştır ki, bağırsaklarda ikinci beyin (second brain) bulunduğu ifade edilmiştir (Ridaura ve Belkaid, 2015).

İnsanların DNA'ları %99,7 oranında birbirine benzemektedir (Gültekin, 2009). Ancak insan bağırsaklarında bulunan mikroorganizmalar %95 oranında birbirinden farklıdır. Bu farklılık adli bilimlerde ve kimliklendirme faaliyetlerinde kullanılmaya elverişlidir.

İnsanlar arasındaki mikrobiyal çeşitliliğinin bu kadar fazla olmasının nedenleri beslenme alışkanlıkları, iklim, çevre şartları, mevsim, ilaç kullanımı gibi çevresel faktörler olarak bilinse de bunların yanında genetik faktörlerin de çok önemli olduğu bilinmektedir. Kemoterapi süresince mikroorganizmalardan arındırılmış organların veya bölgelerin kemoterapi sonrası tekrar kemoterapi öncesi ile aynı mikroorganizmalara sahip olduğu ve bu çeşitliliğin kişiye has olduğu görülmüştür (Topçuoğlu, 2015).

İnsan bağırsaklarında ağırlıklı olarak *Firmicutes sp.*, *Bacteroidetes sp.*, *Actinobacteria sp.* ve *Proteobacteria sp.* bakterileri yaşamaktadır. Bu bakteriler, organ sistemleri için aktif metabolitler üretebilmektedir. Örneğin *Lactobacillus sp.* ve Bifidobakterialar monosodyum glutamattan gama-amino butirik asit (GABA) sentezleyebilmektedir. *Escherichia sp.*, *Bacillus sp.* ve Sacromicesler norepinefrin; *Candida sp.*, *Streptococcus sp.*, *Eschechichia sp.* ve Enterokoklar serotonin üretirken, *Bacillus sp.* ve *Serracia sp.*, dopamin üretmektedir. *Bifidobacterium infantis*'in oral yoldan verildiğinde, ratlarda plazma triptofan düzeyinde artışa sebep olduğu görülmüştür. *Lactobacillus acidophilus* beyin sapındaki kannabinoid reseptörlerinin ekspresyonunu arttırmaktadır. Mikroorganizma bulunmayan farelerde plazma serotonin düzeyleri yüksek bulunmuştur (Evrensel, 2015).

Son bulgular, endojen mikrobiyal floranın, özellikle de gastrointestinal (GI) mikrobiyotanın (veya mikrobiyomun) sağlık ve hastalıkta temel olarak önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Paul vd., 2015; Alam vd., 2017). Bunun yanında, bağırsak mikrobiyal ekosistemindeki değişiklikler ve inflamasyon, otizm, şizofreni ve bipolar bozukluk ile ilişkilendirilmiştir (Bloomfield vd, 2016; Meyer vd., 2011).

Mikrobiyotanın anksiyete ve depresyon ile ilişkisi olduğu çeşitli hayvan deneylerinde çalışılmıştır. *Campylobacter jejuni*'nin subklinik dozlarda oral yoldan

verildiği farelerde immün cevap olmaksızın anksiyete benzeri davranışa yol açtığı gösterilmiştir (Lyte, 2011). Glukozla beslenmiş farelerde deneysel olarak yükseltilmiş hipotalamopitüiter adrenal (HPA) eksen cevabı ve depresyon, sadece tek bir bakterinin, *Bifidobacterium infantis*'in verilmesiyle geriye döndürülebilmektedir (Desbonnet, 2008). Antidepresan etki göstermesi nedeniyle bu bakteri “psikobiyotik” olarak tanımlanmıştır.

Her gün düzenli olarak probiyotik kullanan deneklerin psikolojik stres düzeylerinin gerilemiş ve idrar serbest kortizol seviyesinin düştüğü tespit edilmiştir (Messaoudi, 2011).

Klinik çalışmalarda Bacterioides ailesi depresyonla ilişkili bulunmuştur ayrıca Oscillibacter sınıfına ait bazı suşların; insanlarda bir nörotransmitter olan GABA'ya benzer rol oynayan valeik asit taşıdıkları belirlenmiştir (Naseribafrouei, 2014).

Bağırsak Mikrobiyotasının Düzenlemesiyle Suçların Önlenmesi

Bu çalışmada sunulan mikrobiyota açısından suç ve suçluluk ilişkisine bakıldığında, suç ve suçluluk oranı daha yüksek olan, gıda erişimi kısıtlı yerlerde, sağlıklı gıdalara erişim oranının daha düşük olması, sağlıklı bir beslenme düzenine sahip olunması mikrobiyota ve mikrobiyota-beyin-davranış ilişkisi açısından belirleyici olacaktır (Caspi vd, 2012). Yoksul mahallelerde yaşayan bireylerin yüksek miktarda şeker ve işlenmiş gıda tüketerek mikrobiyoma zarar veren diyetlere veya yaşam tarzlarına maruz kalma ihtimalleri daha yüksektir. Bu nedenle sağlıklı gıdaya erişim, fizyolojik gelişim ve mikrobiyota sağlığı için oldukça önemlidir.

Mikrobiyotanın beslenme ile ilişkisinin yanında probiyotik kullanımının da mikrobiyota üzerindeki olumlu etkileri gösterilmektedir. Son yıllarda probiyotik tedaviler üzerine ilgi artmıştır. Bu bağlamda, depresyonda ilk probiyotik tedavi 1910'da uygulanmıştır (Evrensel, 2015). Prebiyotik, bir bağırsak mikroorganizmasının diğerine göre daha fazla gelişmesini teşvik eden bileşenleri, probiyotik ise oral ya da rektal yoldan alınan mikroorganizmayı tanımlanmaktadır (Khanna, 2014). Bu anlamda fekal mikrobiyota nakli (FMT) dahil olmak üzere çeşitli yöntemler araştırılmıştır. Dışkı bakterilerinin sağlıklı bir donörden bir alıcıya aktarılması olarak tanımlanan FMT, probiyotiklere benzer şekilde işlev gören bir tedavi yöntemi olup, bakteri dengesinin ve işlevinin korunmasına yardımcı olmaktadır. Psikiyatrik bozuklukların yanı sıra, bu tedavi yöntemi ayrıca metabolik bozukluklar, otizm, multipl skleroz ve Parkinson hastalığı için potansiyel bir tedavi olarak araştırılmaktadır (Chinna vd.2020). Fizyolojik ve psikolojik durumlara, dolayısıyla davranışlara etkisi olduğu düşünülen mikroorganizmaların bağırsaklara transferi ile davranış durumlarını değiştirilebileceği ve psikiyatrik hastalar için alternatif bir tedavi yöntemi olabileceği öngörülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

İnsan fizyolojisi ile genetik yapı arasındaki ilişki çeşitli araştırmalarla gösterilmiştir. Bununla birlikte vücuda alınan besinlerin veya uyarıcı, yatıştırıcı, sakinleştirici maddelerin davranışlara etkileri bilinmekte ve tıbbi olarak da yoğun bir şekilde kullanılmaktadır.

Davranış genetiği biliminin alt dallarından bir tanesi de adli davranış genetiğidir. Bu bilim, genler ile davranışlar arasında var olduğu bilinen bağlantının, suçun işlenmesine veya suça maruz kalınmasına olan etkisini araştırır. Ancak bu mekanizmanın nasıl işlediği tam olarak netlik kazanmamıştır. Genlerin varlığının davranışların açıklanmasında yeterli olmaması, gen ifadesinde etkili olan çevresel faktörlerin araştırılmasını önemli kılmıştır.

Derlememizde genin ifadesini etkileyen çevresel faktörlerden biri olan gıda alımının yanı sıra, bağırsak mikroflorasının da davranışlara etkileri tartışılmıştır.

Son yıllarda, bağırsak kanalından beyine giden sinirsel uyarıların sayısının çok fazla olması ve vücuttan ayrılan bağırsağın bir süre kendi başına kasılma hareketlerine devam etmesi, bağırsağın özerkliğini düşündürmüş ve bağırsak ikinci beyin olarak adlandırılmıştır (Ridaura ve Belkaid, 2015).

Bağırsağın ikinci beyin olarak adlandırılmasının ilk sebebi beyine giden uyarıların sayısının çok olması iken diğer bir sebebi bağırsağın içerdiği mikroorganizmalardır. Bu mikroorganizmalar gerek bağırsaklar ile iletişimi açısından gerekse salgıladığı maddelerin vücuda etkisi açısından davranışları etkilerler.

Saldırgan veya şiddet içeren davranışlar açısından en önemli faktörler arasında şiddete maruz kalma/mağduriyet, tek ebeveynli hanelerin düşük eğitim kalitesi yaygınlığı ve istikrarsız aile düzeni, ırksal eşitsizlik ve kötü fiziksel ve zihinsel sağlık gibi faktörler yer almaktadır (Zimmerman ve Posick, 2016). Fiziksel ve zihinsel sağlık kriterini ele aldığımızda bu derleme konusu olan mikrobiyota sağlığının, fiziksel ve zihinsel sağlık ile ilişkilendirilmenin mümkün olabileceği anlaşılmaktadır.

Geçmiş çalışmalar değerlendirildiğinde, davranışsal değişimlerin suç ve suça eğilim açısından mikrobiyota ile ilişkili olabileceği sonucunu doğurmaktadır. Suç ve suç eğilimini önlemek için de sağlıklı beslenme, stres ve hormon değişimlerine yol açabilecek durumlardan uzak durma gibi önleyici faktörlerle mikrobiyota sağlığını ve mikrobiyom-beyin-davranış ilişkisini stabil tutmak çözüm olabilecektir.

Tüm bu bilgilerin ışığında, mikrofloranın düzenlenmesinin, suçun önlenmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Abay, E., Tuğlu C., (2000). Şiddet ve Agresyonun Nörobiyolojisi, *Klinik Psikiyatri Dergisi*. 2000;3, ss.21-26
- Alam, R., Abdolmaleky, H. M., & Zhou, J.-R. (2017). Microbiome, inflammation, epigenetic alterations, and mental diseases. *American Journal of Medical Genetics*

- Part B: Neuropsychiatric Genetics*, 174(6), pp. 651–660. doi:10.1002/ajmg.b.32567
- Altuner, D., Engin, N., Güner, C., Akyay, İ., Akgül, A. (2009). Madde Kullanımı ve Suç İlişkisi: Kesitsel Bir Araştırma. *Tıp Araştırmaları Dergisi*, 7(2), ss. 87-94.
- Allis, C., Jenuwein, T. The molecular hallmarks of epigenetic control. *Nat Rev Genet* 17, pp.487–500 (2016). <https://doi.org/10.1038/nrg.2016.59>
- Bloomfield, P. S., Selvaraj, S., Veronese, M., Rizzo, G., Bertoldo, A., Owen, D. R., ... Howes, O. D. (2016). Microglial activity in people at ultra high risk of psychosis and in schizophrenia: An [(11)C]PBR28 PET brain imaging study. *The American Journal of Psychiatry*, 173, pp.44–52.
- Borre, Y. E., Moloney, R. D., Clarke, G., Dinan, T. G., Cryan, J. F. (2014). The Impact of Microbiota on Brain and Behavior: Mechanisms & Therapeutic Potential. in *Microbial Endocrinology: The Microbiota-Gut-Brain Axis in Health and Disease*. pp. 373-403). Springer New York.
- Book, A. S., Starzyk, K. B., & Quinsey, V. L. (2001). The relationship between testosterone and aggression: a meta-analysis. *Aggression and Violent Behavior*, 6(6), pp.579–599.
- Bouchard, J., Loehlin, J., (2001). Genes, Evolution, and Personality. *Behavior Genetics*, 31(3), pp. 243-273.
- Caspi, A., McClay, J., Moffitt, T.E., Mill, J., Martin, J., Craig, I.W., Taylor, A. and Poulton, R. (2002). Role of genotype in the cycle of violence in maltreated children, *Science*, vol. 297 no. 5582, pp. 851-854.
- Caspi, C. E., Sorensen, G., Subramanian, S. V., & Kawachi, I. (2012). The local food environment and diet: A systematic review. *Health & Place*, 18(5), pp.1172–1187
- Cenit, M. C., Sanz, Y., & Codoñer-Franch, P. (2017). Influence of gut microbiota on neuropsychiatric disorders. *World journal of gastroenterology*, 23(30), pp.5486–5498. <https://doi.org/10.3748/wjg.v23.i30.5486>
- Chen, X., Hackett, P.D., DeMarco, A.C. et al. (2016). Effects of oxytocin and vasopressin on the neural response to unreciprocated cooperation within brain regions involved in stress and anxiety in men and women. *Brain Imaging and Behavior* 10, pp.581–593 <https://doi.org/10.1007/s11682-015-9411-7>
- Chinna Meyyappan, A., Forth, E., Wallace, C. J. K., & Milev, R. (2020). Effect of fecal microbiota transplant on symptoms of psychiatric disorders: a systematic review. *BMC Psychiatry*, 20(1). doi:10.1186/s12888-020-02654-5
- Choy, O., & Raine, A. (2021). Vitamin D sufficiency attenuates the effect of early social adversity on child antisocial behavior. *Psychological Medicine*, pp.1-10. doi:10.1017/S0033291721001069
- Coccaro, E.F., McNamee, B., (1998). Biology of Agression: Relevance to Crime. *Psychopathology and Violent Crime*, AE Skodol (Ed), Washington, American Psychiatric Press, s.99-128. Aktaran: Abay, E., Tuğlu C., (2000) Şiddet ve Agresyonun Nörobiyolojisi *Klinik Psikiyatri Dergisi* 2000;3, pp.21-26
- Cura, D. O., & Çankaya, T. (2017). Genetik faktörlerin şiddet davranışı üzerine etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 31(2), ss.97-102.
- Crews, D. (2011). Epigenetic modifications of brain and behavior: Theory and practice. *Hormones and Behavior*, 59(3), pp. 393–398. doi:10.1016/j.yhbeh.2010.07.001
- Desbonnet, L., Garrett, L., Clarke, G., Bienenstock, J., Dinan, T. G. (2008). The Probiotic Bifidobacteria infantis: an Assessment of Potential Antidepressant Properties in the Rat. *Journal of psychiatric research*, 43(2), pp. 164-174.

- DiLalla, L. F. (2004). Behavior Genetics Principles: Perspectives in Development, Personality, and Psychopathology. *American Psychological Association*
- Evren, C., Tamar, D., Ögel, K., Çorapçıoğlu, A., Çakmak, D. (2000). Damar Yolu ile Eroin Kullanımı ve İlişkili Bazı Davranış Biçimleri. *Türkiye Psikiyatri Dergisi*, 1, ss.220-224.
- Evrensel, A., & Ceylan, M. E. (2015). Bağırsak Beyin Ekseni: Psikiyatrik Bozukluklarda Bağırsak Mikrobiyotasının Rolü. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7(4), ss. 461-472.
- Feng, C., DeMarco, A. C., Haroon, E., & Rilling, J. K. (2015). Neuroticism modulates the effects of intranasal vasopressin treatment on the neural response to positive and negative social interactions. *Neuropsychologia*, 73, pp.108–115.
- Fung, T. C., Olson, C. A., & Hsiao, E. Y. (2017). Interactions between the microbiota, immune and nervous systems in health and disease. *Nature Neuroscience*, 20(2), pp. 145–155. doi:10.1038/nn.4476
- Gülşah, K. O. Ç. (2018). Nutrigenomik: Genotipten Fenotipe Beslenme Etkisi. *Tıp Fakültesi Klinikleri Dergisi*, 1(1), ss.79-92.
- Gültekin, T., & Gökçümen, Ö. (2009). Genetik Bilgi ve Antropoloji. *Tübitak Bilim Teknik Dergisi*, s.494.
- Hoban, A. E., Stilling, R. M., Ryan, F. J., Shanahan, F., Dinan, T. G., Claesson, M. J., ... Cryan, J. F. (2016). Regulation of prefrontal cortex myelination by the microbiota. *Translational Psychiatry*, 6(4), p.774
- Hooks, K. B., Konsman, J. P., & O'Malley, M. A. (2019). Microbiota-gut-brain research: a critical analysis. *Behavioral and Brain Sciences*, p.42.
- Hornig, M. (2013). The Role of Microbes and Autoimmunity in the Pathogenesis of Neuropsychiatric Illness. *Current Opinion in Rheumatology*, 25(4), pp.488-795.
- Jandhyala, S. M., Talukdar, R., Subramanyam, C., Vuyyuru, H., Sasikala, M., & Nageshwar Reddy, D. (2015). Role of the normal gut microbiota. *World journal of gastroenterology*, 21(29), pp. 8787–8803. <https://doi.org/10.3748/wjg.v21.i29.8787>
- Karabay, A., Saija, J. D., Field, D. T., & Akyürek, E. G. (2018). The acute effects of cocoa flavanols on temporal and spatial attention. *Psychopharmacology*, 235(5), pp. 1497-1511. <https://doi.org/10.1007/s00213-018-4861-4>
- Karataş, O., Karabay, A., & Alıcı, T. (2022). Uzun Süreli Kakao Flavanollerinin Alımının Bilişsel İşlevlere ve Duygudurumuna Etkileri ve Bu Etkilerin Altındaki Fizyolojik Mekanizmalar: Bir Derleme Çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 25(49), ss.1-26.
- Khanna, S., & Tosh, P. K., (2014),. A Clinician's Primer On The Role Of The Microbiome in Human Health and Disease. In *Mayo Clinic Proceedings* Vol. 89, No. 1, pp. 107-114. Elsevier.
- Liu, J., Raine, A., Venables, P. H., & Mednick, S. A. (2004). Malnutrition at age 3 Years and Externalizing Behavior Problems at ages 8, 11, and 17 Years. *American Journal of Psychiatry*, 161(11), pp.2005-2013.
- Lyte, M. (2011). Probiotics Function Mechanistically as Delivery Vehicles for Neuroactive Compounds: Microbial Endocrinology in the Design and Use of Probiotics. *Bioessays*, 33(8), pp. 574-581.
- MacQueen, G., Surette, M., & Moayyedi, P. (2017). *The gut microbiota and psychiatric illness. Journal of Psychiatry & Neuroscience*, 42(2), pp.75–77. doi:10.1503/jpn.170028
- Messaoudi, M., Violle, N., Bisson, J. F., Desor, D., Javelot, H., & Rougeot, C. (2011).

- Beneficial Psychological Effects of a Probiotic Formulation (*Lactobacillus helveticus* R0052 and *Bifidobacterium longum* R0175) in Healthy Human Volunteers. *Gut Microbes*, 2(4),pp. 256-261.
- Meyer, U., Feldon, J., & Dammann, O. (2011). Schizophrenia and autism: Both shared and disorder-specific pathogenesis via perinatal inflammation? *Pediatric Research*, 69, pp.26-33.
- Naseribafrouei, A., Hestad, K., Avershina, E., Sekelja, M., Linløkken, A., Wilson, R., & Rudi, K. (2014). Correlation Between The Human Fecal Microbiota And Depression. *Neurogastroenterology & Motility*, 26(8), pp.1155-1162.
- O'Hara, A. M., & Shanahan, F. (2006). The gut flora as a forgotten organ. *EMBO Reports*, 7(7), pp.688–693. doi:10.1038/sj.embor.7400731
- Paul, B., Barnes, S., Demark-Wahnefried, W., Morrow, C., Salvador, C., Skibola, C., & Tollesbol, T. O. (2015). Influences of diet and the gut microbiome on epigenetic modulation in cancer and other diseases. *Clinical Epigenetics*, 7, p.112.
- Portnoy, J., McGouldrick, S. H., Raine, A., Zemel, B. S., Tucker, K. L., & Liu, J. (2021). Lower dietary intake of magnesium is associated with more callous–unemotional traits in children. *Nutritional Neuroscience*, pp.1–10.
- Raimondi, I., Izzo, L., Tunesi, M., Comar, M., Albani, D., & Giordano, C. (2020). Organ-on-a-chip in vitro models of the brain and the blood-brain barrier and their value to study the microbiota-gut-brain axis in neurodegeneration. *Frontiers in Bioengineering and Biotechnology*, 7, 435, pp.1-17.
- Ridaura, V., & Belkaid, Y. (2015). Gut Microbiota: The Link to Your Second Brain. *Cell*, 161(2), pp.193–194. doi:10.1016/j.cell.2015.03.033
- Rook, G. A., Lowry, C. A., & Raison, C. L. (2014). Hygiene And Other Early Childhood Influences on the Subsequent Function of the Immune System. *Brain Research*.
- Rosales FJ, Reznick JS, Zeisel SH, (2009). Understanding the Role of Nutrition in the Brain and Behavioral Development of Toddlers and Preschool Children: Identifying and Addressing Methodological Barriers. *Nutritional Neuroscience* 12(5), pp.190-202.
- Sampson, T. R., & Mazmanian, S. K. (2015). Control of brain development, function, and behavior by the microbiome. *Cell Host & Microbe*, 17(5), pp. 565–576.
- Small, D. M., Zatorre, R. J., Dagher, A., Evans, A. C., & Jones-Gotman, M. (2001). Changes in Brain Activity Related To Eating Chocolate. *Brain*, 124(9), pp. 1720-1733.
- Smeeth, D., Beck, S., Karam, E. G., & Pluess, M. (2021). *The role of epigenetics in psychological resilience*. *The Lancet Psychiatry*, 8(7), pp. 620–629. doi:10.1016/s2215-0366(20)30515-0
- Stilling, R. M., Dinan, T. G., & Cryan, J. F. (2013). Microbial genes, brain & behaviour - epigenetic regulation of the gut-brain axis. *Genes, Brain and Behavior*, 13(1), pp. 69–86. doi:10.1111/gbb.12109
- Tcherni-Buzzeo, M. (2022). Dietary interventions, the gut microbiome, and aggressive behavior: Review of research evidence and potential next steps. *Aggressive Behavior*. <https://doi.org/10.1002/ab.22050>
- Thursby, E., & Juge, N. (2017). *Introduction to the human gut microbiota*. *Biochemical Journal*, 474(11), pp.1823–1836. doi:10.1042/bcj20160510
- Topçuoğlu, P. (2015) Gastrointestinal Sistem Toksisitesi. Hematolojide Destek Tedavileri ve İnfeksiyonlar Kursu, 16-18. http://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:xEVtWtEJda8J:scholar.google.com/+kemoterapi+ba%C4%9F%C4%B1rsak+floras%C4%B1&hl=tr&as_sdt=0,5 Erişim Tarihi: 04.10.2015

- Uhde, T. W., & Tancer, M. E. (1995). Benzodiazepine Receptor Agonists And Antagonists. *Comprehensive textbook of psychiatry V*, 2, p.1939.
- Virkkunen, M., Rawlings, R., Tokola, R., Poland, R. E., Guidotti, A., Nemeroff, C., ... & Linnoila, M. (1994). CSF Biochemistries, Glucose Metabolism, And Diurnal Activity Rhythms İn Alcoholic, Violent Offenders, Fire Setters, And Healthy Volunteers. *Archives of General Psychiatry*, 51(1), pp.20-27.
- Walton, J. S. (2021). Fit in your genes: an introduction to genes and epigenetics for forensic practitioners. *The Journal of Forensic Practice*. pp.189-200.
- Woo, V and Alenghat, T. (2022). Epigenetic regulation by gut microbiota, *Gut Microbes*, 14:1, DOI: 10.1080/19490976.2021.2022407
- Yang Q-Q, Sun J-W, Shao D, Zhang H-H, Bai C-F, Cao F-L. The Association between Diabetes Complications, Diabetes Distress, and Depressive Symptoms in Patients with Type 2 Diabetes Mellitus. *Clinical Nursing Research*. 2021;30(3), pp. 293-301.
- Yang, X., Wang, W., Wang, X. T., & Wang, Y. W. (2021). A meta-analysis of hormone administration effects on cooperative behaviours: Oxytocin, vasopressin, and testosterone. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 126, pp.430–443.
- Yarar, M. (2003) Dopamin DRD2 Geni Polimorfizmi ve Eroin Bağımlılığı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Kütüphanesi.
- Yüksel, N. (2001). İntiharın Nörobiyolojisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2, ss. 5-15.
- Zhu, B., Wang, X. & Li, L. (2010) Human gut microbiome: the second genome of human body. *Protein Cell* 1, pp. 718–725
- Zimmerman, G. M., & Posick, C. (2016). Risk factors for and behavioral consequences of direct versus indirect exposure to violence. *American Journal of Public Health*, 106(1), pp. 178–188.

Kent ve Suç İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme

Harika Uçar Altınışık*

Öz: Günümüzde kentleşmenin yoğunlaşması, siyasal ve ekonomik yapıda yaşanan değişimler, uluslararası sistemde ortaya çıkan yeni dengeler, terör örgütlerinin kentsel alanlardaki planları, göçmen sayılarındaki artış gibi gelişmelerden etkilenen mekân olan kentler sosyal kontrolün azaldığı mekanlara dönüşmektedir. Bu dönüşüme paralel olarak da kentler insanların kendilerini güvende hissetmediği, yaşam kalitesi düşük alanlar haline gelmektedir. Öte yandan, bireylerin yaşadıkları kentlerde kendilerini güvende hissetmeleri en öncelikli talepleri arasında yer almaktadır. Çünkü güvenlik; insanın temel fizyolojik ihtiyaçlarından sonra gelen en önemli ihtiyaçtır. Bu nedenle suç ve güvenlik kavramları, çok eski dönemlerden itibaren pek çok disiplin tarafından incelenen ve pek çok farklı boyuta sahip olan kavramlardır. Ancak küresel dönemde, kentlerde güvenliği tehdit eden unsurların değişiklik ve çeşitlilik göstermesi kentsel mekanlarda güvenlik felsefesinin de yeniden tartışılmasını ve çok boyutlu olarak ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Kent hayatında önemi iyice belirginleşen güvenlik olgusu, günümüz şartlarına göre güncellenen yeni paradigmalarda ışığında kendini yenilemelidir. Bu çalışmada kent ve suç arasındaki ilişki; kentsel suç, güvenli kent, kentsel mekanlarda yaşanan suça maruz kalma ve güvensizlik hissi kavramları bağlamında değerlendirilmek amaçlanmıştır. Bu çalışmada, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırmalara uygun bir araştırma yöntemi olan tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir çalışmadır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Suç, Kentsel Güvenlik, Güvenli Kent

* Öğr. Gör. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tapu Kadastro Yüksekokulu, harika.ucar@hbv.edu.tr <https://orcid.org/0000-0001-7438-7496>
KAYSEM 12’de (12. Kamu Yönetimi Sempozyumu) sözlü sunumu yapılmış olan “Güncelliğini Yitirmeyen Bir Sorun: Kentsel Güvenlik” başlıklı bildirisinin yeniden düzenlenmiş halidir. (Kıkkale, 2018)

An Assessment on The Relationship of the City and Crime

Harika Uçar Altınışık

Abstract: At the present day, cities, which are affected by developments such as the intensification of urbanization, changes in the political and economic structure, new balances in the international system, the plans of terrorist organizations in urban areas, the increase in the number of immigrants, are transforming into places where social control is reduced. In parallel with this transformation, cities are becoming areas where people do not feel safe and have low quality of life. On the other hand, it is one of the most important demands that individuals feel safe in the cities they live in. Because security; it is the most important need that comes after the basic physiological needs of man. For this reason, the concepts of crime and security are concepts that have been studied in many disciplines since ancient times and have many different dimensions. However, in the global era, the fact that the elements that threaten security in the cities change and diversify necessitates the re-discussion of security philosophy in urban areas and multidimensional consideration. It is clear that security concept in urban life have to replace with new paradigm today. In this study, the relationship between the city and crime; It is aimed to evaluate in the context of urban crime, safe city, exposure to crime in urban spaces and feeling of insecurity. This study is a descriptive study in which the survey model, which is a research method suitable for studies aiming to describe a past or present situation as it is, is used.

Key words: Urban Crime, Urban Security, Safe City

Giriş

İnsanlık tarihinin çok eski dönemlerinden beri suç, bir sosyal problem ve olgu olarak farklı bilim dallarının konusu olmuş ve güncelliğini korumuştur. Buna bağlı olarak da güvenlik ve güvenliğin sağlanmasına yönelik geliştirilen yöntemler insanların yaşamlarını şekillendirmiştir. Önceleri hem iklim şartlarından etkilenmemek hem de güvenlik endişelerinden kaynaklı olarak mağaralarda yaşayan insanlar, yerleşik hayata geçtikten sonra da yaşam alanlarını korumak için farklı yöntemler geliştirmişlerdir. Kentlerin duvarlarla çevrilmesi ve kaleler yapılması gibi (Es ve Ateş, 2004, s.206; Gökulu,2010, s.210). İlk kurulan kentlerde inşa edilen surlar ve kaleler kentlileri dışardan gelebilecek tehlikelere karşı korumuş olsa da surların içindeki alanda da güvende olma isteği yüzyıllardır önemini korumuştur. Günümüz kentlerinde de değişen fırsatlar ve tehditlerle birlikte kentsel alanlarda güvenlik sorunu en önemli sorunlar arasındaki yerini korumaktadır. Güvenlik herkesin kaygısıdır. Bir yerleşim; sakinlerinin güvenliği garanti altına alınmazsa ve suç korkusu azaltılmazsa, gerçek anlamda “yerleşim” olma hakkını elde edemez (Council of Europe, 1992).

Toplumsal hayatta suç ve suçla mücadele eskiden olduğu gibi günümüzde de hala önemini korumakta ve bir problem olarak var olmaya devam etmektedir. Bu nedenle suçla ilgili farklı disiplinler tarafından farklı çalışmalar yapılmış, farklı bakış açılarıyla suç teorileri (biyolojik, psikolojik, sosyolojik, psiko-sosyolojik) ve suç anlamaya yönelik bakış açıları (klasik ekol, neoklasik ekol, pozitivist ekol, kartografik ekol, ekolojik yaklaşımlar) geliştirilmiştir. Kentsel alanda işlenen suçlara ve bu suçlara maruz kalma korkusuna yönelik olarak; kırık camlar teorisi, rasyonel tercih teorisi, rutin aktiviteler teorisi, durumsal suç önleme teorisi, savunmasızlık (incinebilirlik/hassasiyet) teorisi gibi teoriler ve mağduriyet modeli, toplumsal düzensizlik modeli, sosyal kontrol modeli, medyanın etkisi modeli (sosyal problem perspektifi) gibi modeller yol gösterici olmaktadır (Doğan ve Sevinç, 2011, s.30, Yavuz, 2017, s-37-44).

Bu çalışmada suçun oluşumunda tek bir faktörün değil, birçok faktörün etkili olduğu bu nedenle sorunu bütüncül bir bakış açısıyla ele almak gerektiği ön kabulüyle hareket edilmiştir. Ancak bu çalışmanın konusu Türkiye’de kentsel alana özgü suçların neler olduğu, kentsel suçların artışının/azalışının nedenleri ve sonuçları, güncel suçla mücadele metotlarını tespit etmekle sınırlı tutulmuştur. Amaç durum tespiti yapmak, mecazi anlamda bir fotoğraf çekmektir.

1. Kentsel Suç

Genel olarak suç “törelere, ahlak kurallarına aykırı davranış”, hukuki olarak da “yasalara aykırı davranış” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022, <https://sozluk.gov.tr/>). Oldukça basit ve anlaşılır bu tanımlamanın aksine suç oldukça geniş ve karmaşık bir olgudur. Suçun törelere ve ahlak kurallarına aykırı davranışlar ola-

rak tanımlanmasında toplumda var olan yazısız kurallara vurgu yapılırken aslında farklı kültürlerde farklı davranışların suç kabul edilebileceğini de göstermektedir. Bu kültürel farklılıkların yanı sıra suç teşkil eden faaliyet türleri, zamana ve mekâna göre de büyük farklılıklar göstermektedir (O'Flaherty ve Sethi, 2015). Önceki yıllarda suç kabul edilen bir eylem artık suç olarak değerlendirilmeye-bileceği gibi tam tersi de olabilir. Aynı dönemde bir eylem bir ülkede suç olarak nitelendirilirken bir başka ülkede suç olarak tanımlanmayabilir. Hatta aynı ülkenin farklı eyaletlerinde de farklılıklar olabilir. Her ne kadar kültürlere, zamana, mekâna göre farklılaşıyor olsa da sanayileşme döneminden sonra modern dünyada belirli davranışların evrensel boyutta suç kabul edilmesi genel kabul görmüştür diyebiliriz. Mala karşı işlenen suçlar, cinayet, tecavüz vb. (Conklin, 2006, s.9'dan aktaran Gökulu, 2010, s.210).

Kentlerin farklı din, dil, ırk ve davranış kalıplarına sahip insanların birlikte yaşamasına imkân veren ve belki de zorunlu kılan heterojen yapısı suçla ilişkisinin incelenmesini gerekli kılmaktadır. Kentlerdeki nüfus yoğunluğu toplumun birey üzerindeki sosyal kontrolünü zayıflatması suç oranlarının kentte daha fazla olmasının temel nedeni olarak görülebilir. Bu bağlamda kentsel suç kavramı, kentlerde suç oranlarının kırsal alana göre fazlalığını vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra kentsel suç kavramıyla aslında kırsaldan kenti ayıran koşulların ürettiği suçlara vurgu yapılmaktadır. Gerçekten bazı suçların niteliği gereği kentlerde işlenmesi daha olasıdır.

Suç yapısı gereği karmaşık bir olgudur bu nedenle suçun oluşumunu ve suç oranlarının artışını tek bir nedenle açıklamak indirgemeci bir yaklaşım olur. Kentler birçoğ nedenle suçlular için elverişli bir ortam olarak değerlendirilebilir ancak bu suç oranlarının artışı sadece hızlı, çarpık ve düzensiz kentleşmeyle ilişkilendirilemez. Ekonomik krizler, işsizlik, kültürel farklılıklar, etnik ve dini kimlik gibi birçoğ değişken sıralanabilir (Karasu, 2008, s.262). Kentte yaşamanın mali açıdan getirdiği yük ve zorlukların etkisiyle yaşanan ekonomik yetersizlikler, yoksulluk ve işsizlik oranının suçu etkilediği yönünde genel bir kanaat bulunmaktadır (Derdiman,2010, s.56). Ancak suç durumsal bir olgu olmadığından sadece bir nedenle ilişkilendirilerek incelenmeye çalışıldığında sürece etkisi olan pek çok neden gözden kaçırılacak ve doğru *çıkartımlara* ulaşmak mümkün olmayacaktır. Suç ve işsizlik birbiriyle ilişkilidir, işsizlik suçu anlamlandırmak için yapısal bir ölçek olarak kullanılabilir fakat suçun tüm nedenlerini ortaya koyan bir değişken değildir. Yani her işsiz insanın suça eğilimli olduğu yargısında bulunulamaz. Benzer bir ilişki suç ile aile yapısının bozulması arasında da vardır. Genel olarak ailenin varlığının çocuğu suçtan alıkoyan bir özelliği olduğu söylenebilir ancak suçlu alt kültüre sahip bir ailenin varlığı tam tersine bir etki yaratarak çocuğun suç işlemesine neden olan bir etken olabilir (Gökulu, 2010, s.215). Suça sürüklenen çocukların ailelerinin bu sürece etkisi de başlı başına bir araştırma konusudur. *Özellikle* gelişmekte olan ülkelerde sıkça tartışılan göç ve suç arasında kurulan ilişki de benzer niteliktedir. Göçle birlikte yaşanan uyum sorunları nedeniyle, göçmenlerin kentte hayata kalmak ve daha kolay yoldan gelir elde edebilmek için

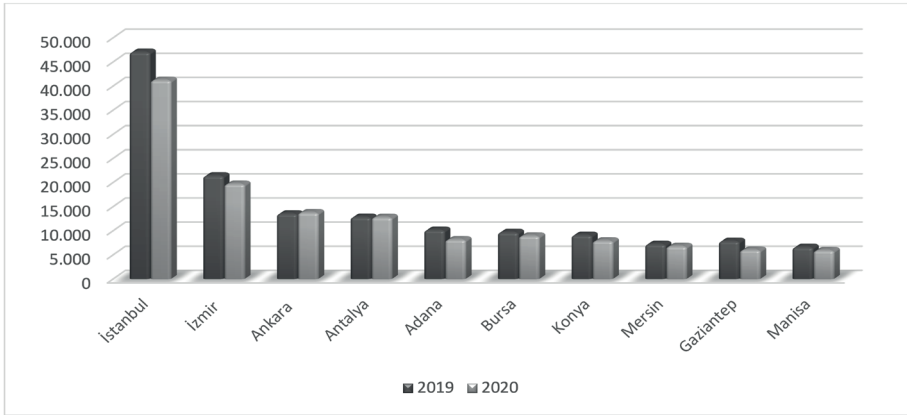
yasa dışı yollara başvurma eğiliminde olduğuna yönelik tespitler yapılmaktadır. Göçün özellikle aileye ve dolayısıyla sosyal bağlara olan olumsuz etkisi sonucu ortaya çıkan *yabancılaşmayla suç ilişkilendirilmektedir* (Balcioglu vd, 2001, s.185'den aktaran Gökulu, 2010, s.221). Benzer tespitler sadece kırdan kente göç edenler için değil aynı zamanda dış göçlerle ülkeye sınır dışından gelenler için de yapılmaktadır. Hatta uluslararası metinlerde de gelişen dünya da yaşanan hızlı kentleşmenin, suç-sapma davranışlarının ve hukuksuzluğun artmasına neden olduğu tespiti yapılmaktadır (UN-Habitat, 2005, s.2-25). Elbette ki tespitler doğrudur ancak suçun karmaşık ve çok boyutlu yapısı göz önünde bulundurularak kent ve suç arasındaki ilişkiyi incelerken diğer faktörleri (suça eğilimi etkileyen kişisel özellikler, sosyo-ekonomik ve kültürel özellikler vb) göz ardı ederek genellemeler yapmamak gerektiği de açıktır.

Kentsel suç kavramı kentlerde suç oranlarının kırsal alana göre fazlalığını vurgulamaktadır. Sağlıksız kentleşmenin sonuçlarından kaynaklanan etkenler temel alınarak hareket etmek, birçok psiko-sosyal, sosyo-kültürel ve ekonomik faktörün bir sonucu olarak ortaya çıkan suç kavramını incelerken hatalı yargılara varılmasına neden olabilir. Ancak kabul etmek gerekir ki; bazı suçların niteliği gereği kentlerde işlenmesi daha olası olduğu gibi kentsel alan suçlular için birçok cazip özelliklere sahiptir. Dolandırıcılık, sahtecilik, zimmet, fuhuş, cinsel taciz, gasp gibi suçların *kentlerdeki oranı daha fazladır* (Gündüzöz, 2016, s.337) ve trafik suçları daha çok kentsel alana özgüdür. Heterojen ve kalabalık yapısı, zenginlik ve servetin kaynağı oluşu (Karasu, 2012, s.175); kent merkezlerinde işyerlerinin yoğun olması, toplumsal kontrolün zayıflığından kaynaklı olarak yakalanma riskinin azlığı (Gökulu, 2010, s.216) ve kentlerde daha iyi gizlenebilme imkânı olması vb. nedenler kentsel alanları suçlular için çekici hale getirmektedir.

Aşağıda yer alan Tablo 1'de Türkiye'de 2019 ve 2020 yıllarında (TÜİK'in kamuoyuyla paylaştığı en güncel veriler kullanılmıştır) ceza ve infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin suç işledikleri illere göre dağılımı görülmektedir. *Ülke genelindeki istatistiki veriler incelenerek ilk 10 il belirlenmiş* ve Tablo haline getirilmiştir. Tablo değerlendirilirken dikkat edilmesi gereken hususlardan ilki; kullanılan veriler hükümlü bilgileri baz alınarak elde edildiğinden suçun işlendiği tarihle ilgili bilgi vermemektedir. Yasal sürecin süresinin her davaya göre farklılık gösterebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca bu veriler faili tespit edilmiş ve yasal takibi yapılmış suçlara ilişkindir. Faili bulunamamış suçlar ya da suç olarak değerlendirilebilecek ama hakkında hukuki süreç başlanmamış suçların da var olduğu bilinmektedir. Bir diğer husus; kullanılan verilerin işlenen suç sayısı değil, suçlu sayısı olduğudur. Bir kişi birden fazla suç işlemiş olabileceği gibi, bir suçun birden fazla faili de olabilir. Bu hükümlülerin işlediği suçlar; öldürme, yaralama, cinsel nitelikli suçlar, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, hakaret, hırsızlık, yağmacılık, dolandırıcılık, uyuşturucu veya uyarıcı madde imalatı ve ticareti, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma ve satın alma, sahtecilik, kötü muamele, zimmet, rüşvet, kaçakçılık, trafik suçları, orman suçları, ateşli silahlar

ve bıçaklarla ilgili suçlar, İcra İflas Kanununa muhalefet, Askeri Ceza Kanununa muhalefet, tehdit, mala zarar verme, görevi yaptırılmamak için direnme, ailenin korunması tedbirine aykırılık ve diğer suçlar olarak sınıflandırılmıştır. Suç oranlarındaki artışı değerlendirebilmek için 5 ya da 10 yıl öncekilerle günümüze en yakın tarihteki verilerin karşılaştırılması çok daha farklı tespit yapmaya olanak sağlayabilirdi ancak TÜİK verilerindeki kısıtlılık bu tür değerlendirmeye imkân vermemiştir.

Tablo 1. Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Hükümlülerin Suçun İşlendiği İllere Göre Dağılımı (Kaynak:- TÜİK, www.tuik.gov.tr. 'den ulaşılan tüm illere ilişkin detaylı istatistiki bilgiler içeren tablodan sadece gerekli olanlar seçilerek Tablo haline getirilmiştir.)

Tablo incelendiğinde, belirgin şekilde göze çarpan veri tabloda yer alan Ankara hariç tüm illerde 2019 yılında 2020 yılından daha fazla suç işlenmiş olduğu ve *İstanbul'da suç işlenme sayısının kendisini takip eden İzmir'in neredeyse iki katı* olduğudur. 2020 yılı nüfus verileri incelendiğinde İstanbul'un nüfusu (15.462.452), *İzmir'in nüfusunun 3,5 katından daha fazladır*. İlk bakışta suç ve nüfus arasında bir bağlantı kurmak mümkün gibi görünse de illerin nüfusa göre sıralamasıyla suçun işlenme sayılarına göre yapılan sıralama örtüşmediği de görülmektedir. Ancak daha önce de belirtildiği üzere tabloda kullanılan veriler suçun işlendiği tarihi içermediğinden *söz konusu yıllardaki nüfus bilgileri ile ilişki kurulması çok da bir anlam ifade etmemektedir* (2020 yılı nüfus sayımına göre, nüfus yoğunluğuna göre ilk 14 il şöyle sıralanabilir: İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Antalya, Adana, Konya, Şanlıurfa, Gaziantep, Kocaeli, Mersin, Diyarbakır, Hatay, Manisa). Suçların işlendiği tarihlerle; kentlerin nüfusu, kentleşme oranları ve kentleşme hızları hep birlikte değerlendirildiğinde çok daha anlamlı sonuçlar elde edilebileceği öngörülebilir. Yukarıda Tablo 1 ile ilgili yapılan değerlendirmeler suç ve suçluya ilişkin çalışmalarda gerekli verilere ulaşmakta yaşanan zorlukları, kısıtlılıkları ve ayrıca suçun karmaşık yapısından kaynaklı olarak multidisipliner çalışmalar yapılması gerektiğine yönelik değerlendirmeleri doğrular niteliktedir.

Türkiye’de yapılan çalışmalarda genellikle kentsel kimliğin oluşumuna, yapısına ve dönüşümüne etki eden kentin *büyüklüğü*, nüfus yoğunluğu, kentleşme hızı, kentin aldığı ve verdiği göç vb. dinamiklerin suçla olan ilişkisi üzerinde durulmuştur. Söz konusu dinamiklerin kentsel alanda meydana gelen suça etkisi artış/azalışlar ve suçların nitelikleri göz önünde bulundurulurken incelenmiştir. Yapılan çalışmalar daha çok kırdan kente göç üzerine yoğunlaşmış olsa da günümüzde kentsel alanda varlığıyla inceleme konusu olan geçici koruma statüsündeki yabancılar da suçla ilişkili çalışmalara konu olmaya başlamıştır.

2. Kentsel Güvenlik ve Güvenli Kent

Güvenlik, TDK tarafından “toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022, <https://sozluk.gov.tr/>). Bu tanımlamadan hareketle kentsel güvenliği ya da kent güvenliğini kentsel yaşamın aksamadan yasalara uygun bir şekilde yürütmesi, kenttaşların kentsel mekanlarda korkusuzca yaşayabilmeleri ve kendilerini kentte emniyette hissetmeleri olarak tanımlayabiliriz. Kaypak (2016, s.42) kentsel güvenliği, kentte yaşayanların kent sınırları içerisinde yerine getirilmesini bekledikleri bir talep olarak görür. Kentte yaşayanlar, kentsel yaşamlarına ilişkin ihtiyaçlarını karşılarken ve ilişkilerini gerçekleştirirken bunu güvenlik içinde yapabilmelidir.

Kentlerin güvenliği, güvenli kentler tarih boyunca bir medeniyet ölçütü olarak görülmüştür. Bu nedenle kent yaşamını düzenleyebilmek için belirlenen kurallar ve yasalar temel belirleyici olmuştur. 20. yüzyılda, medeniyetin ve gelişmenin ölçütü, “insan hakları” kapsamı içinde yer alan “kentli hakları” ekseninde şekillenmiştir ve buna bağlı olarak da kentsel güvenlik çağın anlayışına göre şekillenmiştir (Aksoy, 2007, s.11). Avrupa Kentsel Şartı’ndaki kentsel haklardan birisi de güvenlik hakkıdır. Kentli, mümkün olduğunca suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan arındırılmış emin ve güvenli bir kentte yaşama hakkına sahiptir (Council of Europe, 1992). Kentlilerin güvenli bir kentte yaşayabilmesi için alınan tedbirler, kişilerin özgürlüklerini sınırlandıracak nitelikte olmamalıdır. *Özgürlük-güvenlik ilişkisinde* güvenlik kaygısı özgürlüklerin önüne geçmemeli, iki kavram arasında sürekli bir dengenin sağlanması gerekmektedir.

Güvenlik bireylerin temel gereksinimidir ancak özgürlük de başka bir temel gereksinimidir. Bu nedenle kentsel güvenliği sağlamak ve suçu önlemek için bireysel özgürlüklerin ihlal edilmesi temelde oluşturulmak istenen toplumsal bütünleşmenin sağlanılmasından ziyade bireylerin kente bağlılığının azalmasına bile neden olabilir. Kentsel güvenliğin sağlanabilmesi için suçu önlemeye yönelik stratejiler gereği konulan yasaklarla bireysel ve kente ait özgürlükler arasında hassas bir denge vardır. Bu nedenle kentleri güvenli hale getirmek için yapılan çalışmalarda bu hassas denge her zaman gözetilmelidir. (Gökulu, 2010, s.211).

3. Suça Maruz Kalma Korkusu ve Güvensizlik Hissi

Suçta maruz kalma korkusu çok boyutlu bir sorun olarak, 1960'lı yıllardan itibaren sosyal bilimler literatüründe tartışılmaya başlanmıştır. Kentlerin en önemli problemlerinden biri suç; kentlilerin en önemli korkularından biri de suçta maruz kalma korkusudur diyebiliriz. Kentsel alanlarda suçta maruz kalma korkusu, suçun kendisi kadar önemli bir sorundur. Suçta maruz kalma korkusu ve suç korkusu farklı iki kavramdır. Suç korkusu, suçta karşı duyulan korkuyu, suçta maruz kalma ya da suç mağduriyeti korkusu ise suçun yol açtığı her türlü olumsuz sonuçtan korkma durumunu ifade etmektedir (Yavuz, 2019, s.31-32). Kavramsal açıdan zaman zaman karıştırılan her iki kavram da kentsel yaşamın *güvenliği bakımından* oldukça önemlidir.

Tüm dünyada büyük kentlerin “suç” ve “güvensizlik” ile ilişkilendiriliyor oluşu, kentlerin güvensiz mekanlar olduğu algısını güçlendirmektedir. Bunun sonucunda kentlerdeki güvenlik sorunu ve suç ekonomik ve fiziksel olarak kenti ve kent ekonomisini olumsuz yönde etkilemesinin yanı sıra toplumda kentsel mekanların güvensiz olduğu hissini ve suçta maruz kalma korkusunun artmasına neden olmaktadır (Ataç, 2007, s.16). Sosyal problem perspektifi, kamuoyuna yansıyan olayların, toplum tarafından algılanma şeklinden kaynaklandığına vurgu yapmaktadır (Yavuz, 2019, s.43). Bu nedenle teori medyanın önemine odaklanırken buna günümüzde sosyal medyanın etkisi de eklenebilir. Bu bağlamda kentlerde suç oranlarının artması, yeni suç türleri ve bunlarla ilgili kamuoyunda yer alan haberler suçta maruz kalma korkusuna temel teşkil etmektedir.

Yüksek düzeyde suç mağduru olma korkusu ya da güvensizlik hissi taşıyan bireylerin, genellikle kentlerin sosyal bakımdan düzensiz bölgelerinde yaşıyor oluşu, bu tür duyguların kişinin içerisinde bulunduğu mekânla ve yaşam çevresiyle ilişkili olduğunu göstermektedir (Irmak ve Balkanlıoğlu, 2013, s.87). Yani bireylerin fiziksel çevrelerinin niteliği ile sahip oldukları güvenlik duygusu ve suç korkusu arasında bir ilişki vardır. Kentlerde güvensizlik hissi yaşanmasına neden olan faktörler şöyle sıralanabilir: Birçok kişi için korkutucu olarak nitelendirilebilecek karanlık, izbe, ıssız, kontrolsüz alanlar, terk edilmiş ve harabeye dönmüş bakımsız evler, sokak çetelerinin varlığı, halka açık alanlarda gruplar halinde yasaklı madde ve alkol kullanımı (Şahin, 2016, s.107).

Bu bağlamda suçun oluşumunda düzensizliğin etkisine dikkat çeken *kırık camlar teorisi* ve yapılacak fiziksel ve çevresel düzenlemeler ve alınacak tedbirlerle suç işlenmesine uygun ortamların ortadan kaldırılmasına vurgu yapan durumsal suç önleme teorisi önemlidir. Kırık cam teorisine göre, camları kırık bir binanın oluşturduğu sahipsizlik, denetimsizlik, kontrolsüzlük hissi suç işlenmesine teşvik edici etkiye sahiptir. Bu nedenle eğer binanın camları onarılmazsa, diğer camlarının da kırılması kaçınılmazdır ve bu tür küçük suçlar daha büyük suçlara neden olabilecektir (Wilson ve Kelling, 1982'den aktaran Yavuz, 2019, s.30). Durumsal suç önleme, suç için gerekli fırsatların azaltılarak mevcut çevre-

nin mümkün olduğunca sistematik ve kalıcı bir şekilde yönetimi, tasarımı veya değiştirilmesini içeren önlemlerin bir araya getirilmesidir (Clarke, 2015, s.81).

Bireylerin kentsel mekânda saldırıya ve tacize uğrama, *gasp edilme* ve kaçma mağduru olma ya da bir başkasına karşı işlenen herhangi bir suçta tanık olma gibi suç korkuları; toplumda en az suç olayları kadar önemli bir endişeye neden olmaktadır. Bu korkuların neden olduğu sosyal maliyetlerin yanı sıra özellikle kentlerde suç korkusuna neden olan alanlardaki girişim ve yatırımlar üzerindeki olumsuz etkisi ekonomik sorunlara da neden olmaktadır (Yılmaz, 2005). Suça maruz kalma korkusuyla alınan bazı kararlar (ev-iş arası seyahatlerde tercih edilen güzergâhın ya da alış-veriş amacıyla seçilen cadde ve sokakların değiştirilmesi gibi) kentlilerin günlük yaşamını etkilemesinin yanı sıra söz konusu alanlarda hizmet sunan ticari girişimcilerin de zarar görmesi gibi birçok doğrudan ve dolaylı olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (UN-Habitat, 2005).

Kentli hakları açısından, kentsel hayatta yeterli güvenlik önlemlerinin alınması ve psikolojik olarak güven duygusu hissetmenin sağlanması gereklidir. Kenttaşların güvenliği sağlanmadan ve suç korkusu azaltılmadan kent hakkından söz edilemez. Bu açıdan kentsel güvenlik, bir kentin olmazsa olmazıdır (Kaypak, 2016, s.45). Bir kentin kent özelliği kazanabilmesi için o kentin tüm kenttaşlar için güvenli bir ortam olması ve kenttaşların bunu hissetmesi hatta emin olması gerekir.

Kent yaşamında güven duygusunun azalması ve artan güvenlik kaygıları güvenlikli sitelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kentte kendilerini güvende hissetmek isteyen kentlilerin aşırı güvenli, yüksek duvarlarla çevrilmiş sitelerde yaşamayı tercih etmesiyle birlikte kentsel mekândan yalıtılmış güvenlik adaları oluşturulmaktadır. Bu sitelerin içinde yaşayanlar için güven duygusu temin edilmiş olsa da hem kentsel mekânda ayrılmaya neden olmakta (bu ayrışmanın da suç eğilimini artırıcı etkileri olduğu yönünde tespitler bulunmaktadır) hem de bu sitelerin dışında kalan alanların daha güvensiz olduğu izlenimini arttırmaktadır.

Mağduriyet teorisi (Yavuz, 2019, s.37, Karakuş, 2013, s.3-4); daha önceden mağduriyet yaşamış ve suça maruz kalmış bireylerin deneyimledikleri mağduriyetin etkisiyle orantılı bir şekilde korku geliştirdiklerine ve bu bireylerin toplumun geri kalan diğer bireylerden daha fazla korku yaşayacaklarını öngörmektedir. Yakınlarında mağdur olmuş kişiler olan bireylerin de dolaylı olarak bu mağduriyeti yaşamış olması nedeniyle benzer bir korku duyacakları düşüncesini temel almaktadır. Kendisinin suça maruz kalma konusunda savunmasız olduğunu düşünen bireyler diğerlerine göre daha fazla korku hissedebilecektir. Bu bağlamda kentsel mekânda suça maruz kalma riski de korkusu da özellikle dezavantajlı gruplar yani kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler açısından daha da önem kazanmaktadır. Bu nedenle literatürde özellikle bu dezavantajlı kesimlere yönelik araştırmalara ağırlık verildiği de görülmektedir.

Rutin aktiviteler teorisi, suçun sebebini açıklamasını yaparken aynı zamanda suça maruz kalma korkusuna zemin hazırlayan koşulları da açıklar. Bu teoriye

göre, suçun gerçekleşmesinde etkili olan faktörler şunlardır (Yavuz, 2019, s.38); motive olmuş suçlu, uygun hedef ya da hedeflerin varlığı, suçtan korunmak için gerekli olan önlemlerin alınmamış olması. Bu teori, gündelik yaşamda alınacak tedbir ve düzenlemelere önem vermesinin yanı sıra söz konusu hedef ya da hedefler olarak kabul ettiği potansiyel mağdurlara da sorumluluk yüklemektedir. Hatta temel görevi potansiyel mağdurlara vererek, suçlular tarafından kolay hedef olarak görülmemeleri için gerekli dikkati göstermeleri gerektiğine vurgu yapılmaktadır (Kızmaz, 2005:170).

4. Kentsel Suçlarla Mücadelede Yapılan Çalışmalar

Genel olarak, suç oranlarındaki artış, günümüze kadar uygulanan mücadele politikalarının çok da başarılı olmadığını ortaya koymaktadır. Kentsel alanda işlenen suçların önlenmesine yönelik yapılacak çalışmalarda, alınacak tedbirler ve üretilen stratejiler açısından yol gösterici olabilecek farklı teoriler bulunmaktadır. Suç olgusunu açıklamak için geliştirilen ilk kuramlar olan geleneksel suç kuramları, suçu sınırlı değişkenler ekseninde çözümlenmektedir (Kızmaz, 2005, 150). Klasik kriminoloji anlayışının suçu engellemek için tercih ettiği en etkili yöntem suçlulara verilecek cezadır. Bunun uygulanabilmesi için suçun gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Yani yetkili ve ilgili makamlar ancak suç teşkil eden faaliyet gerçekleştikten sonra devreye girmektedir. Günümüzde ise suçla mücadelede, henüz suç gerçekleşmeden önlemenin gerekliliği genel kabul görmüştür. Buna bağlı olarak da suç kavramının ve suçun gerçekleştiği mekânın farklı disiplinlerce incelenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda güncel suç kuramlarının büyük ölçüde, bütünlük veya tümleşik suç kuramları olduğu, çok sayıda kuram veya kuramlara ilişkin varsayımların sistematize edilerek modeller oluşturduğu söylenebilir (Kızmaz, 2005,150). Bu teorilerin doğru tespitleri ve önerileri olmakla birlikte bazı zayıf kaldıkları noktaları olduğu ya da eleştirilebilecek unsurları da içerdikleri literatürdeki çalışmalardan anlaşılmaktadır. Bu nedenle etkin bir suçla mücadele gerçekleştirebilmek için tüm teorileri ve farklı disiplinlerin yaptığı tüm çalışmalarını göz önünde bulundurarak programlar oluşturmak bir gereklilik haline gelmiştir.

Bu incelemeler ışığında kentsel mekânda işlenmesi muhtemel suçları engelle-yebilmek için yeni alternatif yöntemler geliştirilmiştir. Suçla ilişkili her disipline belirli roller veren ve kentsel mekânda gelişen suçla müdahale etmede belirlenen her paydaşın söz sahibi olduğu disiplinler arası çalışmaların esas alındığı güvenlik programları uygulanmaya başlamıştır (Ataç ve Gürbüz, 2009, s.31). Bu programların dayandığı temel güvenlik politikaları da belirlenmiştir.

Birleşmiş Milletlere göre, suç ve şiddeti önlemeye yönelik politikalar şöyle sıralanabilir: (UN, 2007, s. 96'dan aktaran Gündüzöz, 2016, s.348-349).

- Kentsel güvenliği ve emniyeti etkili kentsel planlama, tasarım ve yönetim esaslı uygulamalarla artırmak
- Kentsel güvenlik ve emniyeti artırmaya yönelik toplum temelli yaklaşımlar

- Resmi ceza adalet sistemi ve politikalarını güçlendirmek
- Risk faktörlerinin azaltılması
- Şiddetle sonuçlanması muhtemel çatışmalara, daha çatışma yaşanmadan şiddet içermeyen çözümler üretilmesi
- Şiddet ve suçun ortaya çıkmasını doğuran sorunları ortadan kaldırmak için halkın, grupların ve toplulukların kabiliyetlerini artırarak, sosyal sermayeyi güçlendirmek

1.1. Türkiye’de Kentsel Suçlarla Mücadelede Yapılan Çalışmalar

Kentlerin siyasal, ekonomik ve toplumsal yapısındaki değişimlere koşut olarak suçla mücadele etmek için; suç henüz meydana gelmeden önlemeye yönelik uygulamalar önem kazanmıştır. Yaşanan değişimlere uygun bir şekilde kolluk kuvvetlerinin faaliyetlerinde de farklı yaklaşımların kullanılması bir gereklilik haline gelmiştir. Tüm dünyada kentlerdeki güvenliği sağlamak için farklı yöntemler kullanılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda emniyet teşkilatında tecrübe edilen en önemli yöntemlerin başında Toplum Destekli Polislik uygulaması gelmektedir (Haklı, 2018, s.11). Birleşmiş Milletlerin de suç ve şiddeti önlemeye yönelik politikalar önerilerine yer alan ve halkın da güvenliğinin sağlanması sürecine dahil edildiği *Toplum Destekli Polislik Projesi*, Türkiye genelinde, 2006 yılında uygulamaya konulmuştur. Bu bağlamda, suç önleme ve suçtan korunma konusunda kentliler bilinçlendirilmektedir. Toplum destekli polislik uygulamalarıyla, güvenlik hizmetlerine toplumsal katılım ve desteğin sağlanması, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerini de bu hizmetlere dahil edilmesi sağlanarak, suçla mücadelede toplumsal taleplerin ve beklentilerin temel eksene oturtulması hedeflenmektedir (Ataç ve Gürbüz, 2009, s.37).

Toplum Destekli Polislik kapsamında değerlendirilebilecek “Komşu Kollama Projesi”, özellikle kentsel ortamda suça yönelimdeki etkileri sıkça gündeme getirilen yabancılaşma ve yalnızlaşmanın önüne geçilerek sosyal kontrolün sağlanması hedeflenmektedir. Türk toplumundaki önemi yadsınamayacak mahalle yaşamını canlı tutmak, kenttaşların çevrelerindeki olaylara karşı duyarlılığını arttırmak, suça maruz kalma korkusunu azaltmak ve Anadolu kültüründe de var olan yardımlaşma kavramını canlı tutarak halkın kentsel güvenliğinin sağlanması sürecine katılımını sağlamak amacıyla Türkiye’nin birçok kentinde uygulanmaya başlanmıştır.

Yaşanan teknolojik gelişmelerle birlikte her şey elektronikleşirken suç da elektronik hale gelmiş ve devletin de gerekli denetimleri teknolojik imkanları kullanarak gerçekleştirmesi zorunluluğu doğmuştur (Yılmaz, 2006). Dünyada Close Circuit Television (CCTV), Türkiye’de ise Mobil Elektronik Sistem Entegrasyonu (MOBESE) veya Kent Güvenlik ve Yönetim Sistemi (KGYS) olarak adlandırılan kamusal alanlardaki kamera sistemleri, devletlerin *güvenliği ve kamu düzenini sağlama gerekçesiyle kullandığı* araçlardan biridir. MOBESE; potansiyel suçlular için caydırıcı olması, suç mağduru olma riski taşıyan insanlar için farkındalık oluşturmasının

yanı sıra suç işlenirken faillerin olay anında yakalanması, suç sonrasında olaylarının aydınlatılması ve suçluların tespiti gibi konularda kolluk kuvvetlerine suçla mücadele ederken daha etkin ve hızlı davranma kabiliyeti sağlama konusunda katkı sağlamaktadır. Ayrıca güvenlik görevlilerinin denetiminin sağlanması konusunda da faydalanılmaktadır (Derdiman ve Tataroğlu, 2016, s.256).

Teknolojik uygulamalarından bir diğeri olan Coğrafı Bilgi Sistemlerine (CBS) bağlı suç analizlerinin, suçun gelişimini takip etmede kullanılması da oldukça önemlidir. Suç verileri ile yapılan analizlere göre belirlenen, sıklıkla ve yüksek oranda suç işlenebileceği öngörülen, yılda en az birkaç kez suç işlenen ve kentliler tarafından sakınılan yerler olarak tanımlanan kentsel mekanlar, *sıcak noktalar* (*hot spots*) olarak belirlenmekte ve özel olarak takip edilmektedir (Ataç ve Gürbüz, 2009, s.34).

Sonuç

Suç tek bir nedene indirgenemeyecek kadar karmaşık bir yapıya sahiptir ancak sağlıklı kentleşme sürecinde ortaya çıkan olumsuzluklarla ilişkisi de açıktır. Genel olarak kentsel suçu etkileyen faktörler sosyo-kültürel, ekonomik, demografik ve mekânsal özelliklerine göre gruplandırılarak açıklanmaktadır. Suç oranlarının genel olarak kentsel alanlarda artış gösterdiği genel kabul görmekte birlikte belli farklılıklar olduğu da görülmektedir. Kentlerin birbirlerinden farklı özelliklerinin ve yapılarının etkisiyle kentlerin suç konusundaki gelişim eğrileri farklılaşmaktadır. Bazı kentlerde suç oranları hızla artarken, bazılarında azalmakta ya da her kentte aynı oranda artmamaktadır. Kentlerin nüfus büyüklükleri, kentlerin kentleşme oranı, kentlerin gelişmişlik sırası, illere göre kişi başına düşen Gayri Safi Yurtiçi Hâsılanın miktarı, kentlerin nüfus yoğunluğu, göç almaları/vermeleri ve göç hızları ile suç oranları arasında anlamlı bir ilişki olduğu genel kabul görmektedir.

Kentsel güvenliğinin sağlanması ve suçla daha etkin bir mücadelenin gerçekleştirilebilmesi için, suç olgusu bütüncül bir yaklaşımla; yapısal, toplumsal, bireysel ve mekanla ilgili faktörlerin her biri göz önünde bulundurularak değerlendirilmeli ve bu değerlendirmeler ışığında çözüm önerileri üretilmelidir (Düzgün 2007, s.10). Sadece suç işlendikten sonra suçluların cezalandırılması suçla mücadelede yeterli olmamaktadır. Bu nedenle suçun önlenmesine yönelik stratejilere ağırlık verilerek hareket edilmeli, bunun için insanların suç işlemesine neden olan şartlar tespit edilerek ortadan kaldırılmaya çalışılmalı ve buna ek olarak gerekli teknolojik donanımlarla birlikte kentin fiziksel şartları iyileştirilmelidir.

Suç oranlarındaki artışa koşut olarak suçla mücadelede kullanılan taktik ve teknikler de değişmektedir. Kentsel güvenliğin sağlanabilmesi ve suçla mücadele de etkili ve başarılı olunabilmesi için teknolojik gelişmeler ve dünya uygulamaları da takip edilerek hareket edilmelidir. Bu bağlamda akıllı kent uygulamalarının yaygınlaştırılması birçok farklı amaca hizmet etmekle birlikte kentsel güvenliğin sağlanabilmesi açısından da önemlidir.

Kentsel yaşamda, yaşam kalitesinin arttırılabilmesi için kentlilerin kendilerini güvende hissedebilmesi önemlidir. Temelde halkın güvenliğinin sağlanması devletin görevi olsa da kaliteli güvenlik hizmeti verilebilmesi için toplumla bütünleşen ve toplum tarafından desteklenen uygulamalar yaygınlaştırılmalıdır. Bir kentsel hizmet olarak güvenlik hizmetlerine halk katılımının sağlanması, kentlilerin aidiyet hissini arttırdığı gibi kentsel suçlara neden olarak görülen kentsel uyumun sağlanabilmesine de yardımcı olacaktır. Kentsel güvenliği sağlamak, sadece kolluk kuvvetlerini ilgilendiren bir süreç değildir. Kentlerin heterojen yapısına rağmen, bireylerin kentsel mekanlarda kendilerini güvende hissetmelerinin sağlanabilmesi için toplumsal ve siyasal aktörlerin, kamu kurumları ile sivil toplum kuruluşlarının iş birliği ile soruna yaklaşılması gerekmektedir.

Kentsel alanda suça maruz kalma korkusu ve güvensizlik hissiyle mücadele, suçla mücadele kadar önemlidir. Kentsel alanların güvenli olması ve toplumda kentsel alanların güvenli olduğu algısının sağlanması gerekmektedir. Kentsel alanda, suça maruz kalma korkusu ve güvensizlik hissi daha çok dezavantajlı kesimleri etkilemektedir. Bu nedenle basit gibi görünen ancak özellikle dezavantajlı kesimler için oldukça önem arz eden ayrıntılar kentsel planlama ve tasarımda göz ardı edilmemelidir. Metruk binaların, çöküntü alanlarının ve terkedilmiş kentsel mekanların ıslah edilmesi, geceleri sokakların, otopark alanlarının ve ıssız bölgelerin aydınlatmasının arttırılması, gece saatlerinde toplu taşıma araçlarının duraklarının bu dezavantajlı grupların istek ve taleplerine göre düzenlenmesi gibi uygulamalar bile suça maruz kalma korkusunun ve güvensizlik hissini azaltmasına katkı sağlayabilecek uygulamalardır. Buna ek olarak trafik güvenliğinin sağlanıp trafik suçlarının önlenmesine yönelik yaya, bisiklet ve çocuk dostu kent uygulamalarının yurt dışındaki örnekleri (Hollanda'daki Woonerf, İngiltere'deki "Home Zone", Hackney Play Streets, Victoria Walks, Kerbcraft gibi) incelenerek Türkiye'de benzer uygulamaların gerçekleştirmesi de kentsel alanda güvenliğin sağlanabilmesi açısından etkili olacaktır.

Kaynakça

- Aksoy, E. (2007). Suç ve güvenli kent yaklaşımı. *TMMOB Mimarlar Odası Bülteni; Kent ve Suç Dosyası*, Bülten.55, Kasım-Aralık, Ankara, ss. 11-16.
- Ataç, E. (2007). Suçun kentsel mekandaki algısı "güvensizlik hissi. *TMMOB Mimarlar Odası Bülteni; Kent ve Suç Dosyası*, Bülten.55, Kasım-Aralık, Ankara, ss.16-24.
- Ataç, E. ve Gürbüz, D. (2009). Kentsel mekânda gelişen suça müdahale etmede disiplinler arası güvenlik politikaları. *Polis Bilimleri Dergisi*, 11(1), ss. 25-46.
- Clarke, R.V. (2015). *Durumsal (fiziki tedbirlerle) suç önleme*. (çev. Serkan Altuntop), Suçla Mücadele ve Güvenlik-Klasik ve Çağdaş Metinler, (Ed. Serkan Altuntop), Siyasal Kitabevi: Ankara, ss.81-138.
- Council of Europe (1992). European Urban Charter, Conference of Local and Regional Authorities of Europe (CLRAE) on 18 March 1992, a Session held during the annual Plenary Session of the CLRAE (17-19 March 1992, Strasbourg), https://rm.coe.int/168071923d.#P12_317.

- Derdiman, R.C. (2010). Kentleşmenin suçta etkisi ve kentlilerin suçla mücadelesinin sosyal ve hukuki boyutları, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 19 (3), ss.49-73.
- Derdiman, R.C., ve Tataroğlu, N. (2016). Devlet gazetimi ile insan haklarının uyumlaştırılması sorunu ve çözüm önerileri. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1), ss.247-294.
- Doğan, H.İ., Sevinç, B. (2011). Suç teorileri ve şehir güvenliği: Bitlis iliyle ilgili genel bir değerlendirme. *Polis Bilimleri Dergisi*, 13(4), ss.27-54.
- Düzgün, Ş. (2007). Suç olgusuna teorik yaklaşımlar ve disiplinlerarasılık, TMMOB Mimarlar Odası Bülteni; Kent ve Suç Dosyası, Bülten.55, Kasım-Aralık, Ankara, ss. 4-10.
- Es, M. ve Ateş, H. (2004). Kent yönetimi, kentleşme ve göç: sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi* Sayı:48, ss. 205-248
- Gökulu, G. (2010). Kent güvenliği kentleşme ve suç ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(1), s.209-226.
- Gündüzöz, İ. (2016). Türkiye ve dünyada güvenli kent yaklaşımı: kentsel güvenlik mi? güvenli kent mi?. *Türk İdare Dergisi*, Sayı:483, ss.335-370.
- Haklı, S.Z. (2018). Kent güvenliğinde cemaatleri/toplulukları harekete geçirmek: komüniteryanizm ve toplum destekli polislik. *İdealkent*, 9(23), ss.8-30.
- Irmak, F. ve Balkanlıoğlu, M.A. (2013). ABD'deki suç korkusunun sosyo-demografik analizi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(3), ss. 85-101.
- Karasar, N. (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel.
- Karakuş, Ö. (2013). Suç korkusunun sosyolojik belirleyenleri: sosyal sermaye mi? sosyal kontrol mü? *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), ss.1-19.
- Karasu, M.A. (2008). Türkiye'de kentleşme dinamiklerinin suçta etkisi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57(4), ss.255-281.
- Karasu, M.A. (2012). Kent kültürünün suçta etkisi -Şanlıurfa örneği. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(2), ss.71-103.
- Kaypak, Ş. (2016). Kentsel bir sorun olarak kentsel güvenlik , *The Journal of Academic Social Science*, 4(33), ss. 35-50.
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik suç kuramlarının suç olgusunu açıklama potansiyelleri üzerine bir değerlendirme, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), ss. 149-174
- O'Flaherty, B. and Sethi, R. (2014). Urban crime. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2467297> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2467297>
- Şahin, D. (2016). Kent güvenliği algısı ve suç korkusu. 4. *Uluslararası Kentsel ve Çevresel Sorunlar ve Politikalar Kongresi*, İstanbul, ss.105-11.
- Türk Dil Kurumu (2022) Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> , (E.T. 01 Ekim 2022)
- United Nations-Habitat (2005). The Safer Cities Programme; Making Cities Safer From Crime, UN-Habitat (United Nations Human Settlements Programme) Publishes, Nairobi-Kenya, ss.2-25.
- Yavuz, Y. (2019). Suç mağduru olma korkusuna sosyolojik bir bakış. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 4, ss.28-52
- Yılmaz, G. (2006). Suç ve mekân: suçun temsili üzerinden düşünceler. *Mimarlık*, Sayı:328, <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=46&RecID=1108>.

Çocuk ve Genç Suçluluğu Örneğinde Aile Kurumunun Suç Önleyici Etkisi

İbrahim Ataç*

Öz: Gençler ve çocukların suç işleme olasılığını azaltmak ve onların dü-rüst, düşünceli ve topluma faydalı bireyler olmalarını sağlamak çok önem-lidir. Bu amaçla, çeşitli önleyici önlemler alınabilir. Eğitim, gençlerin kendilerini ifade etme, problem çözme ve toplumun değerlerini anlama becerilerini geliştirmesi için önemlidir. Ayrıca, eğitim çocukları ve genç-lerin kendilerine güven duymalarını geleceklarine yönelik hedefleri ol-malarını sağlar. Aile ve toplum desteği, Çocuklar ve gençlerin suç işleme olasılığını azaltır. Aileler, çocuklarına sevgi, anlayış ve yönlendirme sağ-larken, toplum, gençlerin yararlı ve anlamlı faaliyetlerle meşgul olmalarına yardımcı olabilir. Suç önleme programları, suç işleme olasılığını azaltmak için tasarlanmış özel faaliyetlerdir. Bu programlar, çocukların ve gençle-rin zamanlarını anlamlı şekilde doldurmalarına yardımcı olur ve onların potansiyel suç işleme nedenlerini azaltmaya yönelik çalışmalar yapar. İş ve öğrenim imkânları, özellikle gençlerin zamanlarını anlamlı şekilde dol-durur ve onların geleceklarine yönelik hedefleri olmalarını sağlar. Hukuki yaptırımlar ve süreçler, suç işleyen bu kırılgan grupların cezalandırılması- nı ve bu davranışlarının olumsuz sonuçlarını göstermeyi amaçlar. Ancak, hukuki yaptırımlar yalnızca suç işleyen gençleri cezalandırmakla kalmaz, aynı zamanda onların suç işleme olasılığının da önüne geçer. Genç ve ço-cuk suçlarını önleme üzerinde durulması gereken bir konudur. Suç işlemek genellikle çocuk ve gençlerin davranışlarının bir sonucudur ve bu nedenle, dezavantajlı kesimin suç işleme eğilimlerini azaltmaya yönelik önleyici önlemler alınması önemlidir. Genç suçluluğunun sonuçları ciddi ve uzun süreli olabilir. Bu yazımızda kırılgan bireylerin topluluk düzeyinde karar vermeleri ve problem çözme süreçlerine dâhil olmaları yanında sağlıklı ve sorumlu seçimler yapmaları için ihtiyaç duydukları araçları ve kaynakları sağlamayı içeren konulara değinmeye çalışırken aile kurumunun da öne-minden bahsedeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Suç, Çocuk ve Genç suçluluğu, Aile Kurumu, Suç önleme

* İbrahim Ataç, Öğr. Görevlisi., Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

On the Example of Juvenile Delinquency The Anti-Crime Effect of the Family

İbrahim Ataç*

Abstract: It is very important to reduce the likelihood of young people and children committing crimes and to ensure that they become honest, thoughtful and contributing individuals to society. For this purpose, various preventive measures can be taken. Education is important for young people to develop the skills of expressing themselves, solving problems and understanding the values of society. In addition, education enables children and young people to have their goals for the future of trusting themselves. Family and community support reduces the likelihood of children and young people to commit crimes. While families provide love, understanding and guidance to their children, society can help young people engage in useful and meaningful activities. Crime prevention programs are special activities designed to reduce the likelihood of committing a crime. These programs help children and young people fill their time in a meaningful way and work to reduce their potential causes of crime. Business and learning opportunities, especially young people fill their time significantly and ensure that they have goals for their future. Legal sanctions and processes aim to punish these fragile groups that commit crime and to show the negative consequences of these behaviors. However, legal sanctions not only punish young people who commit crimes, but also prevent them from committing crimes. Youth crime prevention is an issue that needs to be focused on. Committing crimes is often a consequence of the behavior of children and young people, and therefore it is important to take preventive measures aimed at reducing the propensities of the disadvantaged to commit crimes. The consequences of teenage delinquency can be serious and long lasting. In this article, fragile individuals, including decision making and problem solving processes at the community level in addition to the tools and resources they need to make healthy and responsible choices to address issues in attempting to provide, containing, we will talk about the importance of the institution of the family.

Keywords: Crime, Juvenile Delinquency, Family, Crime prevention

---

* İbrahim Ataç, Senior Lecturer., Turkish National Police Academy, Institute of Security Science

Giriş

Suç kavramının çocuk ve gençler ile birlikte kullanılması, sosyal bir sorunun derinleşmesine işaret etmektedir. Oysa masumiyet çocuk ve genç ile birlikte anılmalıdır. Suç, yasalara uygun olmayan bir eylemdir. Suça sürüklenme, bir kişinin suça yönelik davranışlar sergilemeye başlamasıdır. Örneğin, ekonomik koşulların olumsuzluğu, yoksul insanların, suça yönelik daha fazla risk altına girmesine neden olabilir. Bunun yanında normal bir düzen içinde yaşam süren ailelerin, ebeveynlik çağındaki çocukların yetişkinlikte maruz kaldıkları şiddet, kötü muamele ve istismar suça yönelik daha yüksek bir risk taşıır.

“Suç haksızlık yaratan fiil tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Suç eyleminin gerçekleşmesine bağlı olarak bir mağduriyetin doğması beklenmektedir. Mağduriyetin bulunduğu yerde haksızlığa maruz kalan birey mağdur olarak tanımlanırken, haksız fiil icra ederek insanları mağdur eden kişi ise suçlu olarak tanımlanmaktadır” (Demirbaş, 2022 s.23).

“Suç, tarihin ilk çağlarından itibaren toplumların korku ile karışık ilgilerini yönelttikleri, toplumsal bir sorun olarak algılanmıştır. İnsanlık tarihinin her döneminde var olduğu ve bundan sonra da var olacağı için suç, evrensel bir olgu olarak kabul edilir” (Erkan, 2006)

Toplumsal süreçler, insanları buldukları coğrafi koşullara göre şekillendirmektedir. Nedenleri ve sonuçları itibariyle suç, bir toplumun belirlediği kuralları ihlal eden ve cezalandırılması gereken bir davranıştır. Bu kurallar yasa olarak adlandırılır ve toplumun çoğunluğu tarafından kabul edilir. Dezavantajlı grupların suça sürüklenmesi, bu grupların ekonomik, sosyal veya kültürel sebeplerden dolayı suç işleme olasılıklarının artmasına neden olabilir. Eğitim ve iş imkânlarının sınırlı olması, yoksulluk ve aşırı işsizlik gibi koşullar, bireylerin suça yönelme olasılığını artırabilir. Ayrıca, toplumun bir bireyi suçlu olarak yargılaması ve bu bireyi cezalandırması, kırılgan gruplar üzerinde daha fazla baskı oluşturabilir, suça sürüklenme olasılıklarını artırabilir. Bu nedenle hukuk sisteminin cezalandırma şeklini ve sürecini kişileri rehabilite edecek ve topluma kazandıracak şekilde düzenlemek yararlı olacaktır.

“Suç olgusu nedenleri ve sonuçları bakımından sosyolojik bir değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Bu noktada suç olgusunu analiz etmek, suç teşkil eden eylemlerin önlenmesi için de önem arz etmektedir. Suçlu davranışlar küçük yaşlardan itibaren başlamakta, işleniş sıklığı ve suçların ciddiyeti bakımından giderek artmaktadır. Ceza adalet sistemleri de suç olgusuna karşı kurumsallaşmış bir tepki olarak karşımıza çıkmaktadır. Ceza adalet sistemleri suç olgusuna karşı koruyucu ve önleyici bir fonksiyonu yerine getirmektedir” (Kavıracı, 2020) .

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı gibi suç kavramı tekrarlı bir süreç olarak devam etmektedir. Günümüzde yeni suç şekilleri en çok çocukları ve ergenleri etkilemektedir. Aktörleri her ne kadar değişse de genellikle çocuklara ve ergenlere yönelik suç tiplerinin değişmediği sahnenin aynı şekilde düzenlendiği bir sosyal yara olarak devam etmektedir. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte artık yerel ve ulusal suçların yanında, uluslararası suçlarda tedbir alınması gereken pozisyonlara girmiştir. İstismar, taciz, uyuşturucu ve madde bağımlılığı vb. geleneksel olanlardır. Küresel göç, sosyal medya, siber suçlar, radikal grupların etkisi altında olan terör mağduru çocuklar ve genç savaşılar, yeni nesil suç şekillerinin kurbanlarıdır. Uluslararası kuruluşlar, bu konuda ortak çalışmalar ve anlaşmalarla tedbirler alsalar da istenilen düzeyde sonuç elde edilememektedir.

1. Çocuk ve Genç Suçluluğunu Yaratan Faktörler

Kırılgan gruplar içerisinde yer alan çocuklar ve ergenler, toplumda ekonomik, sosyal veya kültürel açıdan daha az imkânlarla sahip olan ve dolayısıyla daha az güçlü olan gruplardır. Dezavantajlı grupların suça sürüklenme nedenleri arasında çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler arasında, ekonomik imkânların yetersizliği, işsizlik, yoksulluk, aile içi şiddet, aşırı alkol ve uyuşturucu kullanımı, okula devam etmeme gibi etkenler yer almaktadır.

“Çocuğun suç davranışına yönelmesinde yetiştirildiği aile, anne ve baba tutumları, ailede suç işlemiş ya da suç işlemeye eğilimli bireylerin varlığı, ailenin ekonomik düzeyi, ailede var olan çocuk sayısı, anne ve babanın birliktelik durumu, aile içinde madde kullanımı ve çocuğun aile içinde maruz kaldığı istismar gibi etmenler etkilidir” (Ezgi ve Arslantaş, 2003).

Çocukların ve ergen grupların suça sürüklenme oranı genellikle diğer gruplardan daha yüksektir. Dezavantajlı gruplar, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan daha az imkân sahibi olan gruplardır ve suça sürüklenmeleri, birçok faktöre bağlı olabilir. Aynı zamanda suç, bir toplumun veya hukuk sisteminin belirlediği kuralları çiğneyen ve bu kurallara uymayan davranış şeklidir.

Çocuklar ve gençleri suça sürükleyen nedenlerden bazıları;

- Aile sorunları: Aile içi şiddet, çocuk ve gençlerin öğrenme ve gelişimlerini de olumsuz yönde etkiler. Geçmişinde istismar, ihmal veya işlev bozukluğu olan ailelerden gelen gençlerin suçlu davranışlarda bulunma olasılığı daha yüksek olabilir. Hayatlarında olumlu rol modelleri veya akıl hocaları olmayan gençlerin suçlu davranışlarda bulunma olasılığı daha yüksek olabilir. Ekonomik zorluklar, ailelerin hayatını zorlaştırır ve suçları sürükleyici bir şekilde ortaya çıkan sosyal bir sorundur. Yoksulluğun sebepleri arasında, düşük ücretli günlük bedeni işler, yüksek fiyatlı gıdalar ve beslenememe, barınma gibi faktörler yer alabilir. Yoksulluk veya ekonomik dezavantaj

içinde yaşayan çocuk ve gençlerin, içinde buldukları durumla başa çıkmanın bir yolu olarak suçlu davranışlara yönelme olasılığı her zaman ihtimal dâhilindedir.

- Denetim eksikliği: Tutarlı bir aile veya yetişkin gözetimi, rehberliği olmayan çocukların ve gençlerin riskli ve zararlı davranışlarda bulunma olasılığı diğer yaşlılarına göre daha fazladır.
- Sosyo kültürel yapılar: Bireylerin toplumsal cinsiyet, ırk, din, cinsiyet kimliği, yaş ve benzeri faktörler nedeniyle değişkenleri görme, suça sürüklenme riskini koruma. Toplumsal çocukları, kullanıcıları düşük çalıştırma düzeyi ve düşük çalıştırma işlemleri gibi aşırı hassaslığa düşme riskini de korur.
- Travma, taciz ve cinsel istismar: Travma veya taciz yaşamış gençlerin, yaşadıklarıyla başa çıkmaları zor bir süreçtir. Cinsel istismarın da ergenlik ve erişkinlik döneminde çok ciddi sorunlara yol açtığı bilinmektedir. Sıklıkla anksiyete, depresyon, özgüven eksikliği, madde bağımlılığı, olumsuz duygusal yaşamlar ve cinsel işlev bozukluğu şeklinde tablolar görülmektedir. Dolayısı ile suçlu davranışlarda bulunma olasılıkları daha fazla olabilmektedir.
- Akıl sağlığı sorunları: Depresyon veya kaygı gibi akıl sağlığı sorunlarıyla mücadele eden gençlerin suçlu davranışlarda bulunma olasılığı daha yüksek olabilir. Genetik nedenlerde suç eğilimine olumsuz etkiler yaratabilir.
- Zararlı alışkanlıklar ve madde kullanımı: Kişiler stres veya diğer sorunlarla başa çıkmanın bir yolu olarak uyuşturucu veya alkole yönelebileceğinden, madde bağımlılığı suçlu davranışlara katkıda bulunabilir. Sosyal medya ve sosyal ağlar gençlerin suç işleminde rol oynayabilir. Medyada sürekli olarak şiddete, saldırganlığa ve sağlıksız davranışlara maruz kalmak, gençleri bu davranışlara karşı duyarsızlaştırabilir ve onları bu davranışlara daha yatkın hale getirebilir. Ayrıca sosyal medya, gençlerin hem mağdurlar hem de failer için ciddi sonuçları olabilecek siber zorbalık, cinsel içerikli mesajlaşma ve diğer çevrimiçi taciz biçimlerine katılmaları için bir platform sağlayabilir.
- Sosyal izolasyon ve akran baskısı: Akranlarından veya topluluklarından izole edilmiş aile bağlantısı kesilmiş gençlerin suçlu davranışlarda bulunma olasılığı daha yüksek olabilir. Gençler, akranlarından büyük ölçüde etkilenirler ve akran baskısı, suçlu davranışlara yol açabilir. Pek çok genç, akranlarının beklentilerine uyma konusunda baskı hisseder ve uyum sağlamak veya kabul edilmek için suçlu davranışlarda bulunabilir. Bu, suç faaliyetlerini statü veya ilgi kazanmanın bir yolu olarak görebileceklerinden, kendilerini akran gruplarından izole edilmiş veya marjinalleştirilmiş hissedenler suça karışmaya eğilim gösterebilirler.

- Eğitim eksikliği ve eğitime ulaşamama: Eğitimsiz veya az eğitilmiş kişi-ler, genellikle düşük öğrenim düzeyi nedeniyle, iş bulma ve iş bulama gibi olası suçlara sürüklenebilirler. Sosyal dışlanma ve fırsat eşitliğini yakalayamayan bireyler radikalleşme sürecine girebilmektedir. Bu, suç örgütlerinin tercih ettiği, bireylere toplumsal adalet ve kuralları kendi koymaları yönünde motive ettikleri suç sürecidir. Amaç ideolojik bağlamda çıkar elde etmek için çocukları ve ergenleri kullanmaktır. Çocuk ve ergen için kendini ispat etme, gruba kendi kabul ettirme duygusu bu yönde eğilimlerin önünü açabilmektedir.

Bunlar, gençlerin suç işlemesine neden olabilecek faktörlerden sadece birkaçı olduğunu ve genellikle suç davranışına yol açan birden çok nedenin bir kombinasyonu olduğunu kaydetmek önemlidir.

2. Aile Kurumunun Önemi ve Sosyal Politikalar

Aile, insanların gelişimi, eğitimini ve sağlıklı bir şekilde büyümesini sağlar. Aile, insanlara yardım, destek, sevgi bulabilecekleri bir ortam sağlar ve onların duygusal ihtiyaçlarını karşılar. Bireylerin toplumun bir parçası olmalarına, kültürel değerlerini, inançlarını öğrenmelerine ve onların toplumla iletişim kurmalarına yardımcı olan bir kurumdur.

Öncelikle aile birincil sosyalizasyon kurumudur. Çocukların ve gençlerin topluma entegrasyonun sağlanmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Zira çocukların bir aile ortamı içinde büyümesi onların toplumun için geçerli olan norm ve değerleri edinmelerine katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla aile kurumunun, koruma politikası kaçınılmaz olarak bireysel ve toplumsal bir gerekliliktir. Söz konusu bakış açısı yapısal işlevci aile tanımına uygun düşmektedir. Yapısal işlevselcilik, toplumu birbiri ile ilişkili olan sistemin bir parçası olarak görür (Poloma, 1993) .

Esasında toplum bir sistem olarak düşünülürse aile söz konusu sistemin en önemli parçasıdır. Aile toplumun bütünlüğünü ve geleceğini sağlayan önemli bir kurumdur. Dolayısıyla dezavantajlı gruplar arasında yer alan korunmaya muhtaç olan çocuklar ve ergenlerin gözetim sürecinde aile büyük öneme haizdir. İnsan hakları bağlamında, herkesin eşit koşullarda yaşama hakkı vardır. Sosyal politika bilimi, öncelikle çalışma hayatını daha iyi koşullarda, çalışanların refahını artırmak, iyileştirmek, haklarını korumak ve düzenlemek üzere şekillenmiştir.

Sosyal devlet ilkesini benimsemiş günümüz dünyasında ülkeler, toplumdaki tüm sınıfların ve kesimlerin istihdam öncelikli politikaları dışında; barınma, sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, sosyal sigorta, bakım, sosyal destek, yardım ve sosyal hizmetler gibi farklı alanlardaki sorunlarına da çözüm bulan politikaları kapsayan bir yol izlemektedirler (Kaya, 2013). Dolayısıyla sosyal politika kavramı gün geçtikçe alanını ve önemini artırmaktadır. Sosyal refahın sağlanmasına yönelik söz konusu siyasalar ekonomik çıkmazlar nedeniyle bazen tam manasıyla nihayete

kavuşturulamamaktadır. Asgari düzeyde gerçekleştirilmesine rağmen başarıya ulaştığı ifade edilmektedir. Bunun temel nedeni toplumun siyasi ve fiili hareketliliğini bir nebze olsa da önlemektir.

Devlet vatandaşlarının tüm haklarını eşit oranda koruyarak, refah seviyesini yükseltmekle sorumlu olduğundan uyguladığı bu politikaların tümüne sosyal politika denir. Sosyal politika, sosyoloji, hukuk, siyaset, ekonomi ve psikoloji vb. disiplinlerden beslenen sosyal, akademik bir bilim alanıdır. Söz konusu politikanın hedefleri arasında, toplumun farklı sosyal bölümlerinde ortaya çıkan muhtelif toplumsal sorunların ortadan kaldırılması, herkesin sosyal refahının sağlanması ile refahı yaygınlaştırmayı yönelik önlemlerin alınmasıdır (Seyyar, 2002).

Sosyal politika genel itibari ile yeni dönemde daha çok; çalışanların sosyal güvenlik, çalışma hayatı ve sonrasında sosyal sosyal destek sistemleri ve yardımları ele almaktadır (Sunal, 2011). Birçok disiplinin etkisinde olan sosyal politika kavramı güncel sorunların çözümüne yönelik yol ve yöntemlerin değişkenlik göstermesi nedeniyle dinamik bir yapıdadır. Toplumsal değişkenlere göre sosyal politikanın yöntemleri de değişkenlik arz etmektedir.

Sosyal politikanın temel amacı; Toplumun refahını etkileyen, sosyal sorunlarına çözüm bularak, sosyal yönden ilerlemesi ve gelişmesini sağlamak, böylece ekonomik büyüme ve beraberinde refah düzeyinin yükseltilmesine destek olmaktır. Söz konusu sosyal gelişmişlikten bahsedilen, her konuda üretim faktörleri ve süreçlerinin vazgeçilmeyen temel unsuru olan bireyin; Temel ihtiyaçlar çerçevesinde, barınma, beslenme, sağlık, eğitim, vb. sosyal amaçlı yatırımlarla desteklenmesi, ulaşılabilir yüksek istihdam düzeyini yakalama, gelirin adil bir şekilde dağılımı ve sosyal refahın sağlanmasıdır. İyi eğitim almış, istenilen ücret seviyesini yakalayan, her türlü sağlık ve konut problemi çözülmüş bir kişi, sağlıklı, huzurlu ve istikrarlı bir toplum oluşmasına katkı sağlayacaktır.

Toplumsal refahın oluşturulabilmesi için çocukların fiziksel, ruhsal ve toplumsal açıdan iyi koşullara sahip olmaları gerekmektedir. Söz konusu durum toplumsal açıdan büyük önem arz etmektedir. Zira sağlıklı toplumların meydana gelmesi sağlıklı çocukların yetiştirilmesine bağlıdır. Aksi halde sosyo-kültürel bozukluklar toplumsal açıdan büyük zedelenmelere kaynaklık edebilir. Dolayısıyla siyasetten ari doğru politikaların uygulanması bir gerekliliktir.

Sosyal politika yönelik uygulamalar, sanayi devrimi ve ticaretin fordist üretimleri sonucunda kapitalizmin keskin kar güdüsü, gelir dağılımındaki adaletsizliğin oluşması, sosyal sorunların gün yüzüne çıkması ve bunlara çözüm arayışları neticesinde doğmuştur. Bu tür problemler en çok çocukları ergenleri etkilemiştir. İşte bu yüzden sosyal politika alanında çocuklara yönelik düzenlemeler, atılımlar farklı bir anlam ve önem taşımaktadır. Çocuklara ve gençlere yönelik hukuki düzenlemeler ve diğer kurumlar aracılığıyla oluşturulan sosyal politika uygulamaları, sosyal devlet aşamasını benimsemiş ileri batı toplumlarında ortaya çıkmıştır (Işıkcı Mamur ve Karatepe, 2016).

Somut kuralların bir araya gelmesi ile vücut bulan hukuk kuralları elbette hayatın olağan akışını düzenleme kudretine sahiptir. Ancak salt hukuk kuralları en uygun düzeye ulaşmak için yeterli olmayabilir. Dolayısıyla diğer toplumsal dinamiklerinde göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Aile sevgisiyle büyüyen çocuklar daha sağlıklı bir ruh haline sahiptirler. Bu durum toplumsal açıdan en büyük kazançlardan biridir. Zira Aileler öncelikle birincil düzeyde bir sosyalizasyon kurumudur.

3. Suçu Önlemeye Yönelik Çalışmalar

Esas itibarıyla gelir adaletsizliği sosyal politikaların her zaman gündeminde olmuştur. Ancak sosyal adaletin gerçekleşmesi yalnızca gelir dağılımı ile ilgili değildir. Bunun yanında birçok unsur sosyal politikaları doğrudan veya dolaylı etkilemektedir. Söz konusu unsurlar arasında toplumda dezavantajlı grupların mevcut olması yer almaktadır. Dezavantajlı grupların arasında üzerinde özenle durulması gerekli olan çocuklarda bulunmaktadır.

Bir toplumun geleceğe güvenle bakabilmesi, yaşamsal dinamiklerin her kесеme eşit ağırlıklı ve hak temelli dağıtılması sağlam bir hukuk sistemi ile yerine getirilebilir. Bu nedenle, sağlam temelli aile kurumunun yapı taşları olan çocuklar ve gençlerin sosyo psikolojik gelişim evrelerinin şekillenmesi, eğitimden sağlığa her konuda gelecek planlarının yapılabilmesi, buna yönelik önlemlerin alınmasının tek garantisi hukuk ve adalet sisteminin dinamizm edilmesi ile yerine getirilebilir.

“Toplumda doğal güçsüzlüğü dolayısıyla gereksinimleri karşılanmamış, haklarından yoksun bırakılmış, toplumun (ana baba da dâhil) her kesimince her türlü baskıda bulunabileceği bir nesne olarak algılanan çocuğun, korunması büyük oranda hukuk kurallarıyla mümkündür. Söz konusu kuralların çocuğun onuru, saygınlığı ve özgürlüklerine uygun olmasının, çocuğa olduğu kadar topluma da fayda sağlayacağı ifade edilmektedir” (Akyüz, 2013).

Suçta sürüklenme nedenleri çok çeşitlidir ve bir kişinin suça sürüklenme riskini belirleyen birçok faktör vardır. Ancak, dezavantajlı gruplar genellikle daha yüksek suça sürüklenme riski taşırlar ve bu nedenle, onların toplumsal ve ekonomik koşullarının iyileştirilmesi suça sürüklenmelerini engelleyecektir. Bu durum, kırılgan grupların toplumda daha az imkânlarla sahip olmaları ve dolayısıyla daha zor koşullar altında yaşamaya çalışmaları nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Bu grupların suça sürüklenme riskini azaltmak için, toplumun tüm kesimlerine eşit koşullar sağlamaya yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir. Günümüzde çocuklara yönelik cinsel, fiziksel ve psikolojik biçiminde yapılan istismarlara, çocukların ideolojik ve siyasi amaçlar için kullanılması suretiyle yapılan “çocuğun ideolojik ve siyasi amaçlı istismarı” eklenmiştir.

Yapılan araştırmalar doğrultusunda terör örgütlerinin kaynak olarak 14-25 yaş aralığındaki çocukları ve gençleri kullandığı saptanmıştır (Bal, 2006, s. 68). Siyasi ve ideolojik amaçlarla istismar edilen çocukların terör örgütleri tarafından kullanılabilmesi için vatandaşlara, ailelere, medya ve sivil toplum örgütlerine büyük görevler düşmektedir. Küçük yaşta suç işleyen çocukların ilerleyen yaşlarında da suç işleme potansiyelinin fazla olduğu bilinmektedir ve bu duruma hızlı bir biçimde çözüm bulunması gerekmektedir. Çocuk Koruma Kanunu ile oluşturulan modern yaklaşımın kapsamı genel olarak çocuğun işlediği suç nedeniyle suçlu olarak kabul edilmesini değil, işlenen suç başkaları tarafından itilme durumunu dikkate almaktadır. Bu yaklaşım çocuğu suç işleyen bir suçlu olarak görmeyip onun suça itildiğini temel alarak fail çocuğu da suç mağduru olarak kabul etmektedir. Bu nedenle suç işleyen bir çocuğun cezalandırılması değil, korunması ve suçtan ve onu suça iten çevreden uzaklaştırılması amaçlanmaktadır (Ergenç ve Aydın, 2009, s. 17).

Ailesini kaybeden ve aile bütünlüğü kaybolan çocukların, ergenlerin suça karışma oranları diğerlerine daha fazladır. Bu konuda Uluslararası kurumlar özellikle Birleşmiş Milletler ve bağlı kuruluşu UNICEF çocuk ve gençler ile ilgili çalışmalar yürütmektedir. Uluslararası çocuk koruma politikalarında şüphesiz en büyük atılım, 20 Kasım 1989 yılında Çocuk Hakları sözleşmesinin Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmesidir. Bu sözleşmenin 20'nci maddesi özellikle koruma altına alınan çocuklara yönelik politikalar üretilmesi konusunda sözleşmeye taraf ülkelere görevler vermiştir. Bununla birlikte çocukların aile yoksunluğu sebebinin oluşması devlet bakımı altına alınmasını zorunlu kılmaktadır. Taraf devletlerin bu konuda ulusal yasalarındaki düzenlemeleri ve çocuklara yönelik önceliklerini koruma politikalarına vermeleri söz konusudur. Çocuklar bu sözleşme ile özel koruma, bakım ve yardım görme haklarına sahip olacaktır. İlgili sözleşme 27 Ocak 1995 yılında Türkiye'de Resmî Gazete de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Resmî Gazete,1995).

Gençlerin suç işlemesini önlemede veya azaltmada etkili olabilecek bir dizi strateji izlenebilir. Bunlar, gençlere eğitim ve istihdam fırsatlarına erişim sağlamayı, ebeveynleri veya yakınları, arkadaşları arasında olumlu ilişkilere teşvik etmeyi, sorunlarıyla mücadele eden gençlere destek ve kaynak sağlamak olmalıdır. Toplumsal sorunlardan, yoksulluk ve eşitsizlik gibi gençlerin suç işlemesine katkıda bulunan temel sosyal ve ekonomik faktörleri ele almak da önemlidir. Sosyal devletin görevi olan aile bütünlüğünü korumak, refah düzeyini artırmak bu gibi sorunların üstesinden gelecektir.

Genç suçluluğunun altında yatan nedenleri ele alarak ve gençlere gelişmeleri için ihtiyaç duydukları desteği ve kaynakları sağlayarak, toplumun tüm üyeleri için daha olumlu ve sağlıklı bir gelecek yaratmak mümkündür.

4. Sonuç

Sağlıklı bir toplum geleceğinin oluşması ve sürdürülmesi sağlam aile temelleri ile yerine gelmektedir. Aile yokluğu çeken çocukların topluma sağlıklı bireyler olarak kazandırılması sosyal devlet ilkesinin temel konularından biridir. Günümüz koşullarında Őehirleřmenin hızla geliştiği demografik yapının değiştiği bir dönemde suç oranları ve Şekilleri evrilmeye başlamıştır. Üretim ve ticaret alanlarının bölgesel olarak değiştiği i g ve dış glerle daha da kozmopolit bir yapının oluştuğu bilinmektedir. Geniş aileden çekirdek aileye geçildiği bu dönemde ekonomik koşullar insanların hayat standartlarını olumlu veya olumsuz olarak değiştirmiştir. Eğitim, sağlık, barınma, beslenme gibi temel ihtiyaçlara ulaşmak zorlaşmaya başlamıştır. Bu yüzyılda bölgesel savaşlar ve gler mevcut durumun döngüsünü negatif yönde değiştirmiştir. Sosyal devlet ilkesinin öncelikle toplumsal yapıyı ve onun merkezinde olan aileyi derinden etkilemiştir. Özellikle ocuk ve gençlerin eğitimden, sağlığa her koşulda dezavantajlı duruma düşmeleri suç olaylarının artmasına, toplumun sosyolojik yapısının yeni boyutlar kazanmasına neden olmaya devam etmektedir. Bu dönemde özellikle yeni jenerasyonun x,y,z alfa,vb.şeklinde kategorize edilerek farklı alanlara çekilmesi sorunları farklı boyutlara getirmeye başlamıştır. Teknolojinin hızla ilerlediği bu dönemde suç Şekilleri de değişmeye başlamıştır.

ocuk ve ergenlerin psikolojik durumlarında ki ani değişiklikler ailelerin çocuklarına karşı tolerans ebeveynlik değerlerini sorgulatmaya başlatmıştır. Aile içi Şiddet, istismar, cinsel taciz vb. suçlar, ekonomik ve sosyal denge kurallarının değişmesi ile içinden çıkılamaz hal almaya başlamıştır. Sosyal medya ve sosyal ağlar üzerinde ki paylaşımların ocuk ve gençler üzerinde ki etkisi en büyük sebeplerden birisidir.

Aile içi iletişimin, ebeveynlik görevlerinin ve sorumlulukların materyalist duygular ile kapatılmaya çalışılması bu dönemin kanayan yaralarından biridir. Diğer bir profilden baktığımızda ise bu tür koşullara erişemeyen bireyler ise mevcut düzene daha isyankr ve fırsat eşitliğinden uzak tavırlar ile suça daha erken bu-laşmaktadır. Suç rgtleri, radikal gruplar ise daha ziyade bu erişim zorluğu çeken bu tür aile ve çocuklarına yönelmeye başlamışlardır. Genellikle devlet otoritesinin olmadığı bölge ve ülkelerde bu radikal gruplar huzur ve refahı derinden etkileyen eylemlerde ocuk ve ergenleri kullanarak amaçlarına ulaşmaya çalışmaktadır.

Uluslararası suç örgütleri, göçmen kaçakçıları, organ mafyası, uyuşturucu taccirleri, sosyal medya ve ağlar ile siber suç işleyen çeteler başaktrler olarak karşımıza çıkılmaktadır. Suç rgtleri ile mücadele bütün ülkelerin ortak ve kararlı çalışmaları ile engellenebilir. Ulusal düzeyde ise devletin sosyal refah politikaları ile çözüme ulaşması beklenir. Aile bütünlüğünün korunması, ekonomik koşulların daha yaşanabilir olanaklara göre düzenlenmesi, devletin sosyal politikalara ayıracağı kaynaklar ile mümkün olabilir. Fırsat eşitliğinin lokal düzeyden, genel düzeye göre planlanması önemlidir. Zira toplumun yapı taşı olan her aile aynı fir-

sat eşitliğinden aynı koşullarda yaralanamamaktadır. Sosyal ve ekonomik düzeye göre bölge kalkınma planlarının yatırım ve istihdamda pozitif ayrımcılığa gitmesi doğru olur.

Suçta sürüklenen çocuk ve gençlerin koşullarının cezalandırma yöntemlerinin psikolojik destek ve rehabilite programlarına göre değerlendirilmesi öncelik olmalıdır. Koruma altına alınan dezavantajlı grupların topluma entegrasyonun her aşamasının kamu otoritesi tarafından desteklenmesi intibakının sağlanması sosyal bir sorumluluktur. Sürdürülebilir, geliştirilebilir, hesap verilebilir politikalar sağlam bir toplum geleceğinin garantisidir.

Kaynakça

- Akyüz E. (2013). Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması, Ankara, Pegem Akademi.
- Bal, İ. (2006). *Karanlıkta Terörle Mücadele*. Ankara: Usak Yayınları.
- Demirbaş, M. (2022). “Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları ve Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyeliler Arasında Karşılıklı Suç Korkusu” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ergenç, S., & Aydın, H. (2009). Yerel Yönetimlerin Çocuk Suçluluğunu Önlemedeki Rolü. *Denetim*, s.17.
- Erkan, R., & ERDOĞDU, Ö. G. M. Y. (2006). Göç ve çocuk suçluluğu. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9(9), s.79-90.
- Ezgi, S. A. R. I., & Arslantaş, H. (2018). Ergen Suçluluğu. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 27(4), s.397-413.
- Işıkçı Mamur Y, Karatepe S. (2016). Türkiye’de çocuğa yönelik sosyal politika uygulamaları ve tarihsel analizi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 7(1), s.73-74.
- Kavıracı, O. (2020) “2016-2018 Yılları Arasında Gerçekleşen Cinayet Vakalarına İlişkin Profil Analizi: Ankara Örnelemi”, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Ankara
- Kaya, A. (2013). *Avrupa birliği hakkında merak ettikleriniz Avrupa Birliği’ne giriş*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Milletler Arası Sözleşmesi (Kanun Numarası: 4058), Resmi Gazete, sayı: 22184, 27 Ocak 1995.
- Polama, M. M. (1993). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, İstanbul, Gündoğan Yayınları.
- Seyyar, A. (2002). *Sosyal Siyaset terimleri (Ansiklopedik sözlük)*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Sunal O. (2011). Sosyal politika: Sosyal adalet açısından kuramsal bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66 (3) s. 283- 305.

Uluslararası Suç Faillerinin Yargılamasında “Öncelik” Sorunu: Tamamlayıcılık İlkesinin Aşılması

Müberra Öztürk*

Öz: İnsanlığı bir bütün olarak ilgilendiren en ciddi suçların cezasız kalması amacı ile kurulan Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin en temel taşlarından biri tamamlayıcı olma niteliğidir. Güvenlik Konseyi ise uluslararası barış ve güvenliğin korunmasında Birleşmiş Milletler örgütünün başlıca sorumluluk sahibi organıdır. İnsanın barış ve güvenlik içinde, adil bir biçimde yaşamasına hizmet eden bu örgütler ile egemen devletlerin keşime noktalarında birtakım kural, hak ve sorumluluklar çatışma içerisine girebilmektedir. Güvenlik Konseyi'nin VII. Bölüm kapsamında aldığı sevk kararları Mahkeme'nin yargı yetkisinin tetiklenmesi yollarından biridir. Karar, taraf olmayan devletlerin Roma Statüsü kapsamında yargılanmasını mümkün hale getirmesi, Birleşmiş Milletler üyesi devletlerin Konsey kararlarına uyma yükümlülüğünün bulunması ve nihai olarak, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin devletlerin ulusal yargı yetkisinin birincilliğini kabul eden tamamlayıcı bir mahkeme olması noktalarında tartışmalı hale gelmektedir. Çalışma Uluslararası Ceza Mahkeme'nin yargı yetkisine giren uluslararası suç faillerinin yargılanmasında birincil cezai yargı yetkisine sahip olan devletlerin bu yetkisinin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi sevki sayesinde aşıldığını iddia etmektedir. Nihayetinde bu durumun Mahkeme'nin tamamlayıcılık özelliği ile bağdaşmadığı sonucuna varmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Uluslararası Ceza Mahkemesi, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, sevk yetkisi, tamamlayıcılık ilkesi

* Doktorant, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku, ORCID No: 0000-0003-4667-2227. Ankara, E-mail: muberraozturkk@gmail.com

The “Priority” as a Question in the Prosecution of Perpetrators of International Crimes: Exceeding the Complementarity Principle

Müberra Öztürk

Abstract: One of the cornerstones of the International Criminal Court (ICC), which was established with the aim of ensuring that the most serious crimes that concern humanity as a whole, do not go unpunished, is its complementary nature. The Security Council, on the other hand, is the organ that has the primary responsibility of the United Nations (UN) for the maintenance of international peace and security. There may be conflict between these international organizations that serve for humanity to live in peace and security and sovereign states at the intersection of some rules, rights and responsibilities. Security Council’s referrals taken under the Chapter VII of UN Charter are one of the ways in which the Court’s jurisdiction is triggered. The controversy about referrals arise because it enables non-party states to be prosecuted under the Rome Statute, member states of the UN have an obligation to comply with the resolutions of the Council, and ultimately the International Criminal Court is a complementary court that recognizes the primacy of the national jurisdiction of the states.

This study claims that the authority of the states that have primary jurisdiction in the prosecution of international criminal offenders within the jurisdiction of the Court has been exceeded through the referrals of the UN Security Council. As a conclusion it is asserted that this is incompatible with the Court’s complementarity principle.

Keywords : International Criminal Court, United Nations Security Council, referral, principle of complementarity

Giriş

17 Temmuz 1998’de Roma Konferansı’nda kabul edilen Roma Statüsü ile Uluslararası Ceza Mahkemesi kurulmuştur. 1 Temmuz 2002’de yürürlüğe giren Statü’de Mahkeme’nin misyonu uluslararası toplumu bir bütün olarak ilgilendiren en ciddi suçların cezasız kalmaması ve böylece bu tip suçların önlenmesine katkıda bulunmaktır.

Roma Statüsü’nün 17. maddesinde tamamlayıcılık ilkesi ele alınmaktadır. Mahkeme’nin temel taşı olarak görülen bu ilke ile bir taraftan devletlerin ege-menliğinin unsurlarından biri olan cezai yargılama yetkilerinden uluslararası bir mahkeme lehine verecekleri “taviz” dengelenmiştir. Öte yandan ise ilke davaların Mahkeme tarafından kabul edilebilirliğine ilişkin kuralları içermektedir. Uluslararası Ceza Mahkemesi ulusal yargı sisteminin tamamlayıcısı olarak dizayn edilerek, Mahkeme’nin ancak belirli şartların gerçekteşmesi ile ikincil bir yol olarak çalışması öngörülmüştür. Anılan belirli şartlar Roma Statüsü’nün yargı yetkisine giren suçlardan bir ya da birkaçını işleyen failin yargılanmasında “isteksiz” davranılması yahut devletin “yetersiz” kalmasıdır.

Uluslararası anlaşmalara taraf olmak için devletlerin iradesi ve onayı gerekmektedir. Mahkemenin yargı yetkisini kabul etmek üzere de Roma Statüsü’nün imzalanması ve onaylanması şarttır. Ancak Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından uluslararası barış ve güvenliği tehdit ettiği tespit edilen durumların Mahkeme’ye sevki söz konusu olduğunda gerek devletlerin rızası ve onayının gerekliliği, gerekse tamamlayıcılık ilkesinin uygulanırılığı karmaşıklaşmaktadır.

1. Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin Yapısı

II. Dünya Savaşı sonrası galip devletlerin kurmuş olduğu Nürnberg ve Tokyo Uluslararası Askeri Ceza Mahkemeleri, yine Yugoslavya ve Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemeleri insanlık dışı ağır suçların faillerinin yargılanabilmesi bakımından uluslararası hukuk alanında önemli bir örnek teşkil etmiştir. Birleşmiş Milletler tarafından kurulan geçici (*ad hoc*) nitelikteki bu mahkemeler üst düzey devlet yöneticisi kimselerin uluslararası suçlardan kaynaklı bireysel cezai sorumluluğunu konu etmesi bakımından değerlidir. Ancak birçok yönden de eleştirilere maruz kalmıştır.

Eleştirilerden ilki mahkemelerin tabii hakim ilkesine aykırı işlemiş olmasıdır. Bir uyumsuzluğın taşınacağı mahkemenin o uyumsuzluk doğmadan önce yürürlükteki kanunlar aracılığıyla görevlendirilmesi, yetki ve işleyişinin belirlenmesi tabii hakim ilkesinin gereğidir. Ancak bu mahkemeler suçun işlenmesinin ardından duruma özel olarak kurulmuş mahkemelerdir. İkinci olarak “kanunsuz suç ve ceza olmaz” ilkesine aykırılık tespit edilmiştir. Bu mahkemelerde kişiler savaş suçları, insanlığa karşı suçlar ve barışa karşı suçlar gibi ciddi eylemlerden ötürü yargılamaya tabi olmuştur. Bu eylemleri suç olarak düzenleyen Statüler suç eyleminin işlenmesinin ardından düzenlenmiştir. Dolayısıyla daha önceden açıkça yasalarda düzenlenmemiş olan fiillerden ötürü geriye doğru işleyen cezalar ihdas edilmesi

“kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi”ne aykırıdır. Aynı zamanda ceza hukukunun hakim ilkelerinden “ceza kanunlarının geriye yürümezliği ilkesi” de ihlal edilmiştir. “Galiplerin adaleti”(Zolo, 2020) kavramı ile de niteliği açıklanan geçici mahkemelerin hakimleri de II. Dünya Savaşı’nın galip devletlerinin ataması ile görev almıştır.

Ad hoc nitelikli mahkemelere yöneltilen temel itirazlar dikkate alınarak bağımsız, daimi nitelikli bir uluslararası ceza mahkemesi kurulmasına karar verilmiştir. Yeni kurulacak bu mahkemenin statüsünün oluşturulmasında ve genel olarak uluslararası ceza hukukunun gelişimi konusunda Nüremberg yargılamaları sırasında ortaya çıkan ilkelerin kodifiye edilmesi ciddi katkı sağlamıştır (Poyraz & Önen, 2019). 15 Haziran 1998- 17 Temmuz 1998 tarihleri arasında gerçekleşen Roma Konferansı çalışmaları 120 ülkenin kabulü ile 17 Temmuz 1998’de Birleşmiş Milletler Uluslararası Ceza Mahkemesi Diplomatik Konferansında kabul edilmiştir. Hollanda’nın Lahey kentinde faaliyet gösteren Mahkeme’nin en önemli özelliklerinden birisi Birleşmiş Milletlerle organik bir bağının bulunmaması ve bağımsız bir uluslararası yargı kuruluşu olarak kurulmuş olmasıdır.

Uluslararası Ceza Mahkemesi uluslararası toplumu derinden etkileyen çok ciddi suçların cezasız kalmasını önlemek ve uluslararası ceza adaletin tecellisine katkıda bulunmak amacını taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda basit suçları değil, uluslararası toplumun tamamını ilgilendiren en ağır nitelikteki suçları yargılayacaktır.

Mahkemenin konu bakımından soykırım, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ve saldırı suçları çerçevesinde yargı yetkisi bulunmaktadır. Zaman bakımından yargı yetkisi 1 Temmuz 2002 tarihinden itibaren başlamaktadır. Kişi bakımından ilse devletlerin değil bireylerin cezai sorumluluğunu konu edinmektedir. Yer bakımından ise Roma Statüsü’ne taraf devletlerin ülkesinde, yahut taraf devlet vatandaşları tarafından işlenmiş suçlar yargı yetkisindedir.

Mahkemenin yargı yetkisini kullanabilmesi için mevcut ön koşullar Statü’nün 12. maddesinde ele alınmıştır. Buna göre Statü’ye taraf olan devlet konu bakımından soykırım, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ve saldırı suçları konusunda yargı yetkisini kabul etmiş olacaktır. Statü her halükarda yürürlüğe girdikten sonra işlenmiş olan suçlar bakımından uygulanabilir. Yargı yetkisinin kullanılmasının ön koşullarından bir diğeri “uyrukluk” ve “ülkesellik” prensibine uyulmasıdır. Yani ya taraf devletin toprakları üzerinde suç teşkil eden eylemlerin işlenmiş olmasından, ya da taraf devletin bir vatandaşının başka devlet topraklarında işlediği suçtan dolayı Mahkeme’nin yargı yetkisi söz konusu olacaktır.

2. Tamamlayıcılık İlkesi

Roma Statüsü hazırlık çalışmaları sırasında taraf devletler daimi nitelikli Mahkeme’nin yargı yetkisinin ulusal mahkemelerin cezai yargı yetkileri ile dengeli bir biçimde ortaya çıkması konusunda özel çaba harcamıştır. Zira cezai yargı yetkisi

egemen devletlerin münhasır yetkilerinden biridir. Dolayısıyla belli suçlar bakımından cezai yargılama yetkisinin bütünüyle bir uluslararası mahkemeye devredilmesi değil, ancak bazı şartlar altında ve sınırlı olarak yargı yetkisinin devrinin mümkün olması kararlaştırılmıştır.

Statü'nün Giriş bölümünün 6. paragrafına göre; uluslararası toplumun tamamını ilgilendiren ciddi suçlardan sorumlu olan kimselerin yargılması her devletin görevidir. Bu sebeple 10. paragrafta göre, kurulan Mahkeme devletlerin ulusal yargı yetkilerini tamamlayıcı nitelikte olacaktır. Yani aslında tamamlayıcılık ilkesi devletlerin egemenlik haklarının bir tezahürü ve korunması ilkesidir.

Tamamlayıcılık ilkesi, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisinin devletlerin sahip olduğu yargı yetkisini tamamlayıcı bir nitelikte olduğunu ifade etmektedir. Bir başka deyişle Mahkeme'nin konu bakımından yargı yetkisi kapsamına giren suçlarda suçların soruşturma ve kovuşturması yetkisi birincil olarak ulusal yargı mekanizmalarını aittir. Devlet bu suçlar hakkında cezai bir kovuşturma yürüttüğü sürece Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından Statü'nün 17/1 maddesi hükmünce bir cezai kovuşturma yapılamayacaktır. Statü'nün 17. maddesi tamamlayıcılık ilkesi çerçevesindeki kabul edilebilirlik şartlarını ele almaktadır. Yani, Mahkeme Statü'nün 17. maddesi 1. fıkrasındaki durumlarda bir davayı kabul edilmez bulacaktır.

Kabul edilebilirlik şartları uyarınca ilgili devletin, soruşturma veya kovuşturma yapma konusunda isteksiz davrandığı yahut yeterli olmadığı durumlar dışında yargı yetkisi kendisine ait olduğundan, dava konusu olayın soruşturulması ya da yargılanmasında Mahkeme'nin yetkisi yoktur. Devletin Roma Statüsü kapsamındaki bir uluslararası suçun konu olduğu olayı soruşturmasından sonra ilgili şahsın yargılanmasına gerek olmadığına karar vermesi durumunda da dava kabul edilemezdir. Üçüncü olarak şahsın şikayet konusu olaydan dolayı daha önce yargılanmış olması ve son olarak, dava konusunun Mahkeme tarafından bir işlem gerektirecek derecede vahim bulunmaması kabul edilmezlik gerekçesidir.

Nerdeyse tüm kabul edilebilirlik şartları bakımından değerlendirmeye tabi olan "isteksizlik" ve "yetersizlik" kavramları Statü'nün ilgili maddesinde (17/2 ve 17/3) açıklanmaya çalışılmıştır. Daha önce kullanılmış yahut halen kullanılmakta olan ulusal yargılama usullerinin veya verilmiş olan kararın, faili Mahkeme'nin yargı yetkisinde bulunan suçlardan kaynaklanan cezai sorumluluğundan korumak amacıyla kullanılmış olduğunun tespiti isteksizlik alametlerinden biri olarak düzenlenmiştir (md. 17/2(a)). İkinci alamet olarak yargılama sürecinde kişinin adaletin önüne getirilmesi maksadıyla bağdaşmayacak biçimde yaşanan gecikmelerin olması sayılmıştır (md. 17/2(b)). Son olarak ise yargılama usullerinin bağımsız ve tarafsız bir biçimde yürütülmemiş olması ve yine kişinin yargı önüne çıkarılması maksadına aykırılık teşkil etmesi durumunda isteksizlik olduğuna hükmedilebilir (17/2(c)). Yetersizlik ise failin yargılanacağı devletin ulusal yargı sisteminin kısmen veya tamamen çökmüş olması ya da işlemez halde olmasına bağlı olarak yasal işlemlerin yürütülmesinin mümkün olmadığı durumları ifade eder.

Tamamlayıcılık ilkesi kapsamında kabul edilebilirlik şartları Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından incelenerek karara ulaştırılmaktadır. Yani bir bakıma Mahkeme, söz konusu devletin maddi ve usul hukuku da dahil olmak üzere tüm hukuk sistemini gözden geçirmektedir (Yang, 2005). Ancak bu incelemelerin tamamını, ön kabul şartlarında saymış olduğumuz bir devletin Statü’ye taraf olması gerekliliği, “ülkesellik” ve “uyrukluk” şartlarını ve hatta kanaatimizce tamamlayıcılık ilkesinin ulusal devletlere tanıdığı birincil yargı yetkisini aşabilmenin bir yolu mevcuttur: Statü’nün 13/b maddesi dayanağı ile Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin bir durumu Mahkeme’ye sevk etmesi...

3. Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin Tetiklenme Mekanizmaları

Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin yargı yetkisini harekete geçirme yolları Roma Statüsü hazırlık çalışmaları sırasında önemli tartışmalara konu olmuştur (Nsereko, 2004). Taraf devletlerin sevk yolu dışında gerek savcının yetkileri, gerekse Güvenlik Konseyi’ne verilen yetki çeşitli itirazlarla karşılaşmıştır. Nihai olarak Mahkeme’nin yargı yetkisi, savcının kendiliğinden (proprio motu) soruşturma başlatması, taraf devletlerin ve Güvenlik Konseyi’nin sevk ile başlatılacaktır.

3.1. Taraf Devletin Sevki

Roma Statüsü 13/a hükmü uyarınca bir taraf devlet Mahkeme’nin yargı yetkisine giren suçlardan bir ya da birkaçının işlendiği görüldüğü durumlarda Savcı’ya başvurarak yargı yetkisinin kullanılmasını talep edebilecektir. Devlet sevk ettiği durumu elindeki delillerle destekleyerek Savcı’nın ve daha sonraki aşamada Ön Yargılama Dairesi’nin yapacağı değerlendirmelere katkıda bulunacaktır.

Savcı’nın kendisine ulaşan durumla ilgili yaptığı ön inceleme neticesinde bir soruşturma açmaya yer olmadığına dair karar vermesi durumunda başvuruda bulunan taraf devlet karar hakkında Ön Yargılama Dairesi’ne itiraz edebilir. Yargılama Dairesi’nin kararı için de Temyiz Dairesi’ne itiraz yolu açıktır.

3.2. Savcının Kendiliğinden Soruşturma Başlatması

Roma Statüsü’nün 15. maddesine göre Savcı Mahkeme’nin yargı yetkisine giren suçlardan re’sen soruşturma başlatma yetkisine sahiptir. Savcı kendisine gelen bilgilerin ciddiliğini araştırmakla yükümlüdür. Ele aldığı duruma ilişkin güvenilir kaynak ve bilgilere ulaşmak üzere devletler, Birleşmiş Milletler organları ve diğer örgütlerden destek talebinde bulunabilir.

Araştırmaların neticesinde elindeki verilerin soruşturmanın derinleştirilmesi-ne elverişli makul gerekçeler olduğuna dair kanaati oluşan Savcı bunları Ön Yargılama Dairesi’ne sunarak soruşturma yetkisi talep edecektir. Daire soruşturmanın sürdürülmesi için makul nedenler bulunduğuna ve davanın mahkemenin yetki alanında bulunduğuna kanaat getirirse yetki talebine olumlu cevap verecektir. Bu yetki “davanın kabul edilebilirliği ve yargı yetkisi konularında Mahkeme’nin

sonraki tepkilerine bakılmaksızın soruşturmayı başlatma yetkisi”ni kapsamaktadır (md. 15/4). Eğer Daire soruşturma iznine olumsuz yanıt verirse bu durumda Savcı yeni elde ettiği delil ve gerekçelerle yeniden soruşturma talebinde bulunabilecektir.

Savcının resen soruşturma başlatması için bir soruşturma iznine tabi olması Roma Konferansı’nda savcı yetkilerinin tartışmalı olmuş olmasından kaynaklanmaktadır. Uluslararası Hukuk Komisyonu’nun hazırladığı taslakta Mahkeme’nin yalnızca taraf devletler ve Güvenlik Konseyi’nin sevkî ile tetiklenmesi temel alınmışken, Savcı’nın bağımsız yetkilerle donatılmasının kötüye kullanılması ihtimali, siyasi amaçların etkisinde kalabileceği ve devletlerin egemenliğine müdahale teşkil edebileceği yönü dile getirilmiş ve desteklenmemiştir (Verhoeven vd., 2008, s.278). Ön Yargılama Dairesi’nden soruşturma izni alma gerekliliği Savcı’ya verilen yetki ile bu tedirginliklerin dengelenmesi çabasının bir neticesi olarak okunabilir.

3.3. Güvenlik Konseyi’nin Sevki

Roma Statüsü 13/b maddesi bir “durumun” Güvenlik Konseyi tarafından alınan kararla Mahkemeye sevk edilebilme yetkisine ilişkindir. Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin konu bakımından yargı yetkisine giren uluslararası suçlardan bir ya da birden fazlasının işlenmiş olduğunu gördüğünde Mahkeme Savcısı’na durumu bildirebilir. Ortaya çıkan şartlara göre Güvenlik Konseyi tarafından tespit edilen eylemlerin Konsey’i Birleşmiş Milletler Andlaşması VII. Bölümü’ne uygun olarak hareket etmeye yöneltmiş olması gerekmektedir. Ayrıca bu eylemlerin aynı zamanda Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin yargı yetkisine giren suçları teşkil etmesi gerekmektedir.

Güvenlik Konseyi’nin bir durumu Mahkeme’ye sevk edebilmesi için 5 daimi üyesinden herhangi birinin olumsuz oyu bulunmaksızın, 15 üyesinden 9’unun olumlu oyu gerekmektedir. Sevk kararı bağlamında altı çizilmesi gereken önemli temel ayrıntılardan biri Güvenlik Konseyi’nin Savcı’ya yalnızca bir “durum”u iletebilme yetkisinin bulunduğuudur. Yani bir başka deyişle, suçun niteliğine ilişkin tanımlama, failin belirlenmesi, hukuki gerekliliklerin incelenmesi gibi belirlemeler Mahkeme’ye aittir.

Birleşmiş Milletler Andlaşması’nın VII. Bölümü’ne göre hareketin temeli Andlaşma’nın 39. Maddesi gereği ve 41 ve 42. maddeler uyarınca önlem alınmasıdır. Yani Konsey’i temel görev ve yetkisi olan “*barışın tehdit edildiği, bozulduğu ya da bir saldırı eyleminin olduğunun saptanması*” halinde yükümlü ve yetkili hale getirmektedir. Aslında Mahkeme’nin yargı yetkisine giren suçlar insanlığa karşı işlenen zalimce suçlar olduğundan bir bakıma suç fiillerinin işlendiği hemen her durumda barış ve güvenliği tehdit altında olacağını düşünmek tamamen haksız olmayacaktır. Ancak uygulamada bugüne dek yalnızca iki sevk örneğiyle karşılaşmaktayız. Konsey’in sevk kararı ile başlayan ve halen süreçleri devam eden iki yargılamanın ilki Sudan, ikincisi ise Libya durumudur.

Yukarıdaki şartları taşıyan sevk kararlarında suçun taraf bir devletin ülkesinde işlenmesi koşulu olan “ülkesellik prensibi” ve suçun taraf devletin vatandaşı tarafından işlenmesi koşulunu ifade eden “şahsılık prensibi” ön koşulları aranmamaktadır.

3.1.1. Sudan Örneği

31 Mart 2005 tarihli ve 1593 sayılı Güvenlik Konseyi kararında Darfur’da yaşanan durum Andlaşma’nın VII. Bölümü uyarınca uluslararası barış ve güvenliğe tehdit oluşturduğu tespitiyle Mahkeme’ye sevk edilmiştir. Sudan Roma Statüsü’ne taraf bir devlet değildir. Ancak Konsey sevki söz konusu olduğunda devletin taraf olması şartı aranmadığından Darfur’da ya da Sudan vatandaşları tarafından gerçekleştirilen suçlar bakımından Mahkeme’nin yargı yetkisi söz konusudur. Zaman bakımından ise Mahkeme’nin yetkisinin başladığı 1 Temmuz 2002 tarihinden itibaren yetki mevcuttur.

Darfur soruşturmalarının odak noktası soykırım, savaş suçları ve insanlığa karşı suçlardır. Failler ise Darfur’daki çatışmaların tüm taraflarının incelenmesi ile ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda Sudan Hükümeti yetkilileri, Cancavid Milisleri yetkilileri ve Direniş Cephesi yetkilileri tespit edilmiştir. En çarpıcı isim ise o dönemde Sudan Devlet Başkanı olarak görevine devam eden Ömer El-Beşir’dir.

Hakkında Mahkeme tarafından tutuklama kararı çıkarılan El-Beşir 2019 yılında gerçekleşen askeri darbe ile tutuklanarak Darfur’da bir cezaevine gönderilmiştir. Uluslararası Ceza Mahkemesi sanıkların yokluğunda yargılama yapamadığından bu konuda Sudan devletinden iş birliği istemekte, ancak teslim taleplerine karşılık bulamamaktadır. Mahkeme Savcısı her yıl Güvenlik Konseyi’ne sunduğu raporunda iş birliği eksikliği nedeniyle Mahkeme’nin işlevini yerine getiremediğini belirtmektedir.

Sudan eski devlet başkanı ile ilgili olarak Mahkeme’nin Sudan ulusal yargısının yetersizliği ya da isteksizliği konusundaki değerlendirmesinin ve Beşir’in Mahkeme’ye tesliminin Sudan halkının kendi adaletine olan inancını zedeleyeceği ileri sürülmektedir (Archibong & Lloyd, 2021, s.4). Zaten böyle bir değerlendirmenin ne derece isabetli olacağına ilişkin olarak Fouladvand Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin Kantçı evrensel adalet fikrinden etkilenen bir normatif temeli olduğunu, bu sebeple tamamlayıcılık ilkesinin İslam hukuku gibi diğer küresel adalet sistemlerinden biriyle karşılaştığında çatıştığını değerlendirmiştir (Fouladvand, 2014, s.1028).

3.1.2. Libya Örneği

Şubat 2011’de Libya’nın başta Bingazi, Trablus, Misrata, Sirte olmak üzere çeşitli şehirlerinde Muammer Kaddafi yönetiminin protesto edilmesiyle başlayan gösteriler kısa sürede bir şiddet sarmalına dönüşerek karşılıklı çatışma halini almıştır. Bir taraftan barışçı protestocuların Kaddafi rejimi tarafından hedef alındığı, diğer taraftan ise ilk günden itibaren protestocuların da silahlı olduğu ifade

edilmektedir (Kuperman, 2013, s.193). Ancak Konsey kararı hükümet yetkilileri tarafından göstericilerin bastırılması maksadıyla sivil halka yönelmiş olan yaygın ve sistematik saldırıların insanlığa karşı suç teşkil edebileceğini belirterek hükümet yetkilileri bakımından duruma dikkat çekmiş ve bir dizi de tedbirler içermiştir.

Sudan'dan sonra taraf olmayan bir devletin Mahkeme'nin yargı yetkisine konu olduğu ikinci örnek Libya olmuştur. Libya'da yaşanan çatışmalar 15 Şubat 2011 tarihinden itibaren başlayan olaylarla sınırlı olarak, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1970 sayılı kararı ile Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne sevk edilmiştir. Mart ayında hızla açılan soruşturma ile Libya Devlet Başkanı Muammer Muhammed Ebu Minyar Kaddafi hakkında tutuklama kararı verilmiştir. Kaddafi'nin ölümü ile dava düşmüştür. Hakkında tutuklama kararı verilen bir diğer kişi Muammer Kaddafi'nin oğlu Seyfülislam Kaddafi'dir. Oğul Kaddafi hakkında verilen tutuklama kararı hakkında Libya devleti tarafından ulusal mahkemelerin birincil yetkisi olduğu, bu sebeple davanın Mahkemece kabul edilemez olduğu itirazı yapılmıştır. Ancak itiraz Temyiz Dairesi tarafından reddedilmiş ve teslim edilmesi talep edilmiştir (*Summary of the Decision on the Admissibility of the Case against Mr Gaddafi*, 2014).

Güvenlik Konseyi'nin askeri müdahale kararı ve NATO desteğiyle Mahkeme sürecinin de önceki örneklere kıyasla beklenmedik bir hızla ilerlemesi ve Kaddafi hakkında verilen tutuklama kararı devletin egemenlik hakları ve iç işlerine müdahale bakımından ciddi eleştirilerle karşılaşmıştır. Stahn tutuklama emirlerinin olası bir siyasi çözüm ve müzakere ihtimallerini ortadan kaldırdığını ve rejimin çöküşünü hızlandırdığını söylemiştir (Stahn, 2012, s.331).

4. Güvenlik Konseyi Kararlarının Birleşmiş Milletler Andlaşması ve Roma Statüsü Bakımından Değerlendirilmesi

Roma Statüsü'ne taraf olmayan devletler Güvenlik Konseyi tarafından alınan sevk kararı sebebiyle Mahkeme'de yargılanma neticesine hangi hukuki gerekçelerle uyumludur ya da uymayabilir? Bu sorunun cevabı tamamlayıcılık ilkesi bağlamında devletlerin birincil yargı yetkisini aşıp, egemen alanlarına müdahaleyi mümkün kılan kararların hukuki meşruiyetlerini cevaplamak istemektedir.

Birleşmiş Milletler Andlaşması giriş metninde “büyük uluslarla küçük ulusların hak eşitliğine olan inanç” ilan edilmektedir. Tüm devletlerin egemen eşitliğine yapılan bu vurgu Andlaşma'nın 2/4. maddesinde “bir başka devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığına” karşı bir güç kullanmama yükümlülüğünü de beraberinde getirmiştir. Aynı maddenin 7. fıkrasında ise herhangi bir devletin kendi iç yetki alanına giren konulara müdahale yetkisinin olamayacağı ve bu türden konularda bir çözüme bağlamaya da zorlanamayacağı açıkça ifade edilmiştir. Bu kapsamda devletlerin egemen eşitlik ve kuvvet kullanmama prensipleri gereğince birbirlerinin iç ve dış işlerine müdahalede bulunmama yükümlülükleri bulunmaktadır. Özellikle Birleşmiş Milletler'in kuruluşundan

sonra kuvvet kullanma yoluyla müdahalelerin sayısının arttığı görülmektedir (Keskin, 1998, s.249).

Güvenlik Konseyi ise Birleşmiş Milletler Andlaşması uyarınca uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması ve korunması sorumluluğunun verildiği Birleşmiş Milletler organıdır. Sorumluluğu kapsamında barışa yönelik bir tehdit veya saldırı eyleminin varlığını tespit edecek, sorunun çözülmesi ve barış ve güvenliğin yeniden tesisi için gerekli yaptırımların ne olduğuna karar verecek yegane mercidir. Birleşmiş Milletler Andlaşması 25. maddesi üye devletlerin “*Güvenlik Konseyi’nin kararlarını kabul etme ve uygulama konusunda görüş birliğine vardığını*” hüküm altına almıştır. Öncelikle altını çizmek gerekir ki, Güvenlik Konseyi’nin kararları üye devletleri bağlayıcı iken Uluslararası Ceza Mahkemesi gibi bağımsız uluslararası kuruluşlar bakımından otomatik olarak bir bağlayıcılığı yoktur.

Andlaşma’nın 103. maddesi de “*üye devletlerin Andlaşmadan doğan yükümlülükleri ile başka herhangi bir uluslararası anlaşmadan doğan yükümlülüklerinin çatışması durumunda Andlaşmadan doğan yükümlülüklerin üstün geleceği*” ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu hükümden Güvenlik Konseyi kararlarına öncelik tanınacağı sonucu çıkarılabilecektir. Ancak bu sonucun kabulüyle Konsey kararlarının her türlü ilke ve kuralların üstünde olacağı anlaşılmamalıdır. Uluslararası hukukun emredici normları ile Güvenlik Konseyi’nin barış ve güvenliğin sağlanması bakımından aldığı kararlar çatıştığında, kanaatimizce içlerinden birinin mutlak olarak kabulü diğerinin reddi yerine, her ikisinin de özüne zarar vermeyecek bir yorum ortaya konulmalıdır. Nitekim devlet egemenliği de bizzat Birleşmiş Milletler Andlaşması’nda korunmaktadır. Andlaşma’nın 2/7 hükmü Andlaşma’nın hiçbir hükmünün devletlerin kendi iç yetki alanlarındaki konulara müdahale yetkisini Birleşmiş Milletler ve diğer ülkelere vermediğini, bu türden konuların Andlaşma uyarınca çözüme bağlanmaya zorlanamayacağını ifade eder. Maddenin devamında VII. Bölüm’e dayanan zorlayıcı önlemlerin uygulanması istisna bırakılmıştır. Tek bir maddede kurulan denge bu iki hükmün de gözetilmesi ve nihayetinde tüm eylemlerin temel amaç olan barış ve güvenliğin sağlanmasına ve cezasızlığın önlenmesine katkıda bulunulması maksadına hizmet etmesi beklentisini doğurmaktadır.

Öte yandan Güvenlik Konseyi’nin karar alarak Mahkeme’ye bir durumu sevk etme yetkisinin hukuki dayanağı Roma Statüsü’nün 13/b maddesidir. Belirttiğimiz üzere tamamlayıcılık ilkesi gereğince ulusal mahkemeler birincil yargı yetkisine sahiptir. Bu hükümler ise elbette yalnızca taraf olan devletler için geçerlidir. Ayrıca sanıklar ve devlet kabul edilebilirlik kararına itiraz hakkına sahiptir (md.19/a-c). Sanık kabul edilebilirlik itirazı yaparken karşısında Birleşmiş Milletler kararı ile bağlı devletler olduğundan etkisi sınırlı kalabilecektir. Çünkü Konsey VII. Bölüm’e dayanarak bağlayıcı bir kararla devletleri Mahkeme’nin yargı yetkisini ve kabul edilebilirliğini kabul etmeye zorlayabilecek, hatta Mahkeme’ye öncelik vermek için ulusal işlemlerini sona erdirmelerini talep edebilecektir. (Fransson, 2004, s.53)

Kısaca ele aldığımız konunun özeti aslında şöyledir; Konsey VII. Bölüm'e göre aldığı kararı ile önce taraf olmayan bir devleti alıp Statü'ye tarafmış gibi yükümlü kılmaktadır. Sonra da Statü'nün temel taşı olan tamamlayıcılık ilkesini de Mahkeme'ye aşırtıp muhakeme yapmaya yönlendirmektedir. Aslında tamamlayıcılık ilkesinin Konsey'in sevki söz konusu olduğu durumda incelenmeyeceğine dair bir düzenleme Statü'de yokken ve hatta Statü'nün 19. Maddesine göre itiraz yolları mevcutken, pratikte karşılaştığımız sonuçların özeti kanaatimizce bu şekildedir.

5. Konsey'in Mahkemeye Sevk Kararı ile Tamamlayıcılık İlkesinin Aşılması ve Sonuçları

Cezai yargılama yetkisi devletlerin egemenlik haklarının bir parçasıdır. İçeride “en üstün”, “mutlak”, “sınırsız”, “tek”, “bölünmez” ve “devredilemez” güç olduğunu gösteren iç egemenlik anlayışı (Arslanel & Eryücel, 2013, s.26) uyarınca devlet hukuk düzeni kurarak vatandaşlarına kabul ettirir. Ancak gelişen “global bağımlılık” egemenliğin mutlaklığı anlayışını aşındırmıştır (Erdal, 2010, s.127). Devletler iş birliği içerisinde olma ihtiyacı ile gelişen uluslararası örgütler lehine birtakım egemenlik yetkilerinden devretmektedirler. Devletin kendi vatandaşını yalnızca kendi yargı makamlarının yargılayacağı kuralı da uluslararası toplumun en hassas olduğu en ciddi suçlar bakımından kısmen esnetilmiştir. Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisi Statüsüne, evrensel yargı yetkisine ve Birleşmiş Milletler Andlaşmasına dayandırılmaktadır. Son derece meşru ve olumlu olan bu gelişmeler egemen devletlerin iradeleri dışında egemenlik haklarına müdahalede bulunulduğu durumda meşruiyetinin sorgulandığı bir noktaya taşınmaktadır. Özellikle Güvenlik Konseyi sevki ile devletin tarafı olmadığı bir anlaşma ile bağlı hale getirilmesi bu bakımdan tartışmalıdır. Bunda Güvenlik Konseyi'nin politik yapısı da etkilidir. Güvenlik Konseyi'nin politik yapısı ve veto yetkisinin bir politika kabul ettirme aracı olarak beş daimi ülke tarafından kullanılabilmesi Konsey'in meşruiyetine gölge düşürdüğünden, aynı eleştirinin sevk yoluyla Mahkeme'ye de sirayet etmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Viyana Sözleşmesi 34. maddesi ve “pacta tertius nec nocent nec prosunt” ilkesi gereği uluslararası anlaşmalar sadece imzalayan tarafları bağlar ve üçüncü kişiler için hak ve yükümlülük doğurmaz. Birleşmiş Milletlere taraf olan ancak Roma Statüsünü imzalamamış olan devletlerin Güvenlik Konseyi eliyle Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisine tabi edilmesi devletlerin ulusal yargılarının birincil olduğu ilkesinin bir ihlali anlamına gelmektedir.

Savcı Mahkeme'ye sevk edilen bir durumla ilgili Mahkeme'nin yargı yetkisini kullanıp kullanmayacağını belirlemenin yani bir soruşturma başlatmanın ilk kapısıdır. Hatta Güvenlik Konseyi sevki özelinde de yargıçların kararlarından daha önce, hem hukuki hem de politik sorularla en yoğun biçimde

muhatap olan bir ilk filtre görevi gördüğünü söylemek mümkündür. Dolayısıyla tartışmaya konu tamamlayıcılık soruları da ilk ve en yoğun olarak Savcı yetkileri aşamasında ortaya çıkmaktadır. Savcı'nın bir ön inceleme yetkisinin Güvenlik Konseyi sevkinden nasıl etkilenebileceğini ve tamamlayıcılık ilkesinin gerekliliklerini nasıl aştığını izah edebilmek için öncelikle bir ön incelemenin hangi aşamalardan oluştuğunu ifade etmeliyiz.

Uluslararası Ceza Mahkemesi Politika Belgesi (*Policy Paper on Preliminary Examinations*, 2013) Roma Statüsü 53. maddesine göre bir ön inceleminin dört aşamadan oluştuğunu söylemektedir. İlki Mahkemeye ulaşan bilgilerin savcı tarafından ciddiliğinin analiz edilmesi ve açıkça yargı yetkisi dışında kalan durumların filtrelenmesidir. İkinci aşama Savcının yasal değerlendirme neticesinde Mahkeme'nin ele alınan durum bakımından yargı yetkisine sahip olup olmadığını ve potansiyel davaları tespit etmesidir. Bir sonraki aşama tespit edilen potansiyel davaların kabul edilebilirlik bağlamında incelenmesidir. Son olarak ise “adaletin tecellisine hizmet” incelenir.

Aynı süreci Konsey sevki bakımından değerlendirecek olursak; barış ve güvenliğin sağlanması konusunda en üst düzey merci olan Konsey'in VII. Bölüm'e dayanarak gönderdiği bir durumun ciddiliği hakkında Savcı'nın elbette otomatik olarak bir kanaatinin oluşacağı yadsınamaz. Savcı'nın durumu yeterince ciddi bulmaması durumunda, Konsey ile Mahkeme arasında herhangi hiyerarşik bir düzen olmadığından Konsey'in emretme yetkisi olmayacaktır. Ancak bu durumda da Mahkeme Savcısı'nın uluslararası barış ve güvenlikten sorumlu olan Konsey'i çalışamaz kılmaya yönüyle bir krize sebep olması muhtemeldir. Durumu inceleyen Savcı'nın potansiyel davaları tespit ederek failleri ve fiilleri hukuken ortaya koyması ikinci aşamadır. Buraya kadar sevk özelinde diğer mekanizmalardan herhangi bir farklılık yokken, üçüncü aşamada kabul edilebilirlik incelemesi yapılacak olması Savcıyı sıkıştırabilecektir. Tamamlayıcılık ilkesi, ulusal mahkemelerinin isteksizlik ve yetersizlik değerlendirmeleri sevk durumunda da yapılacaktır. Son olarak ilk üç şartı sağlayan durumun yine de adaletin tecellisine hizmet etmediğini değerlendirirse savcı soruşturmanın gerekli olmadığına karar verebilir.

Yukarıdaki incelemeden görüldüğü üzere taraf olmayan devletlerin sevk ile yargılanması durumunda da ön inceleme aşamalarının tamamı ve tamamlayıcılık ilkesi uygulanabilir görünmektedir. Yani Savcının sevk özelinde tamamlayıcılık şartlarını incelemeyeceğine dair bir Statü hükmü bulunmamaktadır. Hatta tamamlayıcılık ilkesi Mahkeme'nin yargı yetkisini kullanmasında en önemli şartlardandır. Yargı yetkisine giren bir suç ülkesellik ve uyrukluks şartlarını taşısa dahi Savcı Statünün 17. maddesi kapsamında tamamlayıcılık ilkesi ve kabul edilebilirlik kurallarını uygulamak durumundadır. Ancak teoriye ortaya çıkan bu sonuç uygulamaya ne kadar yansıyabilecektir?

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi barış ve güvenliğin korunması konusunda en üst yetkili uluslararası örgüttür ve uluslararası düzende en güçlü devletler olarak tanımlayabileceğimiz başlıca daimi üyelerden oluşmaktadır. Uluslararası barış ve güvenliğin tesisi söz konusu olduğunda örgütler her ne kadar güçlü olsa da bu güçlerini devletlerin destek ve iş birliğinden aldıkları aşıkardır. Dolayısıyla uluslararası sorumluluğa sahip bir mahkemenin güçlü devletler ve örgütlerden tamamen bağımsız kararlar alabilmesinin çok mümkün olamayacağı kabul edilebilir. Ancak bu kabulün mümkün olduğunda sınırlı tutulması elzemdir. Bağımsızlığı zedeleyecek muhtemel ve kaçınılmaz etkilerin Güvenlik Konseyi'ne verilen özel bir yetki ile daha da güçlendirilmesi, Uluslararası Ceza Mahkemesi gibi bağımsızlığı en temel yapıtaşlarından olan bir mahkemenin ciddi meşruiyet krizleri ile karşılaşmasına sebep olabilecektir.

Devletlerin ulusal egemenliğinin bir gereği olarak devletin iç işlerine müdahale edilmemesi kuralı evrensel kabulü haiz bir ilkedir. Tüm uluslararası antlaşmaların yorumlanmasında bu ilkeye azami ölçüde zarar getirmemek ve egemen devlet iradelerine ağırlık vermek gerekmektedir. Sevk kararı ile taraf olmadığı bir Mahkeme'nin Savcısı devletin egemenlik alanına rızası olmaksızın girerek soruştırma yrtebilecektir. Bu durumun iç işlerine müdahale yasağının ihlali olarak değerlendirilmesi mümkündür. Bunun da ötesinde aslında Savcının ve dolayısıyla Mahkemenin işleyişi zor duruma sokulmaktadır. Zira iş birliğini kendi rızasıyla kabul etmeyen devletin topraklarında işlenen suçlarla alakalı delillerin karartılmasına engel olmak, delillere ulaşmak ve nihai olarak bunları sağlıklı bir Şekilde Mahkeme'ye iletmek son derece zordur. Benzer analizler birtakım yazarlarda Mahkeme'nin temel ilkesi olan tamamlayıcılığın aşılması ve bağımsızlığının zarara uğratılması tedirginliğini uyandırmıştır. Netice olarak Statü'nn 17. maddesindeki tamamlayıcılık özelliğinin Konsey sevkleri söz konusu olduğunda aşıldığı kanaati hasıl olmuştur (El Zeidy, 2001, s.957).

Sonuç

Güvenlik Konseyi'nin sevki durumunda tamamlayıcılık ilkesinin uygulanmasının sınırları ile alakalı Statü'de açık bir ifade bulunmaması, ilkenin yorumlanmasında Mahkeme'ye ve Savcı'ya bir takdir yetkisi bıraktığı Şeklinde yorumlanabilir. Her ne kadar Konsey sevkleri bağlamında özel bir hukuki muamele beklenmiyor olsa da, bu takdir yetkisi bir tarafta uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması isteği diğer tarafta egemen devletlerin egemenlik haklarına hukuksuz müdahalede bulunma tehlikesi arasında son derece hassas ve zor iki hususu terazide dengelemeyi gerektirmektedir. Bu denge Savcı'nın rolünü ve öneminin arttırmaktadır.

Savcı kendisine sevk edilen durum hakkında yaptığı inceleme neticesinde dava veya konu olabilecek konuları filtreleyerek Mahkeme’den önce tamamlayıcılık ilkesini dikkate alan mercidir. Dolayısıyla da en ciddi suçları seçip Mahkeme önüne taşımak ve devletlerin birincil yargı yetkileri konusunda dikkatli bir yaklaşım benimsemekle Savcı Konsey kararları hakkında da kritik bir eleme yapabilecektir. Böylece Konsey’in politik nitelikli kararını hukuki bir zemine çekmesi mümkün hale gelir.

Ancak uluslararası toplumun son derece güçlü ve etkili bir aktörü olan Güvenlik Konseyi’nin ilgili devletin ulusal mahkemelerinin bir soruşturma veya kovuşturma yürütüyor olması halinde dahi ele aldığı durumu Mahkeme’ye sevk edebilmesi *de facto* olarak bir “yetersizlik” ya da “isteksizlik” kararı da verdiğine işaret edebilecektir. Daimi üyelerin kararın alınmasındaki siyasi etki ve baskı gücü göz önüne alındığında kararın alınması da, Savcı’nın otomatik olarak tamamlayıcılık kabulü de sürpriz olmayacaktır. Statü’ye taraf olmayan devlet vatandaşının yargılanması konusunda bir kabul edilebilirlik itirazında bulunsa dahi Güvenlik Konseyi’nin VII. Bölüm kapsamında aldığı kararın bağlayıcılığı itirazın etkisini baltalayabilir. Elbette Mahkeme’nin kabul edilebilirlik bakımından yapılan itirazı yerinde bulması da mümkündür. Ancak böyle bir kararı alması için de ikna edici ve sağlam dayanaklarının olması beklenir. Zira aksi durumda faillerin hiç yargılanmaması söz konusu olabileceğinden en temel amaç olan cezasızlığın önlenmesi maksadı akamete uğrayacaktır.

Neticede Güvenlik Konseyi’nin uluslararası toplum bakımından sahip olduğu gücü ile Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin bağımsızlığını koruması gereken bir uluslararası mahkeme olması göz önünde bulundurulduğunda, devletlerin egemen haklarının mümkün olabilen en az ölçüde müdahaleye konu olmasında tamamlayıcılık ilkesi dikkate değer bir denge unsuru ve vazgeçilmez temel bir ilkedir. Aksi halde sevk yoluyla Mahkeme’nin bağımsızlığına, devletlerin egemen haklarına, mağdur ve sanık haklarına riayet edilmesine yönelmiş bir olumsuz etkiden söz etmek kaçınılmazdır.

Referanslar

- Acer, Y., & Kaya, İ. (2019). *Uluslararası Hukuk* (10. bs). Seçkin.
- Archibong, J. E., & Lloyd, C. J. (2021). Long Road To Justice: Omar Al-Bashir And The Issue Of Heinous Crimes In Darfur. *Journal of Organizational Culture, Communications and Conflict*, 2(25), ss.1-10.
- Arslanel, M. N., & Eryücel, E. (2013). Küreselleşme Sürecinde Egemenlik Kavramının Dönüşümü / The Transformation of the Concept of Sovereignty in the Process of Globalization. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), Art. 1. ss.23-36.
- Bozkurt, E., Kütükçü, M. A., & Poyraz, Y. (2009). *Devletler Hukuku*. Yetkin Yayınları.
- El Zeidy, M. M. (2001). The Principle Of Complementarity: A New Machinery To Implement International Criminal Law. *Mich. J. Int’l L.*, 23(4), ss.869-975.

- Erdal, S. (2010). *Uluslararası Ceza Mahkemesinin Ulus-Devlet Egemenliğine Etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fouladvand, S. (2014). Complementarity and Cultural Sensitivity: Decision-making by the International Criminal Court Prosecutor in the Darfur Situation. *International Criminal Law Review*, 14(6), ss.1028-1066.
- Fransson, C. (2004). *The principle of complementarity in the Rome Statute—Security Council Referrals-* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Lund Üniversitesi.
- Keskin, F. (1998). *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma: Savaş, Karışma ve Birleşmiş Milletler*. Mülkiyeliler Birliği.
- Kuperman, A. J. (2013). NATO's Intervention in Libya: A Humanitarian Success? İçinde A. Hehir & R. Murray (Ed.), *Libya, the Responsibility to Protect and the Future of Humanitarian Intervention*, Palgrave Macmillan UK. ss.191-221.
- Lentner, G. M. (2018). *The UN Security Council and the International Criminal Court: The referral mechanism in theory and practice*. Edward Elgar Publishing.
- Nsereko, D. D. N. (2004). Triggering the jurisdiction of the International Criminal Court. *African Human Rights Law Journal*, 4(2), ss.256-274.
- Policy Paper on Preliminary Examinations*. (2013). [Politika Belgesi]. Uluslararası Ceza Mahkemesi SAVcılık Bürosu. https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/iccdocs/otp/OTP-Policy_Paper_Preliminary_Examinations_2013-ENG.pdf
- Poyraz, Y., & Önen, Ö. V. (2019). Uluslararası Ceza Yargısının Gelişiminde Uluslararası Ceza Mahkemesinin Rolü. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, 1(1), ss.187-222.
- Security Council Resolution 1970 (2011)-UNSCR. (2011, şubat 26). [https://www.undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=S%2FRES%2F1970%2520\(2011\)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False](https://www.undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=S%2FRES%2F1970%2520(2011)&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False)
- Stahn, C. (2012). Libya, the International Criminal Court and complementarity: A test for 'shared responsibility'. *Journal of International Criminal Justice*, 10(2), ss.325-349.
- Summary of the Decision on the admissibility of the case against Mr Gaddafi*. (2014, Mayıs 21). International Criminal Court. <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/pr911/Summary-of-the-Decision-on-the-admissibility-of-the-case-against-Mr-Gaddafi.pdf>
- Tezcan, D., Erdem, M. R., & Önok, R. M. (2017). *Uluslararası Ceza Hukuku* (4. bs). Seçkin.
- Töngür, A. R. (2005). *Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kapsamı ve Yargılama Hukuku*. Seçkin Yayıncılık.
- United Nations Security Council Resolution 1593 (2005)*. (2005). <https://digitallibrary.un.org/record/544817#record-files-collapse-header>
- Verhoeven, S., Wouters, J., & Demeyere, B. (2008). The International Criminal Court's Office of the Prosecutor: Navigating between Independence and Accountability? *International Criminal Law Review*, 8(1-2), ss.273-317.
- Yang, L. (2005). On the Principle of Complementarity in the Rome Statute of the International Criminal Court. *Chinese Journal of International Law*, 4(1), ss.121-132.
- Zolo, D. (2020). *Victors' Justice: From Nuremberg to Baghdad*. Verso Books.

Derginin Amacı ve Kapsamı

Adli bilimler suçun aydınlatılması ve suçlunun belirlenmesi konularında yürütülen adli soruşturmalarda elde edilen delillerin incelenmesi ve değerlendirilmesi esasına dayanan multi-disipliner bir bilim dalıdır. Bu bilim dalının gelişebilmesi ve amacına uygun uygulanabilmesi için birlikte çalıştığı diğer alanlardaki bilimsel gelişme ve araştırmaları takip edebilmek oldukça önemlidir. Disiplinler arası esasa dayalı olarak adli bilimler; tıp, biyoloji, kimya, fizik, istatistik, psikoloji, sosyoloji, hukuk, antropoloji ve ekonomi gibi alanlar ve bu alanların alt dallarını da içeren bilimsel ve akademik çalışma alanına sahiptir. Dolayısıyla bu alandaki tüm gelişmeleri, doğru ve bilimsel kriterlere uygun şekilde çalışmak, bu çalışmalarını doğru kaynaklar aracılığıyla yayımlayabilmek çok önemlidir. Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisinin (ABSAD) birçok disiplini bir araya getirip araştırmacılara ve akademisyenlere sunabileceği ve bu alanda referans bir dergi özelliği kazanabileceği düşünülmektedir.

ABSAD amaç bakımından “Adli Bilimler” odaklı olup, ulusal ve uluslararası düzeyde Adli Bilimler ve ilişkili alt disiplinlere dair problemleri belli bir disiplin veya disiplinler arası açıdan ele alarak kuramsal ve uygulamalı özgün çalışmalar yayınlamayı kendisine ilke edinmiştir. Bu çerçevede hazırlanan tüm çalışmalara da açıktır.

Danışma kurulunda farklı ülkelerden yerli ve yabancı akademisyenlerin yer aldığı ABSAD Haziran ve Aralık aylarında olmak üzere, yılda iki kez Türkçe veya İngilizce olarak yayımlanır. Dergide yayımlanan yazıların daha önce hiçbir yayın organında yayımlanmamış olması gerekmektedir. Daha önce bilimsel bir toplantıda sunulmuş olan bildirimler, bu durumun belirtilmesi şartıyla kabul edilebilir.

İlk yayımlandığı tarihten itibaren asgari 25 yıl geçmiş olan; önem ve etki bakımından klasik metin olarak değerlendirilebilecek yazı ve çeviriler, *daha önce yayımlanmamış olma* kuralının istisnasını oluşturur. Bu tür metinlere daha önce yayımlanıp yayımlanmamış olmalarına bakılmaksızın dergide yer verilebilir.

Metin Yapısı ve Yazım Kuralları

ABSAD yazım dili Türkçe ve İngilizcedir. Türkçe makalelerin yazım ve noktalamasında ve kısaltmalarda Türk Dil Kurumu internet sitesindeki Güncel Sözlük ve Yazım Kuralları esas alınır. Gönderilen yazılar dil ve anlatım açısından bilimsel ölçülere uygun, açık ve anlaşılır olmalıdır.

Makaleler aşağıdaki kısımları içermelidir:

- Başlık: Türkçe ve İngilizce
- Özet: Türkçe ve İngilizce (her biri 200-300 kelime)

- Anahtar Kelimeler: Türkçe ve İngilizce (her biri 3-8 kelime)
- Metin: Giriş, bölüm başlıkları ve sonuç: Türkçe veya İngilizce
- Kaynakça

Metinlerde yukarıda sayılan tüm unsurlar, kaynakça hariç aşağıdaki şekilde olmalıdır:

- Adli bilimlerle ilişkili kimya, fizik, biyoloji, matematik, istatistik, mühendislik ile sağlık temel alanına giren tüm fen bilim dalları için 1500-5000 kelime arasında
- Adli bilimlerle ilişkili psikoloji, dilbilim, sosyoloji, hukuk gibi sosyal bilim dalları için 4000 ile 8000 kelime arasında olmalıdır.

Metin APA (6th ed.) formatına uygun olmalıdır. Yazar adı makale başlığının alt satırının sağ köşesine italik koyu, 11 punto olarak yazılmalı; yazarın unvanı, görev yeri ve elektronik posta adresi dipnotta (*) işareti ile 9 punto yazılarak belirtilmelidir.

Makale Gönderme ve Değerlendirme Süreçleri

Dergiye gönderilen makaleler derginin internet sayfasında yer alan Makale Yönetim Sistemi'ne (MYS) yüklenecektir. Yazılar, bilgisayar ortamında ve dizgi programlarında kullanılabilecek şekilde Word formatında gönderilmelidir.

Dergiye gönderilen makaleler editör ve/veya editörler tarafından öncelikle şekil incelemesinden geçirilir. Şekil şartlarını sağlamayan çalışmalar hakem değerlendirilmesine alınmamakta, yazar(lar)dan şekil şartlarını sağlamaları istenmektedir. Şekil şartlarına ilişkin doküman derginin internet sitesinden indirilebilir. Şekil şartlarını sağlayan makaleler ilgili alan editörleri tarafından incelenerek uygun bulunduğu takdirde hakem değerlendirme sürecine alınır. Dergiye yayımlanmak üzere yollanan makaleler, “kör hakem” yöntemiyle değerlendirilmektedir. Editör, editör yardımcısı veya alan editörleri tarafından makaleler, alanında uzman en az iki hakeme gönderilmektedir. İki hakemin görüş ayrılığı durumunda, üçüncü bir hakemin görüşüne başvurulmaktadır. Editörler hakemlerden gelen eleştiri ve önerileri kendi değerlendirmeleri ile birlikte yazar veya yazarlara iletmektedir. Değerlendirme sonuçları en fazla 90 gün içinde yazara bildirilir. Üçüncü bir hakeme gönderilen eserlerde bu süre 120 güne çıkabilmektedir. Düzeltme talep edilen eserler, editör tarafından yazara gönderilir ve düzeltme için yazara 30 güne kadar ek süre verilir. Hakemlerden gelen raporlar doğrultusunda, makalenin yayımlanmasına, yazardan hakem raporuna göre düzeltme istenmesine ya da yazının reddedilmesine karar verilmekte ve karar yazara iletilmektedir. Basımı uygun bulunan yazıların, yayımlanıp yayımlanmayacağına ya da derginin hangi sayısında yayımlanacağına editörler ve/veya yayın kurulu karar verir. Yazar, süreç konusunda Makale Yönetim Sistemi veya E-posta yoluyla bilgilendirilmektedir.

Makale değerlendirme süreç akışı şu şekildedir:

- Yazar tarafından makalenin Makale Yönetim Sistemine yüklenmesi.
- Editör incelemesi süreci (makalenin şekil yönünden incelenmesi). Editör veya editör yardımcıları gerek gördüklerinde yazarlardan makale yapısı veya formatında düzeltmeler talep edebilirler.
- Şekil incelemesinden geçen makaleler kör hakem değerlendirme sürecine alınır ve yazarlar süreç ile ilgili bilgilendirilirler.
- Makaleler çalışma konusunda uzman 2 hakeme gönderilir. İki hakem arasında görüş farklılıkları olduğu durumlarda makale 3. hakeme değerlendirme için gönderilir.
- Hakem değerlendirme sonuçları yazarlara bildirilir. Gerekli görüldüğü durumlarda yazarlardan düzeltme yapmaları talep edilir.
- Hakem görüşleri doğrultusunda yazarlar en son düzeltmelerini yapar ve makaleler kabul veya reddedilir.
- Yayınlanmasına karar verilen makalenin dizgi ve tasarımı yapılır.
- Dizgisi ve tasarımı yapılmış makalenin yazara son kontrol için gönderilir.
- Makalenin yayınlanması.

Etik Kurallar

Yayınlanmak üzere dergiye gönderilen çalışmalarda bilimsel atıf kurallarına azami özen gösterilmesi gerekmektedir. Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisinde yayımlanan yazıların fikri sorumluluğu yazarlara aittir. Dergiye gönderilen çalışmalarda, etik kurul kararı gerektiren klinik ve deneysel insan ve hayvanlar üzerindeki çalışmalar için ayrı ayrı etik kurul onayı alınmış olmalı, bu onay makalede belirtilmeli ve belgelendirilmelidir.

Gönderilen makalenin bir kısmı ya da tamamı başka bir yerde yayınlanmamış, yayınlanmak üzere başka bir yere yollanmamış olmalıdır. Tüm yazarlar ilgili makaleyi okumuş, onaylamış ve dergiye yayınlanmak üzere gönderildiğinden haberdar olmalıdır.

Makale yazar/lar tarafından yazılmış, özgün bir çalışma olması gerekmektedir. Dergiye gönderilen çeviri makale çalışmalarında orijinal makalenin yazarından ve yayıncı kuruluşundan izin alındığını gösteren belgenin sunulması gerekmektedir.

Yazar/lar makalenin telif hakkını, makalenin Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisinde yayınlanmasına karar verildiğinden itibaren dergiye devretmiş sayılır. Yazar/yazarlar derginin yazı işlerinden izin almadan makaleyi başka bir platformda (dergi, editoryal kitap, internet sitesi, blog vb.) yayınlamaz.

Yazar/lar bilimsel etiğin bütün unsurlarını yerine getirmek üzere makale ile birlikte **İntihal Denetim Raporu**'nu ve **Makale Telif ve Etik Sözleşmesi**'ni mutlaka doldurarak sistem üzerinden dergiye ulaştırmalıdır.

Etik kuralları ile ilgili herhangi bir sorunuz varsa, lütfen bizimle iletişime geçiniz.